

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

DEN SVENSKA QVINNAN.

ANDRA ÅRGÅNGEN.

Tredje häftet.

Innehåll:

ORIGINALOMSLAG SAKNAS

NÅGRA ORD OM FLICKORS UPPFOSTRAN.

Frågan om kvinnans uppfostran har redan åtskilliga gånger sysselsatt oss, men som ämnet är ett af de rikaste att behandla, återstår ännu mycket att säga derom, hvarföre vi, öfvertygade om våra läsares lifliga intresse för saken, äfven denna gång egna några blad deråt. Vi hafva förut endast betraktat frågan från religiös och intellektuel synpunkt, vi önska nu taga en allmännare överblick af densamma, ehuru så väl förmåga som utrymme tvinga oss att göra denna ganska begränsad. Vår mening är i det stora hela dock endast att göra en hastig konturteckning, och vi öfverlemnna åt våra läsares erfarenhet, omdöme och skicklighet att fullända taflan.

I en föregående artikel *), hafva vi uttryckt den allvarliga öfvertygelsen, att hvarje barns uppfostran *måste*, för att leda till ett lyckligt resultat, först och främst hvila på religionens grundval; ty den uppfostran, som ej är grundad på detta hälleberg, utan på lösansand, bortspolas förr eller senare af tidens flod och gör sålunda föremålet derföre till en för vinden svigtande rö. I afseende på hjertats bildning kunna vi ej göra någon åtskillnad mellan den manliga och den qvinliga ungdomens uppfostran, emedan den förefaller oss fullkomligen lika oundgänglig för båda, och vi betvifla ej att ju hvarje mor, som rätt behjertar sitt viktiga kall, skall dela vår åsigt och i detta hänseende egna samma uppmärksamhet åt sina söners som åt sina döttrars uppfostran, ty båda gälla den tänkvärda förmaningen: »*bevara ditt hjerta, ty derutaf går lifvet!*»

Den religiösa och om vi derifrån skola särskilja den moraliska uppfostran, hvilken dock bör utgå från den förra, blifva således de föreningslänkar, som sammanbinda brödernas och systrarnas uppfostran. Sedan delar den sig i olika vägar, hvilka, om de än stundom beröra hvarandra, dock i allmänhet, *tant bien que mal*, taga alldeles olika riktningar. Mången gång visar sig dock skiljaktigheten redan i barnens moraliska uppfostran, ty då gossarne uppmanas till mod, raskhet, manligt uthärdande af kroppslig plåga, anbefaller man flickorna undfallenhet, mildhet och tålmod, Ehuru äfven vi värdera dessa dygder hos mannen och kvinnan och anse

*) Om kvinnans religiösa uppfostran. Se 2:dra årgångens 1:sta häfte.

dem företrädesvis utmärka de olika gåfvor, Skaparen tilldelat de olika könen, tro vi dock, att uppfostraren mången gång begår ett misstag genom att allt för obetingadt och ensidigt uppodla dem. Denna öfverdrift uppenbarar sig å ena sidan i öfverdåd, obarmhertighet och öfversitteri, å den andra i fruktan, ömtålighet och, om det tillåtes oss att begagna det i talspråket häfdvunna uttrycket, pjåkighet. Deraf uppkommer mer än en gång den ton af öfverlägsenhet, bröder så ofta aptaga mot sina systrar, den föga uppmärksamhet, som af de förre visas de senare, samt den deraf hos systrarna alstrade vanan att alltid vika undan, en vana, hvilken ej sällan bidrager till att utveckla en hos gossen naturlig fallenhet för despotism och sjelfviskhet. Den fruktan för det allra minsta, den förskräckelse vid åsynen af hvarje föremål, som kan vara motjudande för känslan, hvilka utmärka så många qvinnor och som till och med af vissa män anses som en attribut till qvinligt behag, härröra deremot af den förvekligande uppfostran, som gifves åt ett af naturen vekare och ömtåligare sinne. Ja, man kan nästan påstå, att all uppfostran, så väl den moraliska som den fysiska och den intellektuella, synes anse för sin uppgift att rätt utveckla och så skarpt som möjligt utpregla de skiljaktigheter i fallenhet och lynne, vi här antydt. Gossen, af naturen starkare till både kropp och själ, söker man härda, stärka än mer, utan att besinna hur hård, hur sträf, hur otillgänglig han deraf möjligen kan blifva; men, under det man å ena sidan bemödar sig om att uppodla hans förstånd och härda hans känslor, ådagalägger man å den andra den största liknöjdhet, när frågan gäller att lära honom kufva ett häftigt lynne, försaka åtnjutandet af oädla nöjen, uppoffra egna tycken för andras. Samhället gifver mannen ett slags *carte blanche* på begäendet af vissa fel, ja, man går så långt, att man nästan anser dem oskiljaktiga från honom och tycker att ingen ens bör förvåna sig deröfver.

Med flickor går man tillväga på helt annat sätt, och en så kallad god uppfostran syftar ofta nog att göra dem karakters- och viljelösa, att bortnöta deras individualitet och att lära dem att anse sig så fullkomligt svaga och beroende, att de i många af livets viktigare fall hvarken förmå tänka eller handla för sig sjelfva. Dermed inskräpes dock icke alltid den sanna, christliga ödmjukhet och fördragsamhet, som väl höfves så väl det starkare som det svagare könet, utan endast en vana att ständigt lita på, bero af andra, som i de flesta fall måste alstra brist på omdöme, obeslutsamhet och hjälplöshet. Detta kan väl stundom gå an för ett älskvärdt »bihang» till en förståndig man, men vi tro att en *verklig*

förståndig man i allmänhet skall känna sig lyckligare genom att hafva till följeslagerska genom lifvet en verklig tänkande varelse, som är äfven honom till hjälp och stöd och tröst, än en liten tjusande och behaglig rodocka, med hvilken han då och då bortpjollrar en ledig stund, skrattande åt hennes förvända åsigter och villfarande hennes nycker. Och för alla dem, som förr eller senare komma att stå ensamma och behöfva lita på sig sjelfva, blifva bristerna i en sådan uppfostran mången gång ganska kännbara och af sorgliga följder för hela lifvet.

Vi ämna ej förorda en helt och hållet motsatt uppfostringsmethod, men vi tro, att sanningen här, som i de allraflresta fall, ligger emellan tvenne ytterligheter och vi äro öfvertygade, att så väl mannen som qvinnan skulle vinna betydligt om uppfostran äfven i gossens sinne sökte ingjuta mildhet och en viss grad af estergifvenhet, på samma gång man försäkrade den unga flickan, att rädsla ej är liktydig med qvinlighet och att den *sanna* känslan ej yttrar sig i svimningar och utrop. Mod och sjelfständighet i karakteren borttaga på intet vis den äkta qvinlighetens behag, lika litet som ett ömt och välvilligt hjerta misspryder mannen.

Enligt den åsigt vi redan förut uttalat, bör barnens moraliska uppfostran utgå från den religiösa, bör man aldrig underlåta att inskräpa i de ungas sinnen, att »det är kärleken till Gud att vi hålla hans bud.» En lefvande och innerlig kärlek till Gud och nästan bör tidigt implantas i det unga hjertat och blifva den ledtråd, som förer, så väl barnet och den unge, som den mognade mannen och qvinnan genom de invecklade gångarne af lifvets labyrinth. Hafva dessa tvenne frågor: är detta Gudi behagligt? och hur skulle jag vilja att andra handlade emot mig i detta fall? blifvit satta till hjertats väktare, så kan man åtminstone *hoppas*, att dess renhet bevaras under lifvets frestelser och faror, att, om det äfven gör sig skyldigt till en och annan förvillelse, det dock alltid ångerfullt återvänder till sin Herre och sin Gud. Liksom den ena synden föder den andra, så alstrar också den ena dygden den andra, och kanske finnes bland sedolärans bud i detta fall ej något viktigare än sanningens inskräpande. Häri inbegripes ej allenast det moraliska modet, att under alla omständigheter tala sanning, äfven då detta kan vara förenadt med obehag, utan ock pligten att alltid *vara* sann, att ej sträfva efter att *synas* det man *ej är*. Men i detta fall äro alla förmaningar, alla sedolärans frön utan grokraft, såvida ej läran kraftigt understödes af exemplet, ty äfven det spädare barnet upptäcker snart nog motsägelser i sin omgifnings ord och handlingar, samt förlorar derigenom icke blott tron på dess sannfärdighet, utan lär

sig äfven sjelft småningom att leka med sanningen, att missakta dess helgd. Hvarje samvetsgrann uppfostrare kan derföre ej vara nog uppmärksam på sig sjelf, ej nog akta sig för att af barnet beträddas med tvetalan eller afvikelser från sanningen. Lika litet bör man uppmana barnet, att i fremmandes närvaro uppföra sig bättre och uppmärksammare än i hemkretsen, utan hellre gifva sina förmaningar denna form: var god, ty Gud ser dig! var sann, ty Gud älskar sanningen! Men för att barnet rätt måtte inse nödvändigheten af att behjerta dylika ord, måste föräldrarna ovilkorligen besegla dem med sitt föredöme och ej heller, visa sig älskvärdare och bättre inför fremmande än inför den dagliga omgifningen, ej endast vårda sig om att högtidsdräkten och salongen äro renliga och väl ordnade, men äfven beflita sig om att öfver hvardagslivet och dess föremål utbreda ordningens trefnad. Vi kunna ej heller under tystnad förbigå en annan inkonsequens, som ofta gör sig gällande vid barns uppfostran, nemligen att ena stunden ganska allvarsamt tillrättavisa ett fel, hvilket en annan gång nästan helt och hållet förbises, eller att strängare bestraffa vårdslöshet och ovarsamhet än en yttring af olydnad, en osanning. Så väl bestraffningen som uraktlåtenheten deraf härrör oftare från uppfostrarens lynne för tillfället än från en antagen och följd princip, hvarigenom barnet ovilkorligen måste få en skef uppfattning af sina fel och mera frukta »att mamma skall vara vid dåligt lynne» än ångra att det handlat orätt, eller tro, att det är klandervärdare att spilla på en ren duk än att visa egensinne och afundsjuke. På samma gång uppfostraren sålunda låter sin sinnesstämning för stunden vara den måttstock, hvarest barnens fel bedömas och bestraffas, förbises äfven vigten af att lära barnet den sjelfdisciplin, som icke blott är ett af kännetecknen på en rätt christen, utan äfven är af så oberäknelig vikt för oss alla i livets mångfaldiga förhållanden.

Vi öfvergå nu till barnens fysiska uppfostran och här blifver olikheten mellan den omsorg, som egnas gossar och flickor, straxt i ögonen fallande. Ständig rörelse i friska luften, brottning, lifliga lekar, kälk- och skridskoåkning, ridt, gymnastik tillhöra de förres hvilostunder från boken, och dessa kroppsöfningar stärka musklerna, sätta blodet i friskt omlopp samt befordra sålunda helsa och ett gladt sinne. Föga besvärade af en mängd obehväma ytterplagg, ses de lefnadslustiga gossarna tumla om i snödrifvorna med röda näsor och blåfrusna fingrar, men efter en stunds liflig lek äro de mer uppvärmda och belåtna med sin verld än om de hela dagen sutit i kakelugnsvrån. Flickorna, som anses för ömtåliga för

dylika lekar, hvilka dessutom »ej passa för dem», sitta ofta instängda dag efter dag, utom måhända då de göra en liten promenad från och till skolan. Vägen är kanske ej lång, men som de skola sätta så mycket på sig, finna de det besvärligt att gå ut och äro oviga och generade i sina rörelser — det är dessutom under vintern ofta så kallt, att det är så godt att de hålla sig inne, ty det är vida trefligare att leka med dockan och läsa en rolig bok i det varma rummet än att riskera förfrysandet af händer och fötter i den skarpa vinterkylan. Visst kommer sedan våren med varmare vindar och inbjuder till mildare lekar, men de inskränka sig dock för det mesta, hvad stadsflickorna angår, till en och annan stillsam promenad om dagen — »men det er altid Noget» säger deras gode vän, sagoföreljaren Andersen. Skänker äfven sommaren stundom mer frihet och tillfälle till ett rörligare lif, så gör dock vanans makt sig redan gällande och dessutom »passar det ej en flicka att leka så vildt som gossarne.» Åren gå och den lilla glada rosenkindade flickan fyller sina sexton år samt gör nu anspråk på att kallas en ung dam, men rosorna äro, tyvärr, redan härjade af den försåtliga bleksoten, och med dem följa ofta nog äfven hjertats friska rosor och sinnets ungdomsgladje. Hur många sextonårig tärna är ej just i lifvets blomstringstid en stackars ömtålig sjukling, som ej tål »en fläkt ifrån ett fönster», ej kan uthärda den minsta ansträngning, utan företer samma sorgliga anblick som en för starkt drifven orangeriplanta, hvars första blomma sitter halfvissnad på en lutande stängel. Och måne ej oftast brist på frisk luft och solljus är orsaken till bådas hastiga borttynande?

I detta fall kunna vi ej underlåta ett par allvarsamma anmärkningar, rörande den vanliga organisationen af våra flickskolor. Den första gäller det bristande utrymmet, som gör att ett i proportion till lokalen *alltför* stort antal barn och unga flickor hållas instängda i rum, der temperaturen är ganska ojemn, ty, om den under skolans första timma än är låg, uppdrifves den snart till en höjd, som i förening med otillräcklig ventilation måste göra den der rådande atmosfären ohelsosam. Vår andra anmärkning riktas emot hopandet af läroämnen med *alltför* vidlyftiga lärokurser under jmförelsevis kort tid. Vanan, modet, fördomen, hvad man nu vill kalla det, gör den unga flickans lärotid ganska inskränkt och för att på bästa vis använda denna korta tid, händer mer än en gång, att en nitisk lärare eller lärarinna öfveranstränger sina elever, utan att betänka de för helsan menliga följder, som deraf kunna uppstå för desamma. Denna omständighet, i förening med att modern tycker »att det är godt att vara af med barnen en stund», gör också att

mången liten flicka redan vid 6 à 7 års ålder. om ej till och med förr, sättes i en skola, der hon qvarhålles flera timmar å rad i ett qvafv rum, under det minnet anstränges med lexläsning, utan att förståndet förmår fatta det sålunda inlärdas, och den fysiska utvecklingen hindras deraf. Det är ej vår mening, att barn böra i sysslolöshet bortleka det första decenniet af sin tillvaro; vi tro, tvertom, att det är af en stor fördel för dem att tidigt lära sig älska arbetet och att följa något system i afseende på sin sysselsättning. Leken är otvifvelaktigt roligast efter en väl använd arbetsstund, och en underhållande och på samma gång undervisande bok skänker långt mer nöje än ett helt skåp fullt med dyrbara leksaker, hvilka snart förlora nyhetens behag och på samma gång sitt intresse. Arbeta utan ansträngning, sysselsättning, som inger smak för kunskaper och utbildar skönhetssinnet, se der den uppgift vi anse uppfostraren bör söka lösa för ett barn under 10 års ålder. Ju mer man kan bibringa det genom mundtlig undervisning, desto bättre. Vi vete alla att barn vanligen äro vettgiriga, och det behöfs ej mycken uppmärksamhet för att finna, att de samtalsvis inhemta, långt bättre inpreglas i deras minne, att de vida mer reflektera deröfver, än fallet är med den döda lexan, som de väl kunna lära sig fullkomligt, men hvaraf de mången gång ej begripa ett ord.

För att återkomma till flickskolorna, kunna vi ej undertrycka den lifliga önskan, att man i afseende på lärokurserna mera afsåge elevernas *verkliga* bästa, än sökte följa med tidens fordringar, på det sätt att de unga skola lära så mycket som möjligt på den möjligast korta tid, ofta nog för att tillfredsställa lärarens ärelystnad och intressen i täflan mellan olika skolor. Vi klandra visst icke rikhaltigheten i en skolas program, men vi ogilla tvångskurser, särdeles då de ej kunna genomgå annat än på bekostnad af elevens helsa och välbefinnande, så till kropp som själ. Arbetet är ej ett ondt, ehuru många tyckas fallna för denna tro, ej en gång ett ihärdigt eller ansträngande arbete, men det måste afpassas efter individens ålder, lynne, kroppsbeskaffenhet och förmåga. Sålunda kan ett arbete, som är helsosamt, stärkande, lifvande för en fullväxt, frisk person vara öfveransträngande och skadligt för en halfväxt, ofta nog klen flicka. Vi önska likväl ej läroämnenas förminskning, utan fastmer lärotidens utvidgning och vi skulle vilja lägga hvarje föreståndare för flickskolor på hjertat, att ej blott eftersträfva, ett högt rykte för ovanlig skicklighet hos sina elever, utan ock att de måtte bibehålla den kroppens sundhet och själens spänstighet, som gör arbetet lätt och kärt, och en gång sätter dem i

stånd att gerna och väl uppfylla de pligter, hvilka lifvet har i beredskap åt dem. Svaret blir kanhända, att föräldrarna hafva så brådtom att taga sina döttrar ur skolan, att de *måste* ansträngas för att uppfylla föräldrarnas egna fordringar på kunskaper. Sannt nog men dock finnes väl äfven förståndiga föräldrar, som inse döttrarnes bästa, om de göras uppmärksamma derpå af lärare, för hvilka de hysa förtroende, och som ej heller skulle vara emot en förlängd skoltid, om de blott derigenom ej helt och hållet beröfvades sina döttrars sällskap, hvilket nu ofta är händelsen. Mången mor afbryter sin dotters lärotid vid 15 à 16 års ålder, emedan de genom skolgången blifva nästan fremmande för hvarandra, emedan den unga flickan, som under fritimmarne från skolan, är öfverhopad af lexor, sällan kan få åtnjuta sin mors umgänge, hvilket dock så viktigt bör ingripa i hennes uppfostran. En annan invändning blir kanske svårare att besvara, nemligen den, att skolafgiften för flickor nu merendels är så dryg, att de flesta föräldrar äfven derföre anse sig ej kunna förlänga deras skoltid. Se der ett hinder, hvilket ej kan tundanrödjas, så länge flickskolorna ej allenast måste underhålla sig sjelfva, utan äfven sina lärare och deras familjer, ty på detta sätt kunna ej skolafgifterna minskas, utan komma i stället att stiga allt efter lefnadskostnaden. Vi kunna ej se någon annan utväg för att afhjelpa detta onda, än den vi redan en gång förut framställt såsom önskvärd, att icke säga nödvändig, nemligen Statens mellankomst. Då först kunna äfven vi erhålla väl organiserade skolor, ej allenast hvad läroämnena och methoden beträffar, utan äfven sådana, der något afseende fästas på helsovården genom rymliga med ventilation försedda skolrum, genom en med skolan förenad gymnastik, genom en förlängd lärotid och hvilka genom en lindrigare skolafgift göras tillgängliga äfven för den mindre bemedlade. Vi äro ej okunnige om de förslag till en förändring i detta afseende, som blifvit framställda vid de senaste riksdagarne och om de inkast, som blifvit gjorda mot allmänna flickskolor, men vi vilja en annan gång söka besvara dem.

Vår afsigt med denna artikel är endast att påpeka några af de allmännaste misstag, som begås vid unga flickors uppfostran, hvaribland den ringa uppmärksamhet, som egnas deras fysiska utveckling, kanske för mången medför de sorgligaste följder. Kroppsrörelse, frisk luft, ja, äfven gymnastik skulle otvifvelaktigt mer befordra helsa och ett friskt sinne hos den uppväxande flickan, än det stillasittande lefnadssätt, hvartill vanan och omständigheterna dömt henne. Och vanan öfvergår som man vet snart till en an-

nan natur, livarföre man äfven hos mängden af unga qvinnor finner en bestämd motvilja för all annan kroppsrörelse än dans. Dagliga promenader i friska luften, så verkligt nödvändiga för bibehållandet af ett normalt helsotillstånd, äro för många en verklig plåga; och vi tro ej vi göra oss skyldiga till någon öfverdrift, då vi säga att de flesta qvinnor ej gå ut oftare än när de äro tvungna dertill eller när ett möje lockar dem. Också är det ej så ofta man möter den uppfriskande synen af ett blomstrande ungdomligt ansigte, ur hvars ögon helsa och lefnadslust stråla, men deremot ser man ej sällan hos 16 å 20 års flickor bleka kinder, matta ögon och sjunkande lifskrafter, sorgliga bevis på den nuvarande generationens försvagade tillstånd. Det var med verklig smärta vi en gång hörde en af våra utmärktare gymnaster och läkare yttra: »att ingen fullväxt flicka nu för tiden var stark nog att tåla vid frisk-gymnastik.» Ett, i sanning, rätt bedröfligt tidens tecken!

Att äfven snörlifvet och planschetten haft ett förderligt inflytande på vår tids så väl mödrar som döttrar, torde också vara obestriddigt, ehuruval de flesta, både mödrar och döttrar försäkra, att deras kläder visst ej sitta för hårdt och att planschetten är oundgänglig för deras välbefinnande. Derom kunde väl vara »tu tal», för att tala med vår vän *Esselde*, och för vår del tro vi uppriktigt, att de ofvannämnde verktygen för bildandet af en vacker växt i sjelfva verket gjort mer ondt än godt. Hvarje våld emot naturen hämnar sig förr eller senare sjelft, och vi ha talande bevis derpå i den mängd kläna, sjukliga, nervsvaga, lidande qvinnor, hvilka dels med martyrens ståndaktighet bära sitt kors, dels genom sitt retliga, ojemna lynne äro en plåga för sig och sin omgifning, och i båda fall beklagansvärda. Men som de unga flickorna i allmänhet hylla samma åsigt som en ung dam, hvilken svarade på en min anmärkning öfver hennes lilla hatt: »åh, ni vet väl att den som är ur modet är ur verlden,» så kunna vi gifva dem en mode-bulletin från Paris, hvilken, som vi hoppas, bör bli dem både välkommen och nyttig. Vi vete nemligen från säker hand, att modets gudinna numera ej fordrar växtens ytterliga smärthet och en klädning, så åtsittande att den tyckes fastväxt vid kroppen, utan föredrager en viss ledighet så väl i afseende på klädedrägten som på rörelserna.

Från helsovården öfvergå vi till den unga flickans intellektuella uppfostran, hvilken vi dock endast i förbigående vidröra, då vi redan förut uttalat våra tankar i detta ämne *). Tidens anda är för

* Om kvinnans intellektuella uppfostran. Se 1:sta årgången, 1 & 3:dje häft.

framåtskridande, för upplysningens befrämjande, så väl hvad qvinnan som hvad den arbetande klassen angår. Många röster höja sig ännu deremot, dock blifva de med hvarje år svagare och färre, och sanningen framgår långsamt men segrande, under det mörkret och okunnigheten småningom försvinna för civilisationens växande makt. Och man måste i sanning vara bra förblindad, bra fördomsfull och partisk att ej säga egoistisk, för att förneka kulturens och bildningens förädlande och upphöjande inflytande på människosinnet. Enligt m:lle Bremers berättelse om sitt samtal med Einsiedelns brödraskap, börja ju till och med de katholske prelaterna inse, att folket *måste* upplysas, ehuru de tillägga att det bör ske »småningom, mycket småningom.»

Mycket har under detta århundrade redan blifvit gjordt för qvinnans intellektuella utveckling och ehuru kunskapens ande ännu egentligen endast vidrört ytan, hoppas vi med tillförsigt att den ock, om äfven blott småningom, skall intränga djupare i qvinnans väsende och dana henne till det, hvartill Skaparen ämnat henne, en varelse med förnuft och fri vilja. Vi hvarken begära eller ens önska, att Staten skall för qvinnan organisera så vidtomfattande undervisningsanstalter som för mannen, i hvilken den ser sina blifvande tjenare och stöd, men vi tro att äfven Staten, nationen skulle vinna på, om någon mer uppmärksamhet egnades åt den qvinliga ungdomens uppfostran, om äfven för denna några uppoffringar gjordes. Man bör ej förbise att vår tids unga flickor blifva den nästa generationens mödrar, och att modern mäktigt inverkar på barnens uppfostran och karaktersutveckling torde ej en gång bestridas af dem, hvilka så varmt förorda den »lyckliga okunnigheten.»

Vi hafva i en föregående artikel yttrat, att uppfostrans ändamål bör vara själsförmögenheternas harmoniska utveckling hos hvarje individ, och då är det ej heller mer än billigt, att qvinnan erhåller tillfälle att utbilda de själsåfvor Försynen tilldelat *henne*. Vi anse ej troligt att hennes bildning, på få undantag när, någonsin kan blifva så vidtomfattande som mannens, men må man söka att uppodla hennes omdöme, bibringa reda och klarhet i hennes tankar och vidga hennes insigter — framtiden skall utvisa, om ej så väl individen som det allmänna skola vinna genom en dylik reform.

Innan vi för denna gång bjuda våra läsare farväl, måste vi tillägga än några ord, rörande den ej minst viktiga delen af en ung flickas uppfostran, nemligen den, som vi kunna kalla den husliga. Då qvinnans verkningskrets förnämligast rör sig inom hemmet, hvar-öfver hon fått sig vården anförtrodd, der det åligger henne att vidmakthålla ordning och befrämja trefnad, är det äfven af vigt, att

hon redan som ung inhemtar de insigter, hvilka äro nödvändiga för husmodren. I många fall äro dessa praktiska kunskaper oundgängliga, i de flesta nyttiga. Mången ung oerfaren husmoder har haft att genomgå rätt svåra läroår i sitt eget hus genom okunnighet i de husliga sysslor, hvilka höra till ordningen för dagen, och ångrat den liknöjdhet, som kommit henne att uraktlåta inhemtandet af kunskaper, så nödvändiga för att rätt kunna sköta ett hushåll. Det är dock ganska vanligt, äfven i mindre bemedlade hus, att en öm moder hellre ensam öfvertager de besvärliga hushållsomsorgerna, än hon vill betunga sina unga döttrar dermed. De ha dessutom att tänka på sin toilett, sin musik, sina nöjen och kanske någon gång sina böcker — »låt dem njuta af sin sorgfria ungdom», säger den sjelfuppoffrande modern, under det hon bär hela bördan af dagens tunga och hetta, »lifvets bråk och tråk hinner dem tids nog.» Detta handlingssätt, så karakteristiskt för en mor, hvilken lärt att i första rummet tänka på sin omgifnings välbefinnande, trefnad, nöje, i det sista på sig sjelf, vittnar dock oftare om ett ömt sjelfförsakande hjerta, och är från denna synpunkt betraktadt alltid berömligt, än om en klar urskiljning och ett moget förstånd. Erfarenheten har redan lärt modren, att lifvet ej, äfven under de lyckligaste förhållanden, är ämnadt att vara en dans på rosor, utan att »menniskan alltid måste vara i strid på jorden.» Vexlingarne i hennes eget lif, de iakttagelser hon gjort rörande andras förhållanden, predika för henne denna ovedersägliga sanning och måste öppna hennes ögon för den omständigheten att äfven hennes hjertas älsklingar, för hvilka hon är villig att underkasta sig hvarje obehag, hvarje försakelse, en gång skola dela alla dödligas öde och utsättas för lifvets stormar och vindkast. Och just därför näns hon ej beröfva dem deras illusioner om glädjens varaktighet, vill hon söka att göra deras ungdom så solljus och fröjdrik som möjligt. Och hvem kan klandra henne därför, hvem måste ej snarare beundra all den sjelfförsakelse, hvaraf endast ett modershjerta är mäktigt? Men månne ej äfven här finnes en gyldene medelväg att gå, månne det ej mången gång vore lyckligare för de unga, om man småningom beredde deras hjertan för dessa vexlingar af ljus och mörker, som äro oskiljaktiga från människolifvet, om man lärde dem försakelser, uppoffringar och tålmod, innan nödvändigheten, denne obeveklige läromästare, gaf dem sina bittra lexor? På samma gång tro vi, att det vore af ganska stor nytta för de unga flickor, hvilka äro lyckliga nog att ega goda, väl ordnade hem, om de finge blicka in i hushållsdetaljerna och deltaga i hushållsgöromålen och derigenom vara för sin mor, ej

blott et kärt sällskap, utan ock en ofta ganska behöflig hjälp. Det är ej derföre vår mening, att de skulle beröfvas sin glada sorglösa ungdomstid för att betungas med en husmoders mångfaldiga omsorger, men vi tro att det i allmänhet skulle vara dem till både nytta och nöje att ej endast bortleka denna lifvets sköna vår, utan att ock vänja sig att se lifvets allvarliga sida och förbereda sig för dess viktiga pligter, ty »med humle brygges mjödet, ej blott med honing.» Till en dotters pligter hör väl äfven den uppmärksamhet för en mor, att hellre vilja bevisa henne de små tjänster, som ligga inom gränsen af en ung flickas förmåga, än att betrakta henne som sin första tjenarinna, hvilken bör vara tillreds för att biträda den unga damen med de toilettomsorger, hvarmed hon sjelf ej hinner befatta sig, oftast emedan hon i första rummet måste sköta sina nöjen. Vi hafva mer än en gång sett huru mödrar af missförstådd ömhet nästan göra sig till sina döttrars slafvinnor, huru de sjelfva uttrötta sig med hushållsbestyr, men ej nännas bedja de unga flickorna uppstiga från pianot eller sybågen för att lätta deras möda, huru de på alla möjliga sätt passa upp de unga, hvilka å sin sida endast tänka på att roa sig. Men så borde det ej vara, ty oafsedt den sjelfviskhet, som på detta sätt mången gång grundlägges i ett ungt hjerta, blir den ömt omhuldade dottren derigenom äfven så fullkomligt opraktisk, att hon vid skiljsmessen från modren känner sig alldeles handfallen och ofta nog bittert olycklig.

Vi äro mer eller mindre vanans slafvar och derföre är det af stor vikt att goda och nyttiga vanor grundläggas i det unga sinnet. Äro vi vana att så mycket som möjligt hjälpa oss sjelfva, känna vi ej heller saknad om vi måste umbära uppässning; hafva vi redan som barn, som unga, lärt oss att försaka ett nöje, att uppföra egna tycken för andras, så anse vi ej heller för en olycka att nödgas afstå från ett väntadt nöje, så lämpa vi oss utan svårighet efter andra, äfven då våra åsichter ej öfverensstämma med deras; hafva vi vänjt oss att i första rummet lyda pligtens bud, skola vi heller våra pligter förefalla oss tunga, utan medvetandet af våra redliga bemödanden för deras uppfyllande skall tvifvelsutan göra sinnet mer gladt och förnöjdt än deltagandet i alla världens lustbarheter.

I ännu ett afseende kunna vi förorda inskrändet af ett praktiskt sinne hos den unga flickan, ty hur osäker är ej hennes framtid, hur ovissa de förhållanden, inom hvilkas krets hon en gång skall röra sig. Huru lyckliga föräldrarnes ekonomiska omständigheter än må vara, huru lysande deras samhällsställning, hur

stor deras ömhet, finnes dock ingen försäkringsanstalt, der de kunna betrygga de älskade barnens framtid för livvets vindkast, hvilka ömsom upplyfta dem på spetsen af skyhöga vågor, ömsom nedslunga dem i gapande afgrunder. Det säges ofta, kanske mången gång utan att man rätt behjertar den stora sanning, som innefattas i dessa ord, att en god uppfostran är det bästa arf föräldrar kunna gifva sina barn, Ja, ett dylikt arf kan mer än något annat betrygga deras framtid och uppehålla mod och krafter under wexlande öden. Vi behöfva ej söka länge för att finna mångfaldiga exempel på lyckans osäkerhet, på rikedomars vansklighet och, vi kunna tyvärr tillägga, på så kallade vänners opålitlighet. Lycklig den, som under sådana förhållanden i första rummet eger till sitt stöd den fasta religiösa tro, hvilken aldrig vacklar i sin förtröstan på Guds så väl vilja som förmåga att hjälpa dem, hvilka redligen kämpa, och som i andra rummet genom sin uppfostran är istånd-satt att stå upprätt och modig bland ruinerna af sin krossade lycka och att bryta sin egen bana. Genom motgången utvecklas ofta människans ädlaste krafter, och man ser ej sällan personer, uppfödda i vecklighet och öfverflöd, icke blott med fullkomlig resignation underkastasta sig umbäranden och försakelser, hvarom de förut ej haft någon aning, utan äfven egna sig åt nyttig verksamhet med en ilver och ihärdighet, hvilka man ej kan undandraga sin beundran. Önskligt vore derföre äfven, att föräldrar, vid sina barns uppfostran, betänkte ovaraktigheten af jordisk lycka och ej allenast bemödade sig om att åt det unga hjertat gifva den moraliska kraft, hvarigenom det kunde känna sig upphöjdt öfver motgången, utan äfven satte så väl sina döttrar som sina söner i tillfälle att inhemta kunskaper, egnade att, i händelse af behof, tjena till deras sjelfförsörjning. Mycket lidande, mycken förödmjukelse, många bekymmer skulle derigenom besparas qvinnor, hvilka, icke vana vid ihärdigt eller ansträngande arbete, vid försakelser, vid omtanka för de dagliga behofven, plötsligt ryckas ur det sorglösa lif, de hittills fört, ur den apathi, hvaråt de öfverlemnade sig, för att se sig blottställda för fattigdomens betryck, för beroendets tunga ok. Visst finnas dock, Gudilof, naturer, hvilka medgång, vecklighet och en förvänd uppfostran ej kunnat förderfva, eller för att nyttja ett lindrigare uttryck, ej en gång skämma bort, hvilka, om än på ytan anstuckna af flärdens, öfvermodets, sjelfvisshetens smitta, dock i grunden bibehållit sin ursprungliga renhet och höghet. Såsom guldets lutt-ras i degeln, renas också de genom pröfningens eld, och det är en, i sanning upplyftande syn för hvarje mensklighetens vän att se den ödmjukhet, det tålmod, hvarmed de bära sitt kors, att vara vittne

till den arbetsamma ihärdighet, hvarigenom de sträfva att förvärfva ett knappt uppehälle. Ty för qvinnan äro utvägarne till själf försörjning så få och arbetet så illa betaldt, att hon äfven med största flit och ansträngning icke kan förtjena mer än det nödvändigaste. Att undantag finnas, förnekar ej den allmänna tillämpligheten af denna sanning.

Om uppfostraren derföre å ena sidan beslitar sig om själskrafternas harmoniska utveckling hos de unga, hvilkas handledning blifvit honom anförtrodd, får han å den andra ej förbise vigten af att bilda dem för det praktiska lifvet, för uppfyllandet af de pligter, hvartill de blifva kallade, och sålunda gifva dem medel i händerna att genom arbete bereda sig en oberoende ställning. Ett gammalt ordspråk säger: »hjelp dig sjelf och Gud skall hjälpa dig!» och vi äro öfvertygade om, att Gud välsignar hvarje nyttigt, ädelt och allvarligt arbete, likasom vi tro, att ingen har rättighet att i veklig, tanklös overksamhet förspilla det lif, hvilket vi endast erhållit som lån och för hvars användning vi en gång skola ansvara. Ingenting är så oåterkalleligt förloradt som den lättsinnigt använda tiden och kanske är ingen tid af vår lefnad dyrbarare än ungdomen — »fröt till de kommande dar.»

*»Se åkern! Ingen hand i tid dess flöden ledde,
Bröt lindan och dess vall till äringen beredde:
Och såningstiden kom, och solens milda kraft,
Och regnets vaxel-skur till lif och näringsaft . . .
Men — våren var förbi, all plöjarns flit förgäfvades;
Hans sena korn ej gror, hans brodd af tistlar qväfves.» *)*

St—

VÅR LEKTYR.

»Det var en gång» — säg, käre läsare, hvilka bilder frammana väl dessa fyra små simpla och enfaldiga ord för ditt minne? Utgöra de ej, för dig, såsom för oss, den underbara trollformel, som i ett ögonblick öppnar det förslutnas dunkla, halft förgätna värld och förvandlar, såsom genom ett trollslag dig sjelf och hela din omgifning? Den lyx och den moderna komfort, som omgifva dig, försvinna i ett nu, och du ser dig plötsligt förflyttad till den välkända, simpla men trefliga kammare, der dina första lefnadsår tillbragtes — likasom de följande — under vexlande gråt och löje,

*) Wallin: Första uppfostringen.

ty när förändrades väl någonsin denna ordning! Ser du, det börjar redan skymma i barnkammaren och i kakelugnen glimmar en nära nedbrunnen brasa, vid hvars nyckfullt flämtande sken, du sjelf, beröfvad all krinolinens tomma storhet, sitter, »stolt i din kolt», bland den öfriga syskonringen, samlad kring sagoberätterskan, någon gammal barnsköterska eller trotjenarinna af det nu nästan utdöda, på en gång ömma och despotiska slaget, som, om än aldrig så vresig under dagens lopp, dock vanligen lät blicka sig då det led till skymningsstunden och hon bestormades af de vanliga bönerna: »En saga, berätta en saga!» Och åter lyssnar du med spänd förväntan till de välkända orden: »*det var en gång...*», utsagda, än med dyster högtidlighet, såsom inledning till någon hemsk spökhistoria, än med en mystisk hviskning, tillkännagifvande att skogens elfvor och småtroll äro i antågande, än med den sväfvande, obestämda betoning, som förråder att sagan ännu är »i görningen», och som lockar med allt nyhetens behag; eller slutligen med den långsläpiga, liknöjda entonighet, som hotar med den förtretliga, tusen gånger upprepade, historien om »Käringen, som hade en skinnpels —» slutande med den ständigt återkommande refrängen, så full af hånande ironi — »säg, har du hört den sagan förr?»

Hela denna fantasmagori ha vi, enligt vårt djerfva förmenande, framkallat endast med den simpla trollformeln »*det var en gång*», och har du käre läsare ej blifvit begåfvad med en alltför stationär inbillning, en alltför orörlig fantasi, eller ock lidit af en sagotom barndom, så äro vi förvissade att trolleriet lyckats för det lorta ögonblick, hvarför det var beräknadt. Men sagoåldern upphör ej med barndomen; det underbara, det oförklarliga omger oss äfven sedan vi lemnat barnkammarens lyckliga, men trånga värld, och de magiska orden — »*det var en gång*» bibehålla allt frangent för de allra flesta sin gamla mystiska lockelse.

»*Det var en gång...*» börjar far eller mor och förtäljer för lyssnande söner och döttrar sin lefnads skiften. »*Det var en gång...*» ljuder från häfdaforskarens läppar, och plötsligen upp-rullas för den vettgirige lärjungens spejande öga, taffla efter taffla ur historiens dunkla sago-cykel. »*Det var en gång...*» hvi-ska skalden och konstnären och skildra för häpnande blickar nenniskohjertats öden, hemlighetsfullare, oförklarligare än mången roll-saga. »*Det var en gång...*» ljuder med än varnande och hotande, än löftesrikt och försonande uttryck, själasörjarens röst, då han tyder för den bäfvande och lyssnande mängden mensklighetens inre historia, med sina evigt skiftande vexlingar af brott och sraff, ånger och tillgift, synd och nåd, förtappelse och frälsning — en

saga, som vi måste »blifva såsom barn igen» för att blott någorlunda kunna fatta. Kommer så slutligen, till dig och hvarje enskild, vid lifvets afton, i den sista långa skymningsstunden, den gamle, talträngde berättaren, *minnet* och börjar med »*Det var en gång . . .*» din egen enkla saga; och du lyss till det underbara han förtäljer, fullt lika uppmärksam, lika rädd att förlora ett enda ord och lika betagen af det oförklarliga, det sällsamma deri, som då du i barnkammaren lyssnade till den första trollsagan. Och du börjar förvåna dig öfver det gängse talet att *sagoåldern* länge sedan skulle vara förliden; att tidens morgon redan för långt tillbaka grytt och lemnat rum för den, allt dunkel, all halfdager, all mystisk skymning förjagande, skugglösa middagsstunden; att menniskosläktet redan för sekler sedan skulle ha »trampat ut barnskorna»; till och med lemnat läroåren och den ömsom drömmande, ömsom yrande ynglingåldern bakom sig samt inträdt i den nyktra, sansade medelåldern, förståndets och handlingens beprisade tid. Du förvånas och begynner tro, att dessa påståenden grunda sig på något misstag; begynner tro att menskligheten ännu famlar i sagoålderns mystiska dunkel, att hela lifvet är blott en mythisk half-förstådd gåta, som först efter detta får sin rätta uttydning och upplösning.

Antag att en dylik aning någon gång genomfarit din själ, så skall du måhända icke hafva något emot att lyssna till en af dessa lifvets otaliga sagor — en trollsaga om du så vill — men för hvars sanning vi likväl ansvara. Det är den gamla historien om en olycklig prinsessa, som, hårdt och kärlekslöst behandlad af sin stjufmoder (ödet), svalt och törstade och frös, likasom prinsessan i den gamla sagan, blott med den skillnad att det här var själen som hungrade och törstade, hjertat som frös. Hon fick släpa och träla, äfven hon, i den karga stjufmodrens tjänst, och tåligt fördraga att blifva föraktad och tillbakasatt för sina bortskämda halvesystrar — de egna skötebarnen. Men, liksom den förtrollade prinsessan, hade äfven hjeltinnan i vår historia, af en god genius erhållit några underbara gåfvor: äfven i hennes spår växte der upp rosor, diktens sköna herrliga blommor; äfven hennes ord förvandlades till perlor, äkta och af oskattbart värde, som slutligen röjde hennes börd, den högsta, den furstligaste af all börd — *Snillet*. Väl var ej härmed, såsom i barnsagan, allting godt och väl; ännu var ej stjufmodrens tyranniska makt bruten; ännu led själen af hunger och törst, ännu frös hjertat. Men slutligen uppgick äfven öfver detta, i viss mening så vanlottade lif, en blek morgonrodnad, en svag strimma af lyckans sol — men en strimma blott, såsom när polarsolen höjer sin halfva

skifva öfver horisonten, öfvergjutande den ödsliga snötäckta nejden med ett magiskt rosenskimmer, för att återigen sjunka innam den ännu hunnit upptina naturens hjerta, som sofver sin vintersömn under den hvita svepdräkten. Men fastän slutet blir annorlunda, månne ej sagan skulle vara lika underbar, lika lockande, som någon du hörde vid skymningsbrasan i barnkammaren? Har du lust, så hör på! Vi skola icke narra dig, såsom man stundom gör, och komma fram med samma eviga, gamla historia och sedan ironiskt fråga: har du hört den förr? Icke heller skall du befara att, såsom vid barnkammarsbrasan, någon snusförnuftig äldre broder — kritikens representant inom den lilla kretsen — plötsligen uppstigande på en pall för att imponera med högsta möjliga ståndpunkt, afbryter historien, just då intresset är som lifligast, med ett gällt och högljudt: «det är icke sannt! det är icke sannt!» Ty vår saga är sann, från början till slut, och i ordets egentliga bemärkelse hemtad ur verkligheten. Vill du lära känna den i hela dess omfång, så läs »*The life of Charlotte Brontë (Currer Bell) by Mrs. Gaskell*» (Sista upplagan, London 1859). Vill du höra den i korthet, så lyssna till oss, då vi efter en vänlig ursäkt för vår långa afvikelse från ämnet återigen börja:

Det var en gång — ett barn, en liten skygg, ful, mörkögd flicka, som lefde moderlös, jemte fem syskon långt borta i en undangömd och aflägsen vrå af det gamla *Yorkshire* i *Old England*, der fadren, en genialisk, men excentrisk gammal man, Irländare till börd, sedan flere år tillbaka varit kyrkoherde i den lilla byförsamlingen *Haworth*. Denna by är belägen några mil från *Keighley*, en station vid den jernväg, som förbinder *Leeds* med *Bradford*, och utgör en förgrening af det jernvägsnät, hvilket i många riktningar genomskär de vidsträckta fabriksdistrikten i *Yorkshire*. Naturen i denna trakt är vild, karg och otillgänglig, stundom storartadt sublim, men aldrig vänlig eller inbjudande, och utgör i sig sjelf ett slags lefvande karakteristik af det egendomliga folklynne, som utmärker *Yorkshire*-bon i allmänhet och särdeles innevånarne i sydvestra delen deraf, det så kallade *West Riding*. På sluttningen af en ganska brant kulle ligger den lilla byn *Haworth*, synlig från vägen redan på långt afstånd. Öfverst på kullens topp reser sig en gammaldags kyrka öfver de andra byggnaderna och aftecknar sig mot en bakgrund af i brunt och purpur skiftande ljunghedar, hvilka sträcka sig så långt ögat kan nå, i vågrika konturer, uppstigande allt högre och högre, liksom mötte de ett osynligt hinder, som hämmade deras utsträckning. Rundt kring horisonten synes ingenting annat än samma oregelbundna linie af vågrika kullar, afbruten af dälдер,

bortom hvilka nya kullar uppstiga af samma skapnad och färgton, utgörande en till utseendet ändlös fortsättning af den vilda heden. Intrycket af detta sällsamma natursceneri är än sublimt, än förkrossande, allt efter den sinnesstämning, hvori betraktaren för ögonblicket råkar befinna sig.

Den gamla kyrkan är omgifven af en kyrkogård, der gravvårdarne trängas om rummet och som, från den straxt bredvid ligande prestgårdens fönster, utgör förgrunden till den storartade, men enformiga utsigten öfver hedarne. Här, i denna sällsamma omgifning, uppväxte, jemte fem andra moderlösa små, *Charlotte Brontë*. Personer, som sett dessa barn vid den tid då modren dog och då den äldsta, *Maria*, var omkring 8 år, tala om dem såsom särdeles tysta och allvarsamma. De utmärkte sig alla tidigt genom en ovanlig läslust och en snabb uppfattning. Så t. ex. plägade den äldsta ibland stänga in sig för att läsa den sistkomna tidningen, för hvars innehåll hon sedan till punkt och pricka kunde redogöra. Utomhus föredrogo de alltid vandringen utåt de ödsliga fälten framför den mera besökta byvägen, och ofta såg man dem alla sex, hand i hand, begifva sig af utåt de fria vilda moarne, som de i senare tider så högt älskade, medan de äldre omsorgsfullt togo vård om de minsta och ledde deras stapplande steg. Större delen af dagen lemnade åt sig sjelfva, då deras far, af naturen föga barnkär, var upptagen af studier och embetsåligganden, slöto sig syskonen med innerligt förtroende till hvarandra, antingen de ensamma intogo sina måltider, eller sutto läsande och hviskande tillsammans inne i hvardagsrummet, eller vandrade hand i hand öfver de ljungbeväxta kullarne. Den syskonkärlek, som redan vid denna tid förenade de fem systrarna *Maria*, *Elisabeth*, *Charlotte*, *Emily* och *Anne* samt brodern, *Branwell*, växte med dem sjelfva och blef ett band dem emellan, så starkt och så införlivadt med deras hela väsende, att då det brast för dödens glaf, och länk efter länk borttrycktes från den slutna syskonkretsen, syntes det som hade hvar och en af dessa slitit med sig ett stycke af de kvarvarandes hjertan.

Underkastade ett uppfostringssystem, hvars förnämsta syfte var att härda dem till kropp och själ, samt att göra dem liknöjda för lifvets vanliga bekvämligheter, och som för öfrigt lemnade dem i full frihet att, så godt sig göra lät, sjelfva utveckla sina ovanliga själsanlag, framlefde *Charlotte* och hennes syskon sin barndom under allt annat än barnsliga sysselsättningar. Alla visade de från spädaste år en ovanlig vettgirighet, som längre fram hos *Charlotte*

öfvergick till en outsläcklig kunskapstörst, hvilken länge blef henne en plåga, då ett vidrigt öde nekade henne att tillfredställa den. Till denna omätliga åtrå efter vetande sällade sig i det *Brontëska* slägtlynnet en utomordentligt liflig, stundom sjukligt retlig inbillningskraft, en sträng pligtkänsla, ett okufligt sjelfständighetsbegär, en djup och varm ehuru sällan uttalad känsla, samt slutligen, hos systrarna en brinnande sanningskärlek, som gjorde dem hvar i sin mån till kämpar och i viss grad till martyrer i kampen för hvad de ansågo rätt och sannt. Skygga, slutna och fåordiga bland fremmande, var det endast inom hemmet, för hvilket de hyste en passionerad kärlek, som de visade sig i sin verkliga karakter.

De läste med begärlighet alla böcker, de kommo öfver och följde, med ett för barn i sanning sällspordt intresse, den tidens politiska händelser, såsom de uppfattat dem, dels af tidningarne, som de aldrig försummade att läsa, dels af fadrens samtal med tillfälliga besökande. *Mr Brontë* säger i ett bref till utgifvaren af *Charlottes* biografi om denna dotter:

»Tjenstfolket sade mig ofta, att de aldrig sett ett så klokt barn, att de måste taga sig i akt att tala något i hennes närvaro, som hon ej borde få veta, emedan hon alltid genomskådade dem. Men icke destomindre lefde hon och tjenarne alltid på god fot med hvarandra.»

Några af dessa, som ännu för ett par år sedan lefde, talade med rörelse om hennes välvilja och godhet, mot dem, allt från det hon var ett litet barn. »Det torde ej varit många», anmärker *Mrs Gaskell*, »som med tillgifvenhet fästade sig vid den *Brontëska* familjen, men de, som en gång älskat den, gjorde det trofast och för hela lifvet.» Fadren fortsätter i sitt bref:

»Då de ännu voro små barn och nyss lärt läsa och skrifva, kom jag under fund med att *Charlotte* och hennes syskon sjelfva plägade uppfinna och utöfra vissa lekar, deri hertigen af *Wellington*, *Charlottes* hjelte, vanligen blef den segrande. Stundom uppkommo dispyter rörande deras olika gunstlingar, hvaribland voro *Bonaparte*, *Hannibal* och *Cæsar*, då den afgörande domen hänskjöts till mig. Jag trodde mig, vid dessa tillfällen, ofta finna hos mina barn spår af gryende anlag, sådana som jag aldrig förr märkt hos någon vid deras ålder... En omständighet, som jag sedan den tiden erinrar mig, torde kunna tjena till en karakteristik af deras olika skaplynnen. En dag, då de voro helt små, den äldsta, som jag vill minnas, tio år, den yngsta fyra, och jag börjat inse att de visste och förstodo mera än jag föreställt mig, föll det mig in att uttänka något medel, hvarigenom jag kunde förmå dem att yttra sig med mindre blyghet än vanligt, för att på så sätt komma under fund med hvad som rörde sig inom deras så förtidigt utvecklade förstånd. Ihågkommande att i huset händelsevis råkade finnas en gammal mask, kallade jag dem till mig och uppmanade

dem att, hvar och en i sin ordning, i skydd af masken, djerft svara på de frågor, jag skulle göra dem.

»Jag började med den yngsta, *Anne* (som författarinna sedermera känd under pseudonymen *Acton Bell*) och frågade hvaraf ett barn, sådant som hon, var mest i behof; hon svarade: 'är och erfarenhet.' Jag frågade derpå system näst henne, *Emily* (*Ellis Bell*) hvad utväg jag borde taga med hennes bror, då han var olydig och halsstarrig; hon svarade: 'Tala förnuft med honom, och lyder han ej förnuftet, så låt honom smaka riset.' Jag frågade *Branwell* om bästa sättet att lära känna åtskillnaden mellan mannens och kvinnans själsegenskaper; han svarade: 'genom att jemföra olikheten i deras kroppsegenskaper.' Derefter frågade jag *Charlotte*, hvilken bok, var den bästa; hon svarade: 'Guds bok.' Och dernäst? (fortfor jag), 'naturens.' Jag öfvergick då till näst den äldsta, frågande hvilket uppfostringssätt, som vore det bästa för en kvinna, då hon svarade: 'att lära henne styra sitt hus väl.' Och slutligen frågade jag den äldsta om bästa sättet att använda tiden: hon svarade: 'att begagna den som förberedelse till evigheten.'»

Det egna medel fadren använde för att komma barnens slutna karakterer på spåren, samt den originella beskaffenheten af deras svar, utvisa tillräckligt hvilken sällsam uppfostran omständigheterna beredde de Brontëska syskonen.

En svägerska till *Mr Brontë* hade öfvertagit husets vård, jemte den gamla tillgifna trotjenarinnan *Tabby*, en Yorkshire-qvinna med alla denna folktyps egenheter i lynne och karakter. Tanten var en praktisk »old maid» med gammaldags åsigtter och vanor, styrde huset med ordning och lärde döttrarne sömnad och hushållsgöromål, men förstod dem för öfrigt alls icke och kunde ej sägas leda deras uppfostran, hvilken fortgick på samma oregelbundna sätt, under trägna, men af slumpen anvisade, studier, tills de trenne äldsta, år 1824—25, *Charlotte* var då åtta år, skickades till skolan i *Cowans Bridge*, ett slags välgörehetsanstalt för att skaffa uppfostran åt fattiga prestdöttrar. Denna skola, undångömd i en ödlig trakt af de Yorkshireska moarne, torde dock knappast vara obekant för någon svensk läsare, ty det är denna *Currer Bell*, i *Jane Eyre* skildrat under benämningen *the School of Lowood*. Man kan ej läsa denna, med grafisk skärpa och åskådlighet, samt med en viss undertryckt, men dock alltid genombrytande bitterhet, uppdragna målning af förtryck, missbruk och småaktig grymhet, å ena sidan, samt tåligt, undergifvet lidande, å den andra, utan att ana att författarinnan sjelf upplefvat eller varit vittne till något sådant. Att så är, samt huru djupt och outplånligt intryck hon för hela lifvet medtagit från denna tid, förstår man ännu bättre, då man af *Mrs Gaskell* lär, att *Charlotte* ej var mer än 9 år, då hon lemnade skolan. Det bittra af skildringen förlåter man, då

man får veta att det var systemens, *Marias*, öde hon i *Helen Burns* historia med så djupa och skarpa drag tecknat Någon tid efter *Marias* död, insjuknade äfven *Elisabeth*, försvagad af ohelsosam föda och hård behandling, och äfven hon fördes hem för att dö, hvar-
 efter *Charlotte*, ännu ej tio år, den äldsta af de moderlösa syskonen, också lemnade skolan och kom hem.

Af forna kamrater, som minnas henne sedan denna första skoltid, har hon beskrifvits såsom en qvick och glädlig flicka. Men troligen var det sista gången, denna senare egenskap kunde tillskrivas henne. Det djupt kända ansvaret att vara den äldsta inom den moderlösa syskonkretsen, tyckes tidigt hafva inpräglat hos henne det allvar, som sedan utgjorde grunddraget i hennes karakter och så ofta var nära att urarta till svårmod; och minnet af huru samvetsgrannt *Maria* sträfvat att blifva en hjälp och en rådgifverska för dem alla, tycktes henne såsom ett testamento från den älskade, så tåligt lidande system, hvilket ålade henne samma pligter och hvars djupa betydelse nog klart uppfattades af den 9-åriga flickan, för att i förtid hos henne undergräfvat barnets obekymrade glädthet.

Emellertid fortgick uppfostran i hemmet ungefär på samma sätt som före skoltiden, blott med den skillnad att brodern, en gosse af de mest lofvande anlag, efter några timmars trägna studier med fadren, började tillbringa en stor del af den återstående dagen bland pojkarne i byn, eller hvad annat sällskap slumpen anvisade honom, samt mera sällan deltog i systrarnas lekar. Dessa började vid denna tiden, från blott mundtliga meddelanden småningom antaga form af skriftliga uppsatser, hvilka, till större delen upptecknade af *Charlotte*, med en ytterst fin, nästan oläslig stil, dels utgjorde en sammanhängande följd af periodiska skrifter, regelbundet utdelad bland syskonen, dels af berättelser, poemer och sagor, hvilka än lästes, än uppfördes på fristunderna. Som fadren hade till vana att rasonnera med dem rörande dagens politiska händelser, och som tidningarne långa tider utgjorde den enda näringen för deras omätliga läslust, fortfor också deras lifliga intresse för den tidens politiska personligheter oförminskad.

Som motvigt till denna intellektuella brådmognad, samt den medfödda böjelsen att förträdesvis dväljas i fantasiens värld, finner man hos *Charlotte Brontë* ett lika tidigt utveckladt praktiskt förstånd, som ständigt togs i anspråk af hvardagslifvets fordringar. Uppgiften för hennes dag var icke allenast att lära sina lexor, att läsa ett visst själfålagdt pensum, att inhemta ett visst förråd af tankar och idéer och söka med pennan eller ritstiftet ge dem form,

men dessutom att sopa rummen, att gå ärenden, att hjälpa till med matlagningen, att ömsom leka med, ömsom förmana sina yngre syskon, att sy och laga åt sig och andra samt att, under den ordningsälskande tantens uppsigt, studera konsten att sköta ett hushåll. Under det hennes inbillning var öppen för hvarje intryck, hade dock hennes klara förstånd således full makt att tygla och rätta dem, innan de i hennes föreställning antogo form af verklighet.

Tidigt inskärptes hos alla systrarna vana vid en huslig verksamhet och aldrig tilläto de sig, äfven vid mera mogen ålder, då studier och skriftställerier utgjorde deras enda nöjen, att för dessa försumma de nödvändiga hushållsgöromålen, hvilka, då den gamla trotjenarinnan *Tabby* blef allt mera orkeslös, nästan helt och hållet hvilade på dem. Man fick ofta se *Emily*, med händerna i baktråget, knådande degen, medan en på bordet framför henne uppslagen tysk läsebok sysselsatte hennes ögon, och likväl (våra svenske herrar och män skulle väl knappast tro det) blef brödet förträffligt. Det utsöktaste och ömtåligaste ordningssinne utmärkte så väl *Charlotte* som de båda yngre systrarna, och ehuru böcker ingalunda voro en ovanlig syn i det lilla prestgårdsköket, fanns i deras matlagning och husliga anordningar ingenting att anmärka ens för den granntycktaste svenska husmoder.

År 1831 skickades *Charlotte* i en annan skola, hvars föreståndarinna, *miss Wooler*, blef henne för lifstiden tillgifven och der hon äfven bland skolkamraterna förvärfvade de få, men trofasta, vänner, hvilka hon hade att tacka för större delen af den sparsamma glädje, lifvet skänkte henne. Äfven denna läroanstalt var belägen på landet och i en trakt af Yorkshires, der striderna mellan arbetare och fabriksidkare vid införandet af ångmaskinen i utbyte mot den dittills brukade handkraften, varit som mest heta och hätska, och det är under vistelsen i denna skola, som *Charlotte* omedvetet samlat rudimaterierna till sin roman *Shirley*, hvilken är grundad på der i trakten verkligen timade händelser.

Se här några utdrag ur ett bref, som beskriver den lilla skolflickan vid *Roë Head*.

»Hon såg ut som en liten gumma, klädd i en besynnerlig gammaldags dräkt, och var så närsynt, att hon alltid tycktes söka något med ögonen. Hon var ytterst blyg och tafatt och hennes uttal hade en stark Irländsk brytning.»

En annan af kamraterna har beskrifvit henne, första dagen skolan stående i ett af skolrummens fönster, gråtande med all hem-sjukans bitterhet, medan de andra lekte. Hvarje alltför oförbehållsamt yttrad vänlighet skulle skrämja den vilda och skygga *Haworths*-

flickan, men *E.*, originalet till *Caroline Helstone* i *Shirley*, förstod att tillvinna sig hennes förtroende, och från denna stund voro de två vänner. *Charlotte* förvånade sina kamrater med sin okunnighet i vissa ämnen och sin beläsenhet i andra. Hon kände ingen grammatika och mycket litet geografi, men, tillägger den ofvananförlästa brefskrifverskan:

»Hon öfverraskade oss ofta med kunskaper, som lågo helt och hållet utom vår sfer. Hon kände förut nästan alla större skaldestycken, hvarur vi i våra skolböcker hade utdrag, som skulle läras utantill, hade mycket att berätta om deras författare, samt upprepade mången gång hela sidor derur, för att gifva oss en föreställning om planen. Hon hade en förvånande färdighet att skriva tryckt stil, hvilket hon lärt sig för att gifva den månadsskrift, som hon och hennes syskon roade sig att skriva, så mycket som möjligt utseende af att vara tryckt Vid våra lekar inomhus satt hon stilla, om möjligt vid en bok, under försäkran att hon ej kunde leka. Vi tvungo henne dertill i början, men funno snart att hon sagtsamt. Hon efterkom vanligen alla våra önskningsar med ett slags eftergifven liknöjdhet, och tycktes alltid nödgas göra våld på sig för att artikulera ordet nej. Ute på lekplatsen plögade hon gå för sig sjelf under träden, sägande sig ha mera nöje deraf, hvilket hon förklarade genom att utpeka för oss vexlingen af dagrar och skuggor, samt skyrtarne af himlen mellan löfverkets öppningar, o. d. Men vi förstodo henne föga Det var vid denna tid jag brukade fråga henne, om hon visste hur ful hon var. Då jag några år senare förebrådde mig denna min barnsliga retsamhet, svarade hon: 'det gjorde mig mera godt än du tror, så ångra det icke.' Hon ritade mycket bättre och fortare än vi sett någon göra förut och kände till en hel mängd ryktbara tafloer och store mästare. Vid tretton år, innan hon kom till *Roë Head*, hade hon uppgjort en hel lista på 'målare, hvilkas verk hon önskade få se,' deribland *Guido Reni*, *Giulio Romano*, *Raphael*, *Titian* m. fl. Så snart tillfälle yppade sig att få beskåda en tafla eller ett träsnitt, granskade hon det, snart sagdt, bit för bit, med ögat ända invid papperet och upptogs så länge deraf att vi brukade fråga henne 'hvad hon såg deri.' Hon såg stundom förvånande ting och uttydde dem förträffligt; och för mig åtminstone erhöill all poesi och målning härigenom ett utsökt intresse Denna förmåga att förklara, att 'lägga ut,' såsom de sjelfva yttrade sig, var henne och hennes syskon medfödd. Hon berättade hur de alla plögade 'lägga ut' (*make out*) sina tankar och föreställningar, uttänka händelser, karakterer och hela långa historier. Jag sade henne ibland: I ären just som jordfrukter, hvilka gro i en källare. Hon svarade sorgset: 'ja, jag vet det!'"

Charlottes snabba, klara fattningsförmåga och utomordentliga flit vitsordas af alla som den tiden sågo henne, äfvensom hennes, för en femton års flicka ovanliga, djupa öfvertygelse om värdet och nödvändigheten af en vårdad uppfostran.

Tvenne år lefde i denna omgifning, älskad och värderad af alla, stundom, (men då alltid inför hennes egna ögon) förlöjligad af några få skrattlystna gycklerskor, den lillgamla, fula, närsynta och vettgiriga unga flicka, som man kallade *Charlotte Brontë*.

Vi hafva här lemnat barnet bakom oss, sedan vi kanske alltför omständligt följt dess utveckling, och återfinna vår hjeltinna, då hon 1832 lemnat skolan, i det gamla hemmet och med de forna sysselsättningarne, hvartill dock nu kommit den af lärarinnekallet för de yngre systrarna samt brevexlingen med vännen *E.*, hvaraf biografien innehåller utdrag af högsta intresse. *Charlottes* lif, och isynnerhet hennes sjäslif, hvilket hos henne i långt högre grad än hos andra utgjorde hufvudsaken, framstår i dessa bref, skildradt af henne sjelf, klarast för läsarens blickar, hvarför vi tro oss göra bäst uti att företrädesvis låta dem tala, endast bifogande några nödiga upplysningar.

För att gifva ett begrepp om arten och omfånget af hennes läsning vid denna tid anföra vi till en början nedanstående bref, skrifvet 1834:

— — Du ber mig gifva dig en uppsats på några läsvärda böcker. Jag vill göra det i så få ord som möjligt. Tycker du om poesi, så läs sådan, men blott af yppersta slag: *Milton*, *Shakespeare*, *Thomson*, *Goldsmith*, *Pope*, (om du så vill, ehuru han är föga i min smak) *Scott*, *Byron*, *Campbell*, *Wordsworth* och *Southey*. Tag ej illa vid dig för namnen *Shakespeare* och *Byron*. Båda voro store män, och deras verk likna dem sjelfva. Du skall förstå att välja det goda och undvika det låga; det bäst uttryckta är också utan undantag till innehåll det renaste; det illa sagda innebär alltid en låg eller smutsig tanke, och du skall aldrig frestas att läsa sådant andra gången. Lemna åsido *Shakespeares* komedier samt *Byrons* *Don Juan* och kanske hans *Cain*, ehuru ståtligt detta poem är, men läs utan fruktan det öfriga; det sinne, måste i sanning vara förderfvadt, som kan röna något ondt inflytande genom läsningen af *Henrik VIII* eller *Richard III*, af *Macbeth*, *Hamlet* eller *Julius Cæsar*. *Scotts*, än ljufva, än vildt romantiska poesi kan omöjligen göra dig något ondt; icke heller *Wordsworths*, *Campbells*, eller *Southays* — större delen af den senares åtminstone; en del är visserligen klandervärd. Hvad historien beträffar, så läs *Hume*, *Rollin* samt *Allmänna Historien*, om du står ut dermed; jag har aldrig gjort det. Af romanförfattare — läs *Scott* allena; efter honom äro alla värdelösa. Af *Biografier*, läs *Johnson*, *Southays* *Life of Nelson*, *Lockharts* *Life of Burns*, *Moore's* *Life of Sheridan*, *Moore's* *Life of Byron*, samt *Wolfes* *Remains*. I naturhistoriska ämnen läs *Bewick* och *Audubon* samt *Goldsmith* och *Whites* *History of Selbourn*. Religiösa böcker kan din bror bättre bedömma än jag. Jag säger blott: håll dig till de erkänt bästa författarne och undvik nyhetskrämare.

Att de båda vännerna med uppmärksamhet följde de många stridsfrågor, som afhandlades mellan den tidens olika religiösa sekter, märker man tydligt. Shakspeares moralitet syntes *E.* behöfva *Charlottes* vitsord och en annan gång rådfrågades denna af henne rörande tillbörligheten af dans.

Charlotte svarade: så här synes mig saken stå. Det är af alla medgifvet, att det syndiga i dansen icke består i blotta »sprattlandet med benen» (som Skotten säger) utan i de följder, som anses oskiljaktiga derifrån, nemligen fåfånga, tanklöshet och tidens bortslösande på onyttiga ting. Men då det, såsom du säger, endast är fråga om en och annan timmas oskyldig förströelse mellan bekanta unga människor, (hvilka väl, utan brott emot tio Guds bud, kunna tillåtas roa sig litet i sitt hjertas glädje) så äro dessa följder ej att befara. Ergo är, (enligt mitt sätt att se) detta nöje under sådana omständigheter fullkomligt oskyldigt.

Samma ödslighet herrskade nu, som förr, i den undångömda Haworth-trakten. De långa gemensamma vandringarne utåt de vilda moarne, stundom utsträckta ända till vattenfallet, hvarmed ån (*the beck*), som genomskar nejden, nedstörtade öfver några branta klippor, utgjorde jemte läsning samt de ständigt upprepade försöken att i dikt och saga, eller ock med ritstiftet gifva utlopp och form åt det öfvermått af fantasi, som rörde sig inom dem, de trenne systrarnas enda nöjen.

Att en spelande inbillningskraft, närd af det ensliga lifvet i en ödlig trakt, stegrad af vanan att göra iakttagelser och lägga märke till såsom något ovanligt, nästan öfvernaturligt, hvarje oväntad yttre tilldragelse, hvarje ny företeelse eller ej förut bemärkt egenhet i den omgifvande, sällsamma naturen, att, säga vi, en af naturen liflig inbillningskraft, försatt i dylika förhållanden, snart skulle blifva lika produktiv, som den var emottaglig, låg i sakens natur. Att en dylik skapande förmåga, innan den fått ett bestämdt mål och en gifven krets sig upplåten inom diktens och sångens gränslösa värld, mången gång skulle fylla själen med bilder, icke blott lekande, ljusa och lockande, men kanske oftare vilda och mörka, på en gång oförklarliga och fasaväckande, gåtolika och gräsliga, till hvilkas besvärjande fordrades mer än vanlig sinnesstyrka, låter på samma grunder förklara sig. Att *Charlotte Brontë* icke varit och icke *kunnat* vara fritagen från detta slags sinnessjuklighet, hvilken synes vara gemensam för skapande snillen, och hvarmed de måhända skola gälda den öfverlägsenhet, naturen skänkt dem — det finner man så väl af beskrifningen på hennes barndom och första ungdom, som af hennes egna bref. Men hvem skulle nännas klandra eller misstyda dessa yttringar af ett på sig sjelft återkastadt

och inom sig fjetradt snille, af en fantasi, som, följande sin inneboende natur, tar sig luft och näring hvar och hur den kan? Hvem skulle kunna fördöma de qual, som förberedt så mycket nöje och njutning åt tusentals menniskor? Vi åtminstone icke. En i öfrigt förträfflig recensent (i *Revue des deux Mondes* för 1857) af *Charlotte Brontës* biografi och skrifter, synes oss i denna enda punkt hafva begått ett misstag, i det han tillskrifver dessa fantasiens excesser, om vi så få uttrycka oss, orsaker, som möjligen på en *Fransyskas* ytligare sinne torde kunna tillämpas, men som säkerligen ej kunnat få makt med *Engelskan*, *Charlotte Brontës* rena och upphöjda själ. Han bedömer, vi upprepa det, i detta enda afseende, *Engelskan* ur *Fransosens* — och vi kunde tillägga *qvinnan* från *mannens* synpunkt, och dömer därför skeft. Att *Charlotte* i alla händelser kämpat en god kamp emot denna öfverhandtagande sinnets sjuklighet, hvilken ofta stegrades af fysisk svaghet och lidande, det utvisa hennes bref, och man påminner sig dervid ovilkorligen den gamle, vise mannens svar på frågan huruvida vi äro ansvariga för de syndiga tankar, som mot vår vilja tränga sig på oss. Svaret lyder: »Vi kunna ej hindra foglarne att flyga öfver våra hufvuden, men vi kunna hindra dem från att bygga bo i vårt hår.»

I Juli 1835 skriver *Charlotte*, att brodern, hvilken allt hitintills vistats hemma, delande sin tid mellan oregelbundna studier eller snillrika, ehuru oöfvade utkast med penna och pensel, och täta besök i byns värdshus, der hans qvicka och lefnadslustiga infällen gjort honom till en gerna sedd gäst, beslutat egna sig åt artistbanan. *Emily* återigen skulle i skolan afsluta sin uppfostran och *Charlotte* sjelf ämnade söka en guvernantsplats, för att kunna bidraga till bekostandet af de utgifter, som fordrades för att verkställa de båda andra planerna. Hon tillägger:

— — Jag sörjer — sörjer bittert vid tanken att lemna hemmet; men *pligt* och *nödvändighet* äro stränga tuktomästare, som icke tåla någon olydnad.

Lyckligtvis erbjöds henne plats som lärarinna i den afhållna *Miss Woolers* skola, der hon genom sitt biträde skulle gälda den undervisning, systemen såsom élève åtnjöt. *Emily* greps likväl inom kort af en så outhärdlig hemsjuka, att hon måste lemna skolan, då *Anne* intog hennes plats. I sjelfva verket fann ingen af de trenne systrarne någon rätt trefnad, skiljda från hemlifvet och deras älskade hedar och ljungbeväxta kullar. *Charlottes* ord om *Emily* kunna därför lika väl lämpas på henne sjelf och den fromma, milda yngre systemen, ehuru de båda sistnämnda bättre förmådde beherrska sig.

— — Emily (skrifver hon) älskade våra moar. Blommor, skönare än några trädgårdens rosor, knoppades för henne bland den bruna ljungen; hon kunde af en dyster grotta, på sluttningen af någon brant och kal kulle, skapa sig ett eden. För henne hade den ödsliga heden tusen behag, deribland icke minst — *friheten*.

Den tysta kampen mot hemsjukan, i förening med fysisk svaghet och den själsspänning, som alstrades af ett hungrande kunskapsbegär, omöjligt att tillfredsställa, och en öfverretad inbillningskraft, omöjlig att stäfja, gifva från denna tid en djup anstrykning af svårmod — stundom af tvivel och sjelfförebåelse åt *Charlottes* bref.

Se här ett af dem, dateradt

Maj 1836.

— — Ditt bref utvisade ett intresse för mig och mina angelägenheter, som jag icke eger rätt att vänta af någon menskelig varelse. Men jag vill icke spela skrymtare; jag vill icke besvara dina vänliga, enträgna frågor så som du skulle önska. Bedrag dig icke sjelf med den föreställningen att något verkligt och oblandadt godt bor inom mig. Vore jag lik dig, min älskling, skulle mitt anlete ständigt vara vändt mot Zion, om äfven synd och fördom då och då inhöljde i dimma den herrliga synen framför mig — men *jag är ej lik dig*. Om du visste i hvilka tankar och drömmar, jag försjunker och hvilka vilda fantasier, som förtära mig och komma mig att finna världen ytterligt, andefattig (såsom den ock obestriddigen är) så fruktar jag du skulle förakta mig. Och dock känner jag Bibelus skatter; jag älskar, jag tillber dem. Jag kan *se* lifsens källa i all dess klarhet och ymnighet, men när jag böjer mig för att dricka af dess rena vatten, flyr den mina törstande läppar, som vore jag en annan Tantalus. — — — — —

Att hennes svårmod ofta antog form af religiöst grubbel bör ej förvåna, om man tänker sig denna själ, öppen för alla intryck, lyssnande till alla röster, som kunna nå den aflägsna ödemark, der hon dväljes, forskande efter ljus, trängande efter kunskap och sökande sanning i allt med en vild passionerad åtrå, som ännu ej lärt sig undergifvenhetens lugna forskning: och derjemte omgifven af de olika sekternas stridsrop. Men må läsaren sjelf döma af följande utdrag!

— — Jag är ännu helt skälfvande efter läsningen af ditt bref; jag har aldrig förr emottagit en sådan skrifvelse — en sådan ohämmad utgjutelse af ett varmt, fromt och älskande hjerta — — — jag tackar dig af hela min själ för denna godhet. Jag vill ej längre rygga tillbaka för att besvara dina frågor. Min högsta önskan är att kunna blifva bättre än jag är; detta utgör föremålet för mina mest brinnande böner. Jag känner sjelfförebåelser och hemsökes af samvetsqual, men skönjer stundom en aflägsen skynt af heliga oförklarliga ting, för hvilket allt jag förr plägade vara fremmande. Åter

andra stunder bortbleknar allt och jag befinner mig i djupaste midnatt; men jag beder till en förbarmande Återlösare, att om detta är Evangelii gryning, den en gång måtte klarna till ljusan dag. Missförstå mig ej — jag tror mig icke god, jag sträfvar blott att bli det; jag hatar blott min fordna tanklöshet och förmätenhet. Och dock är jag ej bättre än jag varit. Jag befinner mig i ett tillstånd af så kvalfull, dyster ovisshet, att jag i detta ögonblick med glädje skulle taga ålderdomens grå hår, förlusten af all ungdomens njutning och en öppnad graf vid mina fötter, mot den saliggörande vissheten om försoning med Gud och återlösning genom Hans Sons förtjenst. Jag har aldrig helt och hållet försummat dessa våra högsta angelägenheter, men jag har sett dem i en dunkel, afskräckande dager, och nu hopa sig molnen om möjligt ännu mörkare och ogenomträngligare och en allt tyngre misströstan nedtrycker mitt sinne. Du har lifvat mig, du kära vän! För ett ögonblick — en enda atom af tiden — trodde jag mig kunna våga kalla dig min syster i andanom; men, synvillan har bortdunstat, och jag står ensam kvar, lika olycklig, lika hopplös som alltid. Ännu i qväll skall jag bedja såsom du vill. Mätte den Allsmäktige med förbarmande höra mig! Jag hoppas det, ty du skall styrka min svaga bön med dina rena förböner. — — —

— — Trött af en hel dags strängt arbete tar jag pennan för att skriva några ord; förlåt om det blir osammanhängande, ty jag är uttröttad och missmodig. Det är en stormig afton och vinden klagar med ett ständigt jemrande läte, som gör mig vemodig. I sådana stunder — i sådan sinnessämning som denna, hör det till min natur att söka hvila i någon stilla, lugnande tanke, och jag har nu frammanat din bild för att gifva mig ro Jag har några egenskaper, som göra mig mycket olycklig, känslor som du ej kan dela, som få, högst få menniskor i hela världen kunna förstå. Jag yfves icke öfver dessa egenheter; tvertom söker jag dölja och undertrycka dem så mycket som möjligt; men stundom bryta de sig fram mot min vilja, jag föraktas af dem, som varit vittne till utbrottet och hatar mig själf i flera dagar derefter. — — — — —

— — Du har varit mycket god mot mig på senare tiden, och besparat mig de små spelfulla och förlöjligande anmärkningar, hvilka förr, till följd af af den olyckliga och klandervärda ömtåligheten i min natur, kommo mig att rygga tillbaka, som hade jag blifvit vidrörd med glödande jern. Tilldragelser och yttranden, som andra ej fråga efter, intränga djupt i min själ och bulna der likt sår af giftiga pilar. Jag vet att dessa känslor äro orimliga och söker därför dölja dem; men de stinga blott så mycket djupare i det fördolda. — —

— — Sedan jag sist såg dig har mitt lif förlutit i lika oafbruten enformighet som alltid; ingenting annat än lexors gifvande och hörande från morgon till qväll. Den enda omvexling jag har att vänta är ett bref från dig eller en och annan ny bok. »*The Life of Oberlin* samt »*Leigh Richmonds Domestic Portraiture*» äro de senaste jag läst. Den sistnämnda fångslade med sällsam trollkraft mina tankar. Tigg, låna eller stjäln den utan uppskof. Läs äfven »*The Memoir of Wilberforce*» — denna enkla skildring af ett kort, föga händelserikt lif; jag skall aldrig glömma den; den är herrlig, icke

för stylen skull och icke för händelsernas gång, men endast för den trogna målning den gifver af en ung, rikt begåfvad, sann christen.

Vid underrättelsen att *E.* skulle lemna sitt hem i grannskapet af skolan, der *Charlotte* var lärarinna, skref denna:

— — Hvarför skola vi skiljas? Du var den första, som utpekade för mig den väg, der jag tagit mina första vacklande steg, och nu får jag ej behålla dig vid min sida, utan måste gå allena. Hvarför? hvarför? Jag kände mig upprorisk och kunde ej säga: »Ske din vilje!» Men då jag på morgonen blef lemnad ett ögonblick allena, bad jag om styrka att underkasta mig *hvarje* Guds pröfning, om äfven tyngre att bära än denna, och sedan har jag känt mig lugnare, undergifnare — således äfven lyckligare. I söndags tog jag i dyster sinnestämning fram min bibel; men när jag begynte läsa, smög sig öfver mig en egen känsla, som jag ej erfarit på många år — en känsla af ljufvig ro, lik den, hvarmed jag som litet barn stod och läste vid öppna fönstret om Söndags sommaraftnarne. — — — —

Under julen 1836, som hon tillbragte i hemmet, hade *Charlotte* efter mycken tvekan och i samråd med syskonen beslutat att skriva till skalden *Southey*, för att utbedja sig hans omdöme rörande några hennes poemer, som hon medsände, hvarvid hon troligen, drifven af en ungdomlig entusiasm för den berömde poeten, sväfvat ut, i något svärmiska ordalag, hvilket kommit honom att föreställa sig det hon var en romantisk ung dame, fullkomligt obekant med lifvets verkligheter, Af *Southey*s svar, intressant så väl för de båda korrespondenternas skull som för det ämne det afhandlar, följer här ett utdrag.

»Det är icke mitt råd i afseende på riktningen af er poetiska förmåga, som ni begärt, utan mitt omdöme deröfver; och likväl torde rådet vara mera värddt. Ni eger påtagligen i hög grad hvad *Wordsworth* kallar »the faculty of verse» — förmågan att göra vers. Det är icke meningen att nedsätta denna förmåga om jag säger att den nu för tiden icke är sällsynt. Många volymer poesi utgifvas nu årligen, utan att tilldraga sig allmänhetens uppmärksamhet, ehuru de för ett halft århundrade sedan skulle tillvunnit sina författare högt rykte. Eho som syftar till *utmärkelse* på denna väg, måste derfor bereda sig på ett felslående af sina förhoppningar.»

»Också är det ej af ärelystnad, ej med hopp om utmärkelse, som ni bör odla denna er talent, så vida ni vill taga er egen sällhet i beräkning. Jag, som gjort litteraturen till mitt yrke och derät egnat mitt lif, samt aldrig för ett ögonblick ångrat detta mitt fria val, anser mig icke destomindre skyldig att varna hvar och en, som af mig begär uppmuntran eller råd, för att beträda denna vådliga bana. Ni skall måhända invända, att en qvinna ej behöfver en dylik varning; att hon härvid lag icke har så mycket att befara. I visst fall är det

sannt; men det finnes dock *en* fara, för hvilken jag vänligen och allvarligen önskade varna er. De vakna drömmar, hvaråt ni öfverlemnar er, skola sannolikt alstra sjuklighet i sinnet, och i samma mån som det verkliga lifvet förefaller er platt och intetsägende, i samma mån skall ni sjelf blifva oduglig att fullgöra de pligter det ålägger er, utan att därför blifva duglig till något annat. Litteraturen kan ej och bör ej vara målet för en qvinnas lif. Ju flitigare hon sköter sina rätta åligganden, desto mindre tid har hon att egna deråt, äfven såsom en blott talent och till förströelse. Till dessa åligganden, dessa pligter, har ni ännu icke blifvit kallad — när ni det blir, skall ni känna mindre åtrå efter utmärkelse. Ni skall då ej i fantasien söka en äggelse, som detta livets vedermödor och de motgångar från hvilka ni under inga förhållanden kan hoppas blifva fritagen, i blott alltför rikt mått medföra.

»Men tro dock ej att jag ringaktar de gåfvor ni fått och icke heller, att jag afråder er från deras användande. Jag uppmanar er endast att odla och använda dem så, att de kunna medverka till ert sanna goda. *Skrif poesi för dess egen skull, icke med afsigt att täfla och icke i hopp om ryktbarhet* — ju mindre ni hoppas i detta afseende, desto mera skall ni sannolikt förtjena och slutligen erhålla. Poesien, så öfvad, är helsobringande för både själ och hjerta, och kan på så sätt göras till det, näst religionen, bästa medlet att på en gång trösta och höja sinnet. Ni kan i poesien förkroppsliga era bästa tankar, era ädlaste känslor och derunder styrka och tukta dem.

»Det är icke i glömska af att jag en gång sjelf varit ung, som jag skrivit till er i denna ton, utan just vid minnet deraf. Betvifla hvarken min uppriktighet eller min beredvillighet att gagna er. Ehuru föga det jag här sagt torde öfverensstämma med er närvarande sinnesförfattning och era åsikter, skall det synas er allt förnuftigare ju längre ni lever. Om jag ock torde vara en ovälkommen rådgifvare, hoppas jag ni tillåter mig att, med de bästa önskningsar för er lycka, nu och hädanefter teckna mig såsom er

sanne vän

Robert Southey.»

Till en vän yttrade *Charlotte* flere år senare rörande detta bref: »Mr. Southays skrifvelse var vänlig och förträfflig — litet sträng, men den gjorde mig godt.» Hennes svar följer här:

— — Sir! Jag kan ej afhålla mig från att besvara ert bref, om jag äfven härigenom skulle förefalla er litet efterhängsen; men jag måste tacka er för de vänliga och kloka råd, ni så godhetsfullt gifvit mig. Jag hade ej vågat hoppas på ett sådant svar, gifvet i så grannliga ton, i så ädel anda. Jag måste undertrycka hvad jag känner härvid, på det ni ej må anse mig för en dåraktig entusiast.

Vid första genomläsandet af ert bref erfor jag endast blygsel och ånger öfver att nånsin ha vågat besvara er med mina barnsliga rapsodier. Jag kände en plågsam rodnad uppstiga på mitt anlete, då jag tänkte på huru många böcker papper jag fullklottrat med hvad som en gång gifvit mig så mycken glädje, men som nu

blott var en källa till bryderi och förlägenhet. Men efter att hafva öfvertänt ert bref och flera gånger ånyo genomläst det, tycktes mig utsigterna klarna. Ni förbjuder mig icke att skrifva; ni säger icke att hvad jag skrifvit är utan all förtjenst. Ni varnar mig endast för dårskapen att försumma verkliga pligter för inbillningens njutningar — afråder mig att skrifva af blott åtrå efter ryktbarhet eller af täflans sjelfviska äggelse. Ni tillåter mig välvilligt att skrifva poesi för dess egen skull, förutsatt att jag, för att tillfredställa denna lockande och oemotståndliga håg, ej försummar något af hvad jag bör göra. Jag fruktar att ni tror mig vara mycket dåraktig. Jag vet, att mitt första bref till er, från början till slut, ej innehöll annat än meningslöst ordsvammel; men jag är dock ej en så sysslolös drömerska, som detta bref tyckes utvisa. Min far är en prestman med knappa ehuru tillräckliga inkomster, och jag är det äldsta af hans barn. Han har bekostat på min uppfostran så mycket han kunnat utan att begå någon orättvisa mot mina syskon. Jag ansåg det därför som en skyldighet, att, då jag lemnade skolan, taga plats som lärarinna. I denna egenskap har jag, så lång dagen är, full sysselsättning för både tankar och händer, och har ej ett ögonblicks tid att egna åt någon fantasiens dröm. Vid aftonens inbrott bekänner jag, att jag börjar tänka; men jag plågar aldrig någon annan med mina tankar. Jag undviker omsorgsfullt alla tecken till tankspriddhet och excentrisitet, som kunde komma min omgifning att misstänka arten af mina sysselsättningar på lediga stunder. Följande de råd, min far redan i barndomen gifvit mig och hvilka i klokhets och välvilja öfverenstämma med ert bref, har jag sökt att icke allenast uppmärksam iakttaga, men också med lifligt intresse omfatta alla pligter, som äligga qvinnan. Jag lyckas ej alltid, ty mången gång, då jag ger undervisning eller arbetar med nålen, skulle jag föredraga att läsa eller skrifva; men jag bjuder till att försaka, och min fars gillande är en riklig ersättning. Tillåt mig att ännu en gång uppriktigt tacka er. Jag tänker, jag skall aldrig mer känna någon längtan att få se mitt namn i tryck: skulle denna önskan uppstå vill jag, med en blick på *Southeys* bref, undertrycka den. Det är för mig ära nog att hafva tillskrifvit honom och erhållit svar, etc. . .

C. Brontë.

P. S. Jag ber er ännu en gång, Sir, förlåta att jag ånyo tillskrifvit er; mig tycktes jag *måste* både tacka för er stora vänlighet och låta er veta att ert råd icke är på mig bortkastadt, ehuru motsträfvigt det än till en början lär komma att åtlydas.

Vi kunna ej afhålla oss från att äfven meddela ett utdrag af skaldens svar:

— — »Ert bref har gifvit mig mycket nöje, och jag skulle ej förlåta mig, om jag försummade att säga er det. Ni har emottagit mina föreställningar med lika mycken grannlagenhet och välvilja, som de gåfvos. Låt mig nu anhålla att ni, om era vägar någonsin föra er till mitt grannskap, vill komma och hälsa på mig. Ni skulle

sedan lättare förstå mig, då ni funnit att åren och mina betraktelser öfver människorna och världen ingalunda försatt mig i dyster eller människofientlig sinnesstämning.

»Det har genom Guds nåd blifvit oss alla gifvet att förvärfva en viss grad af sjelfbeherrskning, som är väsendtlig för vår egen lycka och som mycket bidrager till vår omgifnings. Akta er för fantasiens öfverretning och sök bibehålla ett lugnt sinne (äfven med afseende på helsan är detta maktpåliggande); er moraliska och religiösa utveckling skall då hålla jemna steg med ert intellektuella framåtskridande.

»Och nu, Gud välsigne er! Farväl och tro mig etc.

Robert Southey..»

Till det här föreslagna besöket erhöll *Charlotte* aldrig tillfälle och medel, förr än det redan var för sent att härnere mera träffa den älsklige skalden. Dessa bref kommo henne emellertid att för en tid helt och hållet öfvergifva sina kära sysselsättningar med pennan, medan hon uteslutande sökte egna sig åt sina förhanden varande pligter. Denna tankarnes sjelfålagda penitens straffade sig dock snart och färde mer och mer på hennes helsa och lynne. Här några utdrag af bref från denna tid:

— — Jag är återigen här, upptagen af de gamla göromålen att gifva och höra lexor ... *När kommer du åter hem?* Skynda! Du har varit tillräckligt länge i stora världen; jag är säker att du vid detta laget erhållit mer än nog polityr; lägges fernissan mycket tjockare, fruktar jag att det underliggande ädla trädslaget blir alldeles bortskymdt, och det skola dina Yorkshire-vänner icke tåla. Kom kom! — — Jag längtar att åter få höra din välkända ringning vid porten. Och dock skall det fordras två eller tre möten mellan oss innan stelheten — ett slags fremlingskänsla, som lång frånvaro utöfvar på mig — hinner afnötas.....

Ännu kämpar hennes själ mot andelig misströstan, spörsmål och tvifvel — *«ce tourment des plus hautes intelligences»* — såsom en berömd skrifställare yttrar — och hon skrifver till sin vän:

— — Om jag alltid kunde vara dig nära och dagligen läsa Bibeln med dig — om dina och mina läppar kunde på samma gång dricka samma dryck ur nådens rena källa, då hoppas och tror jag att jag en dag kunde blifva bättre — långt bättre än mina onda, irrande tankar och mitt förderfvade hjerta, glömskt af det högsta goda och sökande blott efter verldsliga ting — nu vilja tillåta mig. Jag föreställer mig ofta, hvilket herrligt lif vi skulle föra tillsammans, stärkande hvarandra i daglig öfning af sjelfförsakelse och brinnande andakt. Mitt öga fylles af tårar, då jag jemför välsignelsen af ett dylikt lif, bestråladt af ljusa förhoppningar om framtiden, med det sorgliga tillstånd, hvori jag nu befinner mig, oviss huruvida jag nåsin erfarit en rätt ånger, felande i tankar och gerningar, trånande

efter en syndfrihet, som jag *aldrig, aldrig* skall vinna, stundom dignande vid tanken att Calvinisternas hemska lära torde varaden rätta, och troende mig förföljd af själva den, andeliga dödens skuggor. Om christlig fullkomlighet är nödvändig för att vinna frälsning, då skall jag visst aldrig blifva frälsad; mitt hjerta förefaller mig stundom såsom en riktig drifbänk för gudlösa tankar, och då jag beslutar mig för en handling, glömmar jag att bedja min Återlösare om hjälp och ledning. Jag ber illa; jag kan ej rikta mitt lif till ett enda stort och heligt mål; jag söker ständigt blott mitt eget nöje, tillfredsställandet af mina egna fåfängliga tycken. Jag glömmar Gud — skall då ej Gud glömma mig? — Och, oaktadt allt detta, känner jag likväl djupt Jehovahs storhet, inser Hans ords fullkomlighet och tillber den christna lärans renhet; min teori är riktig, men mitt lefnadssätt strider ständigt deremot. — — — — —

— — Du blir säkert förvånad att finna det jag lemnat min plats; saken är den att både kropps- och själskrafter så ytterligt sveko mig, att jag blifvit af läkaren ålagd att, så vidt lifvet var mig kärt, återvända hem. Icke desto mindre dröjde jag i det längsta, ovillig att lemna *Miss Wooler*; men slutligen hvarken kunde eller vågade jag stanna längre, utan for hem. Detta ombyte har på en gång lifvat och lugnat mig, och jag hoppas nu snart vara mig lik.

Ett lugnt och jemnt sinne, som ditt, kan ej fatta hvilka känslor, som bemäktiga sig en sådan stackars vacklande varelse, som den hvilken skrifver detta, då efter veckor af själsmarter och kroppsliga kval någonting likt frid ånyo uppgår i hennes själ

Under detta vistande i hemmet, omgifven af de så högt älskade systrarne, *Emily* och *Anne*, och under inflytande af den senares milda, fromma och troende anda, återvann *Charlotte* lugn och krafter till både själ och kropp, samt den sinnets jemnvigt, hon så länge saknat och förgäflves sökt tillkämpa sig. Under denna tid besökte hon tvenne sina ungdomsvänner, och vid något af dessa besök hade hon troligen sammanträffat med den person, på hvilken nedanstående bref häntyder, och hvilken synes hafva ingifvit henne idéen till *St. Johns* karakter i *Jane Eyre*.

Mars 1839.

— — Han utöfvade på mig en viss dragningskraft, emedan jag tror honom vara en bra karl och en god christen. Men jag hyste ej och kan aldrig för honom komma att hysa den brinnande hängifvenhet, som skulle göra mig villig att gå i döden för hans skull; och om jag gifter mig, måste det vara en sådan känsla, som drifver mig dertill. Efter all sannolikhet skall aldrig mera något sådant tillfälle yppa sig för mig; *mais n'importe!* Dessutom kände han mig så obetydligt, att han knappast kunde veta till hvem han skref. Han skulle säkert häpnat vid att se mig i min naturliga hem- och hvardagskarakter; han skulle anse mig för en vild och romantisk svärmska. Jag skulle aldrig kunna sitta och skåda upp till min man och se högtidlig ut dagen i ända. Jag måste skratta, skämta, vara spefull

och säga allt hvad som kommer mig för. Och vore han en man med godt hjerta och ljust hufvud, samt älskade mig, skulle hela verden ej för mig uppväga den ringaste af hans önskingar.»

Lugnt och utan all tvekan afslog hon sålunda det första giftermålsanbud, som gjordes henne. Giftermål tycktes ej ingå i hennes lefnadsplan, men väl godt, nyttigt och allvarligt arbete. Hon hade blifvit afrädd från den litterära banan; hennes svaga ögon tilläto henne ej att fullkomna sin medfödda talent för teckning, och det syntes henne då, såsom otaliga hennes medsystrar i lifvet, att en guvernantsplats var hennes enda tillflykt för förvärfvande af en oberoende inkomst. Äfven hennes yngre syster, *Anne*, hade för sin del fattat samma beslut, under det att den tredje, *Emily*, stannade i hemmet hos de öfriga medlemmarne af familjen — fadren, tanten och den trogna tjenarinnan *Tabby*, alla gamla och skröpliga, den senare nästan orkelös. Saknande den kunskap i språk och talenter, som nu för tiden fordras äfven af de minst lönta guvernanter, dröjde det någon tid innan systrarna lyckades erhålla platser. *Charlotte* skrifver härom, synbarligen nöjd med uppskofvet.

— — Jag har ännu ej lyckats få någon plats, utan befinner mig i samma förlägenhet, som en huspiga utan tjänst. Lyckligtvis har jag nyligen upptäckt, att jag eger en medfödd talent för att tvätta, sopa, damma, bädda, och mera sådant. Om allt annat slår fel kan jag således åtaga mig en dylik tjänst, n. b. om någon vill ge god lön för ringa arbete. Jag vill ej bli kokerska, jag hatar matlagning. Jag vill ej bli barnsköterska eller kammarjungfru, ännu mindre sällskapsdam, sömmerska eller modist — jag vill endast bli huspiga Jag måste nu sluta; farväl älsking! etc.

P. S. Stryk ut ordet »älsking» — bara prat! Hvertill tjena dylika fraser? Vi ha känt och hållit af hvarann länge; det är nog.

Slutligen erhöello först *Anne* och sedan äfven *Charlotte* guvernants-platser i enskilda hus, den senare bland obildade och dock anspråksfulla, stundom rent af tyranniska personer, hos hvilka hon likväl, manad af sin stränga pligtkänsla, uthärdade så länge, att hon var nära att åter falla ett offer för det svärmod och den hemsjuka, hon med så mycken svårighet lyckats bekämpa. Några uttryck i ett af brefven till den hemmavarande system angifva hennes sinnestämning under denna prøfvotid.

— — »Ditt bref glädde mig mer än ord kunna uttala — bref från hemmet äro min enda verkliga glädje, den jag alltid sparar till sängdags, då jag först får en stunds ro och ledighet att rätt njuta deraf. Jag önskar att jag vore hemma; jag önskar att jag heldre

tagit arbete på en fabrik; jag önskar att jag vore fri den tvångsbörda, som trycker mig. Men ferierna närma sig. *Coraggio!*»

Efter att ha lemnat denna plats var Charlotte åter hemma någon tid och njöt derunder en för både kropp och själ uppfriskande hvilotid, i det hon på några veckor besökte en badort i sällskap med sin barndomsvän. Vid återkomsten skrifer hon:

— — Har du redan förgätit hafvet? — har det fördunklats för ditt minne? Eller kan du ännu se det svart, blått, grönt och skummande hvitt; kan du ännu höra dess vilda dån då vinden är stark, eller dess sakta brus då det är lugnt? — — — — —

Emily och jag hafva nu en tid varit mycket sysselsatta, emedan den stackars *Tabby* måst lemna oss och vi i hennes ställe blott tagit en liten flicka att springa ärenden. Jag förestår all strykning och städar rummen; *Emily* bakar och sköter om köksdepartementet. Vi äro sådana besynnerliga varelser, att vi föredraga detta sätt att gå till väga, framför obehaget att hafva ett nytt ansigte ibland oss. Dessutom misströsta vi ännu ej om *Tabbys* vederfäende och vilja ej såra henne med att, under hennes frånvaro, ersätta henne med en fremling. Jag försatte tant i vredesmod genom att sveda kläderna, första gången jag försökte stryka; men nu går det bättre. De menskliga känslorna äro besynnerliga ting: tror du ej att jag känner mig tusen gånger lyckligare vid att stryka, bädda och sopa golfven *hemma*, än jag skulle vara såsom fin och förnäm dame hvar som helst annorstädes? — — Jag tänker tvinga mig att antaga en ny plats, så snart tillfälle erbjuder sig, ehuru jag *hatar* och *afskyr* blotta tanken på guvernantskap. Men det är min enda utväg och jag önskar därför på det högsta att jag finge höra talas om någon familj, der man behöfde ett sådant slags lif- och känslolös machin, som man kallar guvernant.

Under den följande vintern begynte *Charlotte* åter använda sina lediga stunder till skriftställer och synes hafva rådfrågat *Wordsworth*, rörande en påbörjad roman, hvilken hon sjelf vid mognare år förkastade, häntydande derpå i företalet till »the Professor,» då hon säger sig lyckligen hafva öfvervunnit sin forna böjelse för »ett utsmyckadt och bombastiskt skrifsätt.» I svaret på *Wordsworths* bref, rörande det påbörjade arbetet, skrifer hon bland annat:

— — Författare äro vanligen mycket svaga för sina egna verk, men jag är ej så fästad vid detta, att jag icke utan synnerlig saknad kan uppgifva det. Hade jag fortsatt det, skulle det tvifvelsutan blifvit någonting i den Richardsonska genren — — jag hade i mitt hufvud ämne till ett halftjog volymer — — — Naturligtvis är det dock ej utan saknad, jag afstår från en så förtjusande plan, som den jag utkastat. Det är ganska uppbyggligt och angenämt att af sina egna idéer skapa en hel verld och befolka den med innevånare, hvilkas härkomst föreskrifer sig endast från ens egen inbillning.

..... Skada, att jag ej lefde för 50 eller 60 år tillbaka, då den läsande allmänheten hade ett så rikt förråd af fålamod; jag skulle då säkert fått det nöjet att införa mina hjeltar och hjeltinnor i den allra bästa societet och återgifva alla deras ord och handlingar i tätt tryckt octav. Det roar mig, att ni säger er icke kunna afgöra, om jag är en häradsdomares skrivare eller en romanläsande sömmerska. Jag skall icke på minsta vis underlätta era gissningar. Men allvarsamt taladt, sir, är jag uppriktigt tacksam för ert välvilliga bref. Det förvånar mig nästan att ni gjorde er mödan att läsa och granska det medsända stilprovet af en okänd skribent, som icke ens hade det vettet att säga er betydelsen af hans anspråkslösa

C. B.

Rådfrågad rörande någon giftermålsplan skriver hon till barn-
domsvännen följande:

Maj 1840.

— — Låt aldrig öfvertala dig att taga till äkta en man, som du icke kan högakta: — jag säger icke *älska*, emedan jag anser det möjligt att, om du högaktat mannen före giftermålet, en lugn kärlek sedan skall infinna sig. Hvad den »glödande passionen» beträffar, så är jag öfvertygad, att den ingalunda är att eftersträfva. För det första blir en sådan känsla sällan besvarad, och för det andra, om ock så skulle vara, blir den det aldrig för lång tid; en sådan känsla varar till smekmånadens slut och ger kanske sedan rum för motvilja, eller hvad som tör vara värre, liknöjdhet. Å mannens sida är detta nästan alltid händelsen och å kvinnans — — Gud hjelpe henne, om hon lemnas ensam att kämpa mot en passionerad oeh obesvarad kärlek!

Jag är så der temligen viss på, att jag alltid kommer att förblifva ogift. Förnuftet säger mig det, och jag är ej så ytterligt slaf af känslan, att jag icke *då och då* kan lyssna till förnuftets röst.

— — Jag har hört sägas att en viss Mrs. B. behöfver en gouvernant. Jag önskar hon ville taga mig och har verkligen föreslagit henne det. Det är visserligen en herrlig sak att lefva här hemma med full frihet att göra allt hvad som faller en in. Men jag erinrar mig ibland en gammal snusförnuftig fabel om gräshoppor och myror, skrifven af en snusförnuftig gammal skalk, i dagligt tal *Æsop* kallad: gräshopporerna sjöngo hela sommaren, men svulto vintern om.

Slutligen erhöll *Charlotte* återigen plats som lärarinna — den sista men också den bästa; ty, ehuru stundligen upptagen af tröttsamma sysselsättningar, lexläsning och sömnad, var hon dock omgifven af goda och välvilliga menniskor, som snart lärde värdera henne och vid hvilka hon sjelf med tillgifvenhet fästade sig. Under tiden utkastade hon och rådgjorde skriftligen med de hemmavarande om planen till vistandet i någon berömd läroanstalt i utlandet, för att inhemta kunskap i sådana ämnen, som numera fordras af skick-

liga gouvernanter och med detsamma kunna tillfredsställa dem åtrå efter vetande och insigter, som utgjorde ett af grunddragen i det Brontéska familje-lynnet och hvilken, såsom vi veta, hos *Charlotte* stundom öfvergick till verklig sjuklighet. Följande bref visar upphofvet till den plan, som utöfvade ett så betydelsefullt inflytande på hela hennes efterföljande lif.

— — *Mary* har skrivit till mig från *Brüssel*. Hon talar mycket om taflor och kyrkor, som hon sett på sin resa — de herrligaste taflor, de mest vördnadsbjudande kyrkor! Jag vet icke hvad det var som svälde upp i min hals, då jag läste om detta — en häftig motvilja för allt tvångsarbete, en oemotståndlig längtan efter vingar — sådana som rikedomen gifver; en brinnande törst att höra, se och lära något i världen. Någoting inom mig tycktes för ett ögonblick vidga sig. Jag martérades af medvetandet om slumrande anlag, obegagnade gåfvor — derpå sönderföll hela visionen — och jag greps af förtviflan. Jag skulle knappast velat anförtro denna bikt åt någon annan än dig, min kära barndomsvän — och äfven åt dig hellre skriftligen, än *viva voce*. Dessa upproriska och absurda känslor voro blott ögonblickliga. Jag qväste dem inom fem minuter. Mätte de ej åter vakna till lif, ty de voro bittert smärtsamma.

— — — — —
Längre fram skrifer hon:

— — Jag har erhållit ett vänligt anbud af Miss W. att öfvertaga hennes skola. Först antog jag med tacksamhet förslaget, men — innerst i mitt hjerta hade upplågat en eld, som jag ej förmådde släcka. Jag längtade så att utveckla mina inneboende anlag, att blifva något mera, något bättre än jag är. Jag visade dig i mitt förra bref en skymt af hvad jag kände — blott en skymt; *Mary* gjöt olja på elden, uppmuntrade mig och gaf mig, i egendomliga, starka, energiska ordalag, hopp om framgång. Min högsta önskan är att komma till *Brüssel* — men huru?

Det lyckades emellertid, i trots af alla svårigheter. Icke blott *Charlotte* utan äfven *Emily Brontë* tillbragte nära ett år i en berömd skola i *Brüssel*, dels såsom éléver, dels såsom lärarinnor. Oaktadt deras medfödda skygghet för fremlingar och tafatthet i umgänget med obekanta, tillvunno de sig, genom sin intellektuella öfverlägsenhet och sina redbara karakterer, flere vänner och väckte isynnerhet ett lifligt intresse hos föreståndaren, *Mr. Héger*. Biografien innehåller många, högst intressanta skildringar från denna tid af *Charlotte's* lif, äfvensom åtskilliga bref, samt några af de fransyska uppsatser, hon, under *Mr. Hégers* ledning, utarbetade och hvilka, ehuru på ett fremmande språk, bära den egendomliga pregel af energi i tanke och stil, som utmärka hennes senare skrifter. Hemkallade af den gamla tantens hastigt inträffade död, lemnade båda systrarna *Brüssel*, men drifven af den gamla outsläckliga kun-

skapstörsten, äfvensom af föreståndarens ifriga uppmaningar, återvände *Charlotte* ensam och stannade ännu ett år i läroanstalten, i trots af den gamla vantrefnad, som nu, då hon saknade systemen och befann sig snart sagdt allena bland mängden, inom kort infann sig. Ord sådana som de följande i *Charlottes* bref antyda tillräckligt beskaftenheten af hennes sinnesstämning.

— — Om jag klagar i detta bref, så haf förbarmande med mig och klandra mig icke. Jag bereder dig på att jag är betryckt till sinnet och att i detta ögonblick jord och himmel synas mig lika fiendtliga. Om några dagar börja ferierna; alla äro glada och livvade vid denna tanke, emedan alla skola lemna skolan och fara *hem*. Jag vet, att jag under fem veckors tid kommer att gå här nästan alldeles allena — att dagarne skola synas mig långa och nätterna ändlösa.

Ack! jag kan knappast skriva — det ligger en så tryckande tyngd öfver mitt hjerta och jag önskar så outsägligt att jag vore hemma. Är ej detta barnsligt? — — Men jag skall ännu tvinga mig att stanna några månader, till dess jag blifvit rätt hemma i tyska språket. Då hoppas jag ännu en gång få återse alla era kära anleten. Tro icke att jag har något väsendtligt att klaga öfver. Alla menniskor visa mig höflichkeit, men hemsjukan bemäktigar sig mig allt mer, och jag förmår ej bekämpa den. — — — — —

Förlusten af en yngre alfhållen barndomsvän, bosatt i *Brüssel*, gjorde henne vistandet der ännu tyngre; sin princip att spåka sig trogen, dröjde hon likväl ännu, men hemkom slutligen i Januari 1844.

För att ge läsaren en föreställning om *Charlottes* yttre meniska, meddela vi här *Mrs. Gaskells* beskrifning på hennes utseende, då hon några år senare gjorde hennes bekantskap.

»*Charlotte Brontë* var en stilla, tankfull flicka, helt liten till vexten, men med harmoniskt proportionerade lemmar, mjukt, rikt brunt hår och egendomliga ögon, som jag finner nästan omöjligt att beskriva. De voro stora och vackert formade, till färgen, som man tyckte, rödbruna, men om dess iris på nära håll granskades, syntes den sammansatt af otaliga skiftande nyanser. Det uttryck, man vanligen der fann, var det af en stilla lyssnande intelligens; men väcktes hos henne ett lifvigare intresse eller en rättsinnig harm, framblixtrade derur ett sken, likasom hade någon andelig lampa blifvit tänd bakom de uttrycksfulla pupillerna. De öfriga anletsdragen voro fula, grofva och illa infattade, men om man ej af föresats granskade dem, märkte man det knappast, så öfvervägdes hvarje formens brist af ögonens makt och det betydelsefulla i fysionomien. Den krökta munnen och stora näsan glömdes, och hela ansigtet tilldrog sig uppmärksamhet, samt fånglade ovilkorligen hvarje, icke alltför ytlig fysionomist. Hon hade de minsta händer och fötter, jag sett, och då jag lade en af de förra i min, erfor jag en känsla, såsom när man sluter i sin hand en liten späd, mjuk fogel. De smala långa fingrarne voro särdeles finkänsliga, hvilket bidrog till att allt arbete

som utgick från hennes hand, vare sig broderi, ritning eller skrifning, var, ehuru ofta i miniatyrstyl, så ytterst fulländadt och putsadt.»

Mrs. Gaskell fortsätter:

»Jag kan lätt föreställa mig, att det uttryck af djupt och stilla allvar, hvilket, när jag lärde känna henne, gaf åt *Charlotte Brontës* ansigte något af den värdighet, som karakteriserar de gamla venetianska porträtterna, icke tillkommit på senare åren, utan förskref sig från den tidiga ålder, då hon befann sig lemnad såsom äldsta systemen till de moderlösa syskonen.»

Från vistelsen i *Brüssel* hemtade *Charlotte* sedermera planen till sin ypperligt skrifna roman, *Villette*. Återkommen hem skref hon:

— — Alla menniskor fråga hvad jag tänker företaga mig, nu sedan jag kommit hem, och alla tyckas vänta att jag genast skall öppna en skola. Det har också hela tiden varit min afsigt och utgör min högsta önskan; jag har nu medel och, såsom jag hoppas, äfven tillräckliga kunskaper för att sätta denna älsklingsplan i verket — men, ännu så länge, måste jag afstå derifrån. Jag återfann min far åldrad och, som jag fruktar, hotad af blindhet, och har ej hjerta att lemna honom för att lefva blott för mina egna sjelfviska intressen — åtminstone så länge min bror och en af mina systrar äro frånvarande. Med Guds hjelp skall jag därför tåligt försaka och undergifvet vänta.

— — Jag led mycket under min senare vistelse i *Brüssel*. Och likväl kostade det djupt på mig att lemna min goda, trofasta, och oegenlyttiga vän, *Mr. Héger*. — — — — Jag vet ej om du erfarit någonting snarlikt, men det förefaller mig numera tidtals, som om alla mina idéer och känslor — undantagandes tillgifvenheten för de mina och några få vänner — vore alldeles förbytta. Någonting inom mig, som jag plägade kalla enthusiasm, är späkt och brutet. Jag har färre illusioner; mina önsknningar inskränka sig till en allvarlig verksamhet — ett mål i lifvet. *Haworth* synes mig vara en tyst och okänd vrå och likasom begravnen för den öfriga världen. Jag anser mig ej längre ung — är snart tjugoåtta år; och det tyckes, som borde jag begynna arbeta och kämpa mot lifvets hårda verkligheter, såsom andra menniskor göra. Det är likväl min pligt att för närvarande undertrycka dessa känslor, och jag hoppas det skall lyckas mig. . .

Vid denna tid insmög sig i det tysta, men hittills så fridfulla hemmet, ett hotande bekymmer öfver *Branwells* framtid, samt en mörk, men outtalad aning att hans lefnadssätt var långt ifrån berömligt; och *Charlotte* led bittert af blotta misstanken härom. Den tvungna verksamheten, stegrad af en ögonsjukdom, som äfven hindrade henne att läsa, begynte nu, jemte detta nya bekymmer, åter tära på hennes så väl andeliga som fysiska helsa, och hon skrifver i *Mars*, 1845:

— — Jag kan knappast förklara hur tiden går. Inga slags händelser inträffa att beteckna dess gång. Den ena dagen liknar fullkom-

ligt den andra och alla hafva de samma tunga, liflösa fysionomi. — Under tiden förgår lifvet. Jag blir snart trettio år och har ännu ingenting uträttat. Ibland känner jag mig vemodig då jag ser framåt och tillbaka: men det är orätt och gagnlost att sörja. Tvifvelsutan manar mig min pligt att för det närvarande stanna hemma; — hvar borde jag också trifvas bättre än i hemmet, som alltid varit mig så kärt? Och dock synes det mig, som vore vi alla lefvande begrafna här. Jag längtar att resa, att arbeta, att föra ett verksamt lif.

Under denna tid af tärande bekymmer (hösten 1845) uppgick dock för de trenne systrarna ett nytt intresse, om äfven svagt och ofta öfverskyggadt af de hotande sorgemolnen. *Charlotte* hade nemligen händelsevis kommit öfver ett manuscript, innehållande poesi, som säger hon, »för mina öron hade en egen musik, vild, vemodig och upplyftande.» Det var *Emily's*; blyg framkom äfven *Anne* med ett litet häfte, och slutligen öfverenskommo de alla tre att göra ett urval af hvad hvar och en skrifvit, samt erbjuda det till någon förläggare, under titeln: Poesier af *Currer, Ellis* och *Acton Bell*. Efter många fruktlösa försök lyckades det att få det lilla häftet tryckt, i Maj 1846. Det tillvann sig föga uppmärksamhet, lästes och köptes af få. *Charlotte* nämner i biografien öfver sina systrar, följande om slocknandet af de anspråkslösa förhoppningar, som byggdes på detta företag:

Boken utkom, ingen känner den, och det enda deruti, som förtjenar att lära kännas, är poemerna af *Ellis*.

Här följa åter några bref till vännen *E*.

— — För tio år sedan skulle jag ha skrattat åt din beskrifning på det misstag du begick, då du tog den ogifte doktorn för en gift man. Jag skulle ha ansett dig löjligt noggrann och förundrat mig, att du ångrade att ha visat vänlighet mot en hygglig menniska, blott emedan han råkade vara ogift i stället för gift. Nu inser jag deremot att dina skrupler hafva sina goda grunder. Jag vet att vi kvinnor, om vi vilja undvika att stämplas såsom giftas-sjuka, måste visa oss såsom vore vi af marmor eller is — kalla, uttryckslösa, blodlösa; ty hvarje skynt af känsla, vare sig af glädje, sorg, vänlighet, motvilja, beundran eller afsky, uttydes af verlden såsom krokur, utlagda för att fånga en man. Men fråga ej derefter! i värsta fall har ju en välmenande kvinna tillräcklig tröst af sitt eget samvetes intyg. Var därför ej alltför rädd att visa dig sådan du är, vänlig och godhertad; undertryck ej för strängt känslor och tankar, i sig sjelfva förträffliga, af blotta fruktan att en egenkär sprätt kan inbilla sig, det du yppat dem i afsigt att fångsla honom: döm dig icke sjelf att lefva blott till hälften, af fruktan att din naturliga liflighet skall komma någon högvis byx-varelse att inbilla sig det du ämnar egna ditt lif åt hans intetsägande jag. — Icke desto mindre är ett lugnt och be-

hagligt väsende en stor skatt för hvarje qvinna och du eger den redan. Skrif snart igen etc.

— — Hvad den der frun beträffar, som skulle vara lik mig, så känner jag alls ingen dragning till henne, likasom i allmänhet icke till personer, som sägas likna mig, emedan det alltid förefaller mig som låge likheten endast i de obehagliga, utvärtes, först i ögonen fallande dragen af min karakter — de, som allena äro åtkomliga för vanligt folk, och hvilka jag vet äro långt ifrån intagande. Du säger att hon är »qvick» — »ett qvickt fruntimmer!» hvad jag afskyr den frasen! Dermed menas egentligen en bakslug, ful, ränkfull och pratsjuk qvinna

— — Häromdagen besöktes, eller rättare öfverfölls vi af alla tre hjälp-presterna (typerna för »the Curates» i Shirley) åtföljda af Mr. S. Det var just thedags och hade varit bak-dag, så att jag var både trött och varm. Icke destomindre skulle jag helt fredligt serverat dem sitt the, om de vetat skicka sig stillsamt och anständigt. Men de begynte rosa sig sjelfva och förtala Dissenterna på ett så oförsämmt sätt, att mitt lynne förlorade jemvigten och jag snäste till dem med några få, men så skarpa och oväntade ord, att de förlorade målet. Pappa tog också fasligt illa vid sig, men jag ångrar det ändå icke.

Charlotte fruktade nu tidtals att sjelf blifva blind, så förvärrades hennes ögonsjukdom, dels af ansträngningen att så vidt möjligt ersätta fadrens förlorade syn, dels af de hemliga tårar hon gjutit för brodern. De mörka aningarne rörande dennes lefnads-sätt hade blott allt för snart besannat sig, och vi nödgas här, ehuru motbjudande det förefaller oss, i korthet meddela hans historia: Efter flera misslyckade försök att bana sig väg, dels på artist-, dels på embetsmannabanan, hvartill hans oregelbundna studier, hans brist på ihärdighet och lättsinniga karakter, gjorde honom oduglig, i trots af de många snillrika gåfvor, hvarmed naturen utrustat honom, hade han antagit en lärareplats i en enskild familj. Förledd af husmodren, en dålig och principlös qvinna, indrogs den tjugo år yngre *Branwell* i ett brottsligt förhållande, som blott med svårighet kunde döljas för den förorättade maken. Ehuru bedårad, kunde den unge mannen ej undgå att marteras af samvetets förebråelser, och tillgrip alla medel för att döfva dem, tills slutligen den dag randades då det brottsliga förhållandet yppades, och han, förvisad af den uppbragte mannen, återkom hem — hem till far och systrar, för hvilkas hela lif *det sanna* och *det rätta* utgjort enda rättesnöret; återkom — en utstött, en förlorad menniska — djupt sjunken i sina egna liksom i deras ögon, samt utan kraft att åter upprätta sig. Drifven till förtviflan, lika mycket af sorg öfver att vara skiljd från sin bedårerka, som af samvetsförebråelser öfver egen brottslighet och öfver det elände han hopat öfver de sina, sökte han, genom att berusa sig af opium och starka drycker, bedöfva sina qual och vinna åtmin-

stone några timmars glömska af sina marter. Ytterligare stegrades hans förtviflan, då hans medbrottssling, blifven enka, i stället att, som han hoppats, räcka honom sin hand, förbjöd honom att någonsin närma sig henne, emedan hon, enligt mannens testamente, då skulle gå förlustig hela hans efterlemnade förmögenhet. Medan den lättsinniga qvinnan ilade från nöje till nöje inom Londons fashionabla värld, öfverlemnade sig hennes offer åt en till vansinne gränsande förtviflan. Förgäfves använde far och systrar alla upptänkliga medel att rädda honom undan sig sjelf. Han förföll allt mer och mer och utgjorde under den återstående tiden af sitt lif en källa till den bittraste blygsel och sorg för dem, hvilka vid honom och hans framtid fästade de stoltaste, skönaste förhoppningar.

Till sin forna lärarinna, Miss W., skrifver *Charlotte* under denna prøfvotid:

— — Ni frågar efter min olycklige bror: han tänker numera aldrig på att söka någon syssla, och, tyvärr, börjar jag frukta att han gjort sig urständsat att någonsin intaga en aktad ställning i samhället. Om han hade en påräknad inkomst, skulle han dessutom blott använda den till eget förderf. All förmåga af sjelfbeherrskning är, fruktar jag, utdöd hos honom. Ni frågar om jag ej finner männen vara besynnerliga varelser. Jag gör det i sanning: men jag finner äfven det sätt hvarpå de uppfostras, minst sagdt besynnerligt. Flickor vaktas och skyddas, som vore de ytterst svaga eller enfaldiga, under det att pojkar kastas vind för våg ut i världen, likasom vore de, af alla skapade varelser, de visaste och minst utsatta att falla för frestelsen.

— — Det gläder mig att höra den lefnadsplan, ni utstakat för er framtid — gläder mig i första rummet för er egen skull, men sedan äfven af en ganska sjelfvisk orsak: Ni visar mig att »den ensamma qvinnan» kan lefva ett lyckligt lif, likaväl som den älskade hustrun och den stolta modren. Jag grubblar mycket öfver den ogifta — den äldre ogifta qvinnans lif, nu för tiden, och jag har redan kommit till den åsigten, att det knappast finns i världen en mera aktningssjudande karakter, än den ogifta qvinna, som stilla och ihärdigt banar sin väg genom lifvet, utan att vara ett påhäng för någon, och som, ännu efter fyllda fyratiofem, och allt framgent, bibehåller ett jemnt och fridfullt lynne, förmågan att njuta af oskyldiga nöjen och styrka att bära oundvikliga sorger, på samma gång hon hyser deltagande för andras lidanden, samt är beredvillig att, så långt hennes medel tillåta, lindra nöden.

Charlotte och hennes systrar voro under denna tid ännu mer än vanligt isolerade från all beröring med den yttre världen. Dels vågade de ej lemna brodern, hvilken stundom hade anfall af verkligt raseri, åt sig sjelf eller ensam med fadren, dels var det dem motbjudande att för andra blotta hela vidden af den skam och förnedring, som genom honom syntes dem till viss grad hafva drabbat dem alla; och de måste således neka sig de enda nöjen, som

hittills stått dem till buds — en och annan sällspord utflygt till nära vänner eller ett lika sällspordt besök af dem. De trenne systrarnas af naturen svaga fysik led synbarligen och ökade deras bekymmer med ömsesidig oro för hvarandra; fadrens blindhet tilltog — korteligen, Herrans hand hvilade tung öfver det lilla hemmet på heden; och likväl hördes der intet knot — ingen öfverljudd klagan. Olyckan bars, enligt hvars och ens olika karakter; af fadren och *Emily* med hjeltmodig stoicism, af *Charlotte* med kämpande, men segrande undergifvenhet, af *Anne* med mild och from resignation.

Följande bref äro betecknande, så väl för *Charlottes* sinnesstämning under denna tid, som för styrkan af hennes pligtkänsla och den kraft, hvarmed hon kämpade mot ett öfverhandtagande missmod. Det första är skrifvet till en vän, som rådgjort med henne rörande vissa planer för sin framtid.

— — Tvenne vägar ligga framför dig; du önskar att samvetsgrannt, kunna välja den rätta, vore den ock den brantaste och mest steniga. Du kan ej afgöra hvilketdera är din pligt — att begifva dig ut i verlden för att arbeta för ditt eget uppehälle, eller att stanna kvar hemma hos din gamla moder, öfvergivande för *det närvarande* hvarje utsigt till eget oberoende, och underkastande dig dagliga mödor och försakelser. Se här *min* tanke om saken. Den rätta vägen är obestriddligen den, som fordrar största uppoffringen af det egna intresset — och som medför mest godt för andra. Och denna väg skall äfven, om den sammvetsgrannt följes, med tiden leda till lycka och framgång, skulle den ock i början synas föra i alldeles motsatt riktning. Om din mor är lugnare, då du är hos henne, om hon skulle känna sig olycklig då du vore borta, så stanna hemma. Så långt den menckliga kortsyntheten kan se, vinner du härmed ingen egen fördel, och icke heller skall det falla någon in att prisa eller berömma dig för det du stannar hemma hos din mor; men sannolikt skall ditt eget samvete gilla beslutet. Jag uppmanar dig blott till samma handlingssätt, som jag sjelf bemödar mig att följa.

Slutet af brevet innehåller ett positift förnekande af ryktet, att hon skulle gifta sig med en af sin fars hjälp-prester — den-samme, som hon åtta år senare gaf sin hand och hvilken troligen redan då, obemärkt af henne, börjat den trogna tjensten för sin Rachel. Senare skrifver hon åter, rörande sin egen sinnesförfattning:

— — Lemna hemmet? omöjligt! Min tid förgår, mina anlag rosta obrukade, och jag skall glömma det lilla jag lärt, af brist på tillfälle att använda det. Denna tanke stinger mig stundom smärtsamt, men, så snart jag rådfrågar mitt samvete, intygar det att jag gör rätt i att stanna hemma, och bittra äro dess förebråelser, då jag ger vika för ett ifrigt begär efter frihet. Jag kunde knappast hoppas på någon framgång, om jag gjorde mig döf för dylika varningar.

...Hvad jag gerna ville, att du alltid skrefve så långa bref. Korta bref inge samma känsla som en helt liten smakbit af någon utsökt läckerhet; de reta aptiten utan att tillfredsställa den....

— — Har det nånsin händt, att du känt dig missnöjd med din egen sinnesstämning, då du länge vistats på ett och samma ställe, i samma omgifning, med en och samma, ständigt förnyade anledning till bekymmer? Jag befinner mig för närvarande i denna långt ifrån afundsvärda belägenhet; mitt lynne, jag inser det sjelf, är alldeles för lätt stördt, lätt såradt, för mycket ömtåligt och häftigt. Jag önskar mig ibland en andel af det enformiga lugn, hvilket du beskriver såsom utmärkande Mrs. * * * karakter — eller åtminstone hennes förmåga att beherrska och fördölja sina känslor; men jag skulle ej vilja belamras med hennes konstlade vanor och idéer. När allt kommer omkring tror jag dock, att jag föredrar att vara mig sjelf..... Du gör rätt i att icke stöta dig på de konvensansens stundom dåraktiga fordringar, som sällskapslivet ålägger. Tag allt nytt, som möter dig, ur synpunkten af en tillökning i erfarenhet, och ser du någon honung så samla den. — — Jag tror icke att vi ha rättighet att förakta allt hvad vi se i världen, endast på grund af att det skiljer sig från hvad vi blifvit vanda vid. Jag misstänker tvärtom att det ej sällan ligger några ganska förnuftiga skäl till grund för en mängd bruk, som förefalla oss orimliga eller löjliga. Och om jag nånsin mera kommer bland fremlingar, skall jag noga undersöka förhållandena innan jag dömer. Jag borde gräla på dig, för det du gifvit miss M. en öfverdrifven beskrifning på mitt illamående, och derigenom kommit henne att påyrka mitt aflägsnande från hemmet. Jag skall, en annan gång noga akta mig att låta dig veta, när jag tycker mig sjelf se mer än vanligt ful och gammal ut: likasom en stackars menniska icke kunde ha det privilegiet, utan att genast antagas ligga i dödens käftar!

I trots af den tryckande börda af sorg och bekymmer, som blifvit dem pålagd — eller kanske just såsom enda möjligheten att för några korta ögonblick afkasta och glömma den, började de trenne systrarna vid denna tid ett nytt litterärt försök, ingalunda afskräckta af misslyckandet af de föregående. Denna gången lemnade de likväl poesien åsido och sysselsatte sig med hvar sin romantiserade berättelse, som de hoppades kunna utgifva i ett band under sina förra pseudonymer. Huruvida dessa förhoppningar realiserades skola vi längre fram se. Nu vilja vi stanna ett ögonblick och söka samla de spridda dragen af de karakterer, vi i det föregående utkastat.

Låtom oss föreställa oss de trenne systrarna under detta afgörande stadium af deras lif. Den äldsta känna vi redan med sitt rika, varma, försakande hjerta, sin djupa pligtkänsla och brinnande sanningskärlek, sin energiska karakter, sin lefvande fantasi, och sitt slutna, likt sensitivan ömtåliga sinne. Den andra, *Emily*, var en i

poetiskt afseende ännu rikare utrustad, men mera otämjd, mera skygg, mera egoistisk natur, inom hvilken den Brontëska karaktersstyrkan koncentrerat sig till någonting liknande hårdhet, energien till en vild obändighet, som hon ej alltid sjelf förmådde dämpa, ömtåligheten och skyggheten till en för fremmande frånstötande och äfven för de närmaste stundom ööfvervinnerlig otillgänglighet. *Anne*, den yngsta, ehuru ingalunda fritagen från det slägtdrag af svårmod, som röjde sig hos dem alla, var dock ett stilla, ljult harmoniskt väsen, i sig upptagande, men ock upplösande disparaterna och dissonanserna i de båda andras mäktigare, men stridigare naturer. — Så ser man stundom den lugna skogssjön i sitt sköte upptaga, så väl den vilda, otämjda, från svindlande höjd till bottenlöst djup framstörtande forssen, som den stillare, men mäktiga flodens strida, rastlösa lopp, och bringa båda till lugn och klarhet, på samma gång han af dem hemtar sitt eget lifselement.

Låtom oss ett ögonblick trotsa vinterstormen, som med klagande ljud sveper fram öfver hedarne och drifver snö och isbark framför sig; låtom oss sträfva uppför den brauta byvägen och mellan trängseln af grafvar på kyrkogården, leta oss fram till ett af prestgårdens fönster och kasta en blick in i hvardagsrummet. Der finna vi de trenne systrarna, efter dagens möda och tunga, efter kanske fåfänga bemödanden att komma fadren att glömma sin olycka, eller att stäfja brodrens vildhet och återupprätta hans förtviflan, efter att med rörande omsorger hafva omgifvit den gamla trotjenarinnan, *Tabby*, och till stor del fullgjort hennes åligganden — samlade kring sybordet. Enligt gammal vana se vi dem dock, efter slutad qvällsvard och aftonbön, på klockslaget 9 bortlägga sin sömnad och (af sparsamhet) släcka lampan, samt i skymningen vandra af och an i rummet, skjutande åsido verkligheten med alla dess bekymmer, för att kasta sig in i idéernas verld, i fantasiens förtrollade land och der likasom draga andan och hemta krafter att återigen börja den mödosamma vandringen genom det verkliga lifvet. Se, huru *Charlottes* mörka öga lifvas af en strålande eld, hur till och med genom det stränga, stundom liksom tillfrusna allvaret i *Emilys* anlete, frambryta blixtar af en inneboende glöd, fladdrande, sällsamma och fantastiska, såsom S:t. Elms eldarne ute på de mörka moarne, medan *Annes* milda drag genomskimras, icke af någon yttre glädje, men af återskenet från en inre sådan. Under tiden vandra de rastlöst af och an, liksom öknens gazeller, stängda i bur. Samtalet blir tydligen allt lifligare, man öfverlägger, man rådgör, man kritiserar; ton och åtbörder utvisa att man är af olika tanke; slutligen tändes åter lampan, en af vandrerskorna framtär

ett litet manuskript och börjar läsa, medan de andra uppmärksamt lyssna. Är det *Emily*, som läser något nytt kapitel af *Wuthering Height*? detta vilda, fantastiska nattstykke, en målning af stormande passioner, af hat och kärlek, drifna till dess yttersta gränser; en målning, gripen omedelbart ur författarinnans egen fantasi, stämplad af det Yorkshireska folklynnets alla egenheter och fostrad af det ensliga lifvet på de vilda hedarne; en målning, om hvilken blifvit sagdt:

»Den som anser hvarje bok dålig, som icke uttryckligen angifver sig hafva ett moraliskt eller didaktiskt syfte, skall troligen fördöma *Ellis Bells* verk; men den, som ser något djupare, skall der finna mången moral, många mensklighetens paradoxer, gåtor och lärosatser framställda till betraktande — i vigt och värde öfvervägande de flesta moraler, som predikas af tendensromanen» *).

Eller är det *Anne* som börjar läsningen af *Agnes Grey*, den enkla och rörande berättelsen om en ung, blyg, ömtålig och fin-känslig qvinna, skiljd från det kärleksfulla hemmet, utkastad i en liknöjd verld och tryckt under det hårda beroendet af hjertlösa fremlingar — hennes egen historia under flerårigt och otacksamt lärarinnekall? Eller är det slutligen *Charlotte*, som meddelar något nytt blad af *sin* bok, *the Professor*, denna trogna, man kunde säga stränga teckning ur verkligheten, deri hon, fruktande öfverdriften af den idealism, hvaråt hon i sin första ungdom öfverlemnade sig, kastar sig öfver till den motsatta ytterligheten, hållande sig uteslutande till den faktiska verkligheten, om än aldrig så karg och afskräckande, och blott sällan, men då under den mest tjusande och fångslande form, tillåtande sin poetiska känsla att röjas?

Frågan lemna vi obesvarad, ty tiden lider både för oss, käre läsare, och dem; lampan flämtar nära utbrunnen, snart slocknar den, rösterna tystna, de trenne systrarna begifva sig till hvila, för att nästa morgon gå den hårda verkligheten till mötes. Äfven vi måste der uppsöka dem, för att lära huru, af de trenne novellerna, blott *Emilys* och *Annes*, efter många svårigheter och under oförmånliga vilkor, blefvo antagna, under det *Charlottes* fåfängt skickades från förläggare till förläggare, förkastad af alla. Hon säger sjelf härom.

— — *Currer Bells* bok fann ingenstädes emottagande, eller ens minsta erkännande af någon förtjenst, så att någonting likt förtviflans iskyla begynte inkräkta den stackars författarens hjerta.»

*) Se »*English Womans Journal*» för Januari 1860.

Vid denna tid vistades *Charlotte* i *Manchester*, vårdande fadren, som der undergick en smärtsam, men lycklig ögonoperation. Ett der skrifvet bref till barndomsvännen slutar med:

— — Min ungdom har svunnit hän som en dröm, och till huru föga gagn har jag ej använt den! Hvad har jag uträttat under de trettio lefnadsår, som beskärts mig? Ack, intet! intet!

Men *Currer Bells* mod kunde svigta, aldrig helt och hållet och hållet sjunka. Der, i den fremmande staden, hvarest hon föreföll sig sjelf som ett vilsekommet barn, under öfverhängande bekymmer och nedtryckande missmod, uppgjordes planen till och utarbetades de första kapitlen af *Jane Eyre*.

Mins du, käre läsare, någon qväll då skymningsstunden blifvit mer än vanligt förlängd, då skuggorna lägrat sig allt djupare kring alla vinklar och vrår af rummet, då eldbrasan bortglömd förkolnat och de sagolystna åhörarne omedvetet trängt sig ännu närmare den gamla berätterskan, medan en och annan, lutad mot hennes knä, inslumrat? Kan du minnas den känsla af gäckade förhoppningar, af svikna förväntningar, som grep dig, då, just vid vändningspunkten af sagan, just då du visste att rosorna skulle begynna blomma i prinsessans fotspår, den gamla trotjenarinnan afbröt sig med ett: »Bevar' oss väl, kära barn, klockan är åtta, och ni ha ännu ej fått qvällsvard!» — så ville vi önska, att du erfore blott hälften af den saknad, det missmod, du då rönte, när vi nu liksom den gamla trotjenarinnan, plötsligt måste afbryta midt i historien om *Charlotte Brontë*, utropande: »Bevar' oss väl mitt herrskap! här äro 30 sidor gångna, och ni ha ännu ej fått någon solidare spis!» samt instämna i hennes påstående att: »fortsättningen måste uppskjutas till en annan gång.»

Vi hoppas likväl att uppskofvet ej skall bli långvarigt, utan att vi rätt snart skola blifva i tillfälle att, i bilden af *Currer Bells* personlighet och författareverksamhet, söka samla och i rätt dager framställa de spridda drag af *Charlotte Brontë* och hennes hemlif, som vår svaga penna här vågat teckna.

Emellertid, och då vi blott allt för klart inse vår oförmåga att på några få ark koncentrera ens det hufvudsakliga af tvenne volymer, så fulla af sannt och lefvande, rent menskligt intresse som *Mrs. Gaskells*, uppmana vi dem af våra läsare, som älska den engelska litteraturen, att i denna bok förskaffa sig en värderik tillökning af sitt utländska bokförråd.

Esselde.

TIGGARFLICKAN.

Det vinter är och är så kallt
 Och djupa drifvor öfverallt,
 Det är så tungt bland dem att gå,
 Det är så kallt att hvila på
 Den hvita bädd; — *derunder* är
 Nog varmare än här!

Det är så långt till närmsta by,
 Och dagens sista strålar fly;
 Det blir så mörkt på enslig stig,
 Och inga stjernor tända sig.
 Ack, såge jag blott deras sken,
 Jag vore ej allen!

Och hinner jag till byn i qväll,
 Hvar finns väl der ett vänligt tjäll,
 En bädd för mig, om än så hård?
 Hvar finner jag väl skydd och vård?
 Ack, stötas bort, föraktas blott,
 Är tiggarflickans lott!

Och ingen är som tänker på,
 Hur djupt ett bittert ord kan gå;
 Och ingen, ingen är som mins,
 Att i mitt bröst ett hjerta finns,
 Och ingen tror kanske att jag
 Kan akta på dess slag.

De lycklige, som ha ett hem,
 Hvad är mitt lidande för dem!
 Hvad veta de om köld och nöd,
 Hvad om det tårbestänkta bröd,
 Som åt den arma räcks ibland
 Med hård och omild hand!

Men fast jag arm och ringa är,
 Och öfvergifven vandrar här,
 Jag i mitt armod har en skatt,
 Jag har en stjerna i min natt,
 Som lysa och som värma skall
 Den vinternatt så kall.

Jag vet — der vakar öfver mig,
 I skogens djup, på enslig stig,
 En Fader, god och blid, som ser
 Med kärleks blick på barnet ner,
 Och tiggarslickan, hvar hon går
 Ut i Hans skydd dock står.

Jag vet, man honom bedja bör;
 Jag kan det ej, rår ej därför.
 Om börens ord jag intet vet,
 Hvem skulle också lärt mig det?
 Men om min suck från hjertat går,
 Dess språk Han nog förstår!

Jag vet — jag somnar sött en gång
 Och sofver godt den natt så lång,
 Till dess, vid himlens morgonljus,
 Jag vaknar i Guds Faders hus,
 Och från min vandring der till slut
 För evigt hvilar ut.

Och därför nu, från dörr till dörr,
 Jag ödmjuk vandrar än, som förr,
 Och lättare förlåter dem,
 Som glömt att ge mig här ett hem;
 Ty ofvan stjerneringen klar,
 Ett hem jag ändå har!

Mathilda.

BIOGRAFISKA SKIZZER.

VI.

Emanuel Geibel,

en af Tysklands mest populära nu lefvande lyriska skalder, är född i *Lybeck*, den 18 Oct. 1815. Efter att i sin fädernestad hafva genomgått de vanliga skolstudierna började han, 1835, att i *Bonn*, studera Theologi och Filologi, men öfvergaf snart den förstnämnda vetenskapen, för att hufvudsakligen egna sig åt filologiska och ästhetiska studier. I Berlin, der han tidtals vistades, erhöilo hans poetiska anlag mycken uppmuntran och en lycklig riktning genom det välvilliga emottagande, han rönto inom *Chamissos*, *Gaudys* och *Kug-*

lers skaldekrets^{*)}. Genom den lärde juristen, *Savignys* bemedling erhöll han, 1838, en lärareplats inom den ryska gesandtens i Athen, furst *Katakazis* familj. Under denna befattning fann han riklig tid för egna vetenskapliga forskningar och skaldestudier, samt genomreste i sällsap med en landsman, filologen och fornforskaren *E. Curtius*, större delen af den grekiska Archipelagen. Då han, 1840, återvände till *Lübeck*, började han använda och bearbeta det rikliga poetiska stoff, han i Grekland hemtat (från denna tid förskrifva sig troligen hans vackra nygrekiska folksånger) samt förenade dermed ett djupgående studium af italienska och spanska litteraturen, hvilket han äfven ifrigt fortsatte under en senare, längre vistelse i närheten af *Kassel*. Kort innan hans första diktsamling, år 1843, utkom, erhöll han af konungen i *Preussen* en nyårsgåfva, bestående af en årlig pension till ett belopp af 300 thaler. Sorgfri i ekonomiskt afseende och lifligt verksam såsom skald i många riktningar, vistades *Geibel* sedermera ömsom i *St. Goar*, vid Rhen, ömsom i *Stuttgart*, *Hannover*, *Schlesien*, *Berlin* och *Lübeck*, tilldess han, år 1852, hörsammade konungens af *Baiern* kallelse till *München*, för att vid dervarande universitet emottaga plats såsom professor i Ästhetik. Till sammans med den forne reskamraten, *E. Curtius*, hade han redan 1840 utgifvit en samling »*Klassiska Studier*», innehållande öfversättningar från grekiska skaldar. Samma år utkommo de redan nämnda lyriska dikterna (*Gedichte v. Em. Geibel*, Berlin 1840; 28:de upplagan, 1852) och följande år hans »*Zeitstimmen*.» Derpå följde, såsom resultat af hans studium af söderns litteratur, »*Spanischen Volkslieder und Romanzen*,» samt en Spansk visbok, utgifven tillsammans med *Paul Heyse*. Åtskilliga spridda dikter, hvaribland ett litet epos, kalladt »*König Sigurd's Brautfahrt*», och »*Zwölf Sonetten*» (*Lübeck* 1846) skrifna för Schleswig-Holstein och af Tyskarne ansedda såsom mästestycken, förenade han i en ny samling under benämningen »*Juniusliedern*» (*Stuttgart* 1848). På senare tiden har han äfven försökt sig på det dramatiska området — bland annat med en operatext, *Loreley*, hvartill *Mendelssohn Bartholdy* ville, men ej hann sätta musiken. På detta fält har han dock vunnit mindre framgång, emedan han ej rätt förmått lägga band på det förherrskande lyriska elementet i sitt skaldelyne.

Ett utmärkande drag i *Geibels* dikter är dess utsökta form-

*) Dessa trenne, skalden och naturforskaren *Chamisso*, fransos till börden, men äkta tysk till skaplynnnet; *Kugler*, statsman och konsthistoriker af den mest mångsidiga bildning, samt *Gaudy*, en poet, hvars diktart i ungdomen säges ha närmat sig den *Heineska*, men sedermera i visans form, snarare påminde om *Bérangers* lekande och qvicka styl, utöfvade vid denna tid ett högst lifvande och välgörande inflytande på den tyska litteraturen.

fulländning samt versens sällsynt musikaliska välljud, en egenskap, som gjort dem så eftersökta af alla romans-kompositörer. Sjelf säger han om sin poetiska utveckling:

»För hvad jag är och vet, den tänkande norden jag tackar;
Södern mig deremot lärt formens harmoniska lag.»

För öfrigt utgöra känslans värma och innerlighet, det intagande behaget af en rik, men alltid mild och ren fantasi, samt en allvarlig och sann religiositet, grunddragen i denna skaldenatur, hvilken, om man än stundom kan förebrå den en till omanlighet gränsande vekhet, likväl, tack vare dess friska, okonstlade naturlighet, sällan nedsjunker till hvad man med ett betecknande uttryck kallat *känslöshet*. »Öfverallt», säger en af hans egna landsmän, »lägger han sitt sanna, innersta väsen i dagen, och derigenom erhålla hans diktverk ett lugn och ett djup, som vi knappast sedan *Uhlands* tid funnit hos någon tysk skald.» Han tillägger: »Nekas kan ej, att det är *Geibels* rika och veka känsla, än i »*süsser Wehmuth*» försmältande, än öfverlemnande sig åt ljusa och lekande naturbeaktelser, än på religiös grund skildrande lifvets fröjd och ve, som så företrädesvis gjort honom till damernas gunstling.»

Riktigheten af detta påstående hafva vi, i vår lilla mån bekräftat, då vi genom denna korta skizz sökt införa *Geibel* äfven i svenska »*Frauenkreisen*» samt här nedan återgifva några af hans vackra, lyriska dikter i öfversättning.

FLICKAN I HADES.

(*Nygrekisk folksång.*)

O! hur-sälla äro gröna fälten,
Huru lyckliga de höga bergen,
Hvilka aldrig skådat nattsvart Hades:
Kommer vintern, smyckas de med rimfrost,
Svepas in i mjukt och bländhvitt snödoft;
Kommer våren, grönska de ånyo,
Bära blommor, välluktsrika örter;
Kommer sommar'n, badas de i solljus; —
Ack, men aldrig ned i dunkla djupet
Störtas de bland Hades-nattens fälor.

En gång tvenne jättar hade svurit
Att de bleka skuggors rike skåda,
Stego ned för skumma, branta stigen,
Vandrade tre dagar och tre nätter,
Kommo ändtlig'n till de dödas rike.
Då de allting der beskådat hade

Och till ljuset ville återvända,
 Trädde mot dem der en sager tärna,
 Blek om kinden och med ljusa lockar,
 Talande dem till med silfverstämman:
 »Jättar, tagen mig ditt upp, jag beder,
 Solen ville än en gång jag skåda
 Och de röda blomstren små på ängen.»
 Men till svar de grymme männen logo:
 »Dina fina sidenkjortlar frasa,
 Dina långa, gula lockar susa
 Och på fötterna sandaler glappa, —
 Får ej, kan ej följa med oss, flicka,
 Charon, färjkarl'n, skulle straxt dig märka.»
 Talte åter flickans silfverstämman:
 »Sidenkjorteln snart jag lägger af mig,
 Klipper gerna bort de långa lockar
 Och sandalerna i trappan lemnar;
 Tag mig med blott, käre, käre jättar!
 Mina båda bröder återsåge
 Jag så gerna, der vid härden ännu,
 Mig begråtande, de sorgsne sitta,
 Och min moder vill jag klaga höra,
 Klaga, i af röken svärtad hydda,
 Att sin ögontröst i mig hon mistat.»
 Sade jättarne: »du kära flicka,
 Stanna qvar bland dödens bleka skuggor!
 Gladt vid bågarn sjunga dina bröder
 Och din mor hos grannfrun nästan häcklar.»

VINTERN I ATHEN.

Vintern med de hvita lockar
 Aldrig varit vännen min,
 Ty med sina vilda flockar
 Snöade hvar fröjd han in.
 Lustigt ljud hvar fogels qvitter,
 Bäckens framåt ständigt drog;
 Kom så vintern, tvär och bitter
 Som en gammal pedagog:
 »Foglar, hören upp att larma,
 Vind, du får ej leka mer,

Och du bäck — Gud sig förbarm!
Svärmar du ej än och ler!

»Skynda jord — koketta tärna,
Bort med granna drägten, fort;
Att mot flärd och synd dig värna
Jag din bot-drägt färdig gjort.

Och J andra vilda svärmar,
Flägter, dofter utan tal,
Skynden, flyn, när jag mig närmar,
Ty J stören min moral!»

Och hvar ros sig gömde skamsen,
Bäcken stanna', fogeln teg,
I det pedagogen harmsen
På sin iskatheder steg.

Vild af skadeglädje styrde
Nu sin vrede han ej mer,
Ruska' sin peruk och yrde
Tätt och ymnigt snöfall ner.

Stormen — gubbens hosta — hördes
Vid omkring båd' dag och natt,
Menskans frid och glädje stördes,
Der hon, frusen, instängd satt.

Södern, tjusande Bachanten,
Blef mig dubbelt skön och kär,
Se'n hon vintern, den pedanten,
Lyckats göra mindre tvär.

Här ej, stel och bister, bär han
Sjelf sitt isbelagda ok;
Nej en lustig ture är han,
Glad och yster som en tok.

Grönklädd han kring bygden ilar,
Står på klippan med ett språng,
Väcker blomstren me'n han hvilar,
Sjunger sedan dagen om.

Mulnar han, som hvarje annan,
Någon gång och brummar se'n,
Strålar likväl snart från pannan
Irisglorians blida sken.

Och — o fröjd! — pedagogiken
 Och moral'n totalt han glömt,
 Der bland palmerna vid viken
 Han har skolkat — svärmat — drömt.

En gång sjöng han hela dagen
 Blott om glädjens makt — och då
 Utaf sången djupt betagen
 Fann jag denna visan på.

DEN STILLA VATTENLILJAN.

Den stilla vattenliljan
 Växt upp ur djupblå sjö,
 Dess blad så sällsamt skimra,
 Dess kalk är hvit som snö.

Högt från sin himmel månen
 På henne klarögd ser
 Och gyllne strålar gjuter
 I hennes sköte ner.

Kring blomman simmar sakta
 En svan i snöhvít skrud.
 Han sjunger ljuft och stilla,
 Som älskarn för sin brud.

Han sjunger ljuft och stilla,
 Tills han i sång förgår.
 O säg, du hvita blomma,
 Om sången du förstår?

TVÅ SYSTRAR.

Säg, hjerta, känner du två syster-englar,
 Från himlen sända ned till jordens hem?
 En rosor strör — den andra liljestänglar,
 Och *Kärlek* — *Vänskap* har man kallat dem.

Mörklockig *kärlek* är, och glöder, pockar, —
 En vår, som vill på en gång slå i blom;
 Gullhårig *vänskap* blommar blygt och lockar,
 Som sommarnatten stilla, mild och from.

Ett haf i storm, der vågor brottas, strida,
 En bild af fri och rastlös *kärlek* är;
 Men *vänskapen*, hon liknar skogssjön blida,
 Som himlen djupt uti sitt sköte bär.

Som blixten hastigt *kärleken* ses blossa,
 Men *vänskap* blott ett stilla månlyjus ger;
 Då *kärlek* ega, njuta vill och frossa
 Sig *vänskap* offerar — och begär ej mer.

Ack, trefallt sällt det hjerta, som dem rymmer
 Förenta båda i en sluten krans,
 Der *Rosens* rika purpurglöd ej skymmer
 Den späda *Liljestängelns* rena glans.

MOD!

Hör upp att klaga hjerta,
 Det lindrar föga ju!
 Du burit mången smärta,
 Hvad gör väl en ännu?

Stå upp till kamp mot lifvet,
 Min ande — och var fri!
 Dig högre mål blef gifvet
 Än blott att älskad bli.

Och blöder du — tag vingar,
 Flyg högt och sjung dig varm!
 Ty skönast sången klingar
 Från sårad svanebarm.

S.

OM NOTSYSTEMETS UPPKOMST,

samt några ord om sambandet mellan Ton, Färg och Form.

Uppfinnaren af det nu begagnade notsystemet säges hafva varit en Benediktiner-munk, vid namn Guido, född i Arezzo, en stad inom Toscana's område, hvarföre han också vanligen kallas Guido Are-tino. Han lär hafva lefvat i 11:te århundradet och särdeles vinnlagt sig om musiken; i denna konst införde han äfven flera förbättringar, bland hvilka uppfinningen af ett nytt notsystem intager främsta

rummet. Detta var äfven ganska behöfligt, då man förut måste betjena sig af bokstäfver för att utmärka alla de olika tonerna, hvilket, i den mån musiken utvecklade sig, blef allt mer besvärligt för kompositören och svårfattligt för exekutören.

Enligt de äldsta urkunder man känner, skola Hebreerna hafva begagnat sig af accenter såsom tontecken. Grekerna betjenade sig deremot af bokstäfver, men som alfabetet ej var tillräckligt att uttrycka mängden af noter (de hade nemligen särskilda tecken för vokal- och instrumental-musik), skiljdes de från hvarandra genom olika ställningar samt genom accenter. Noternas valör berodde på stafvelsernas korthet eller längd och der någon tvetydighet i detta fall kunde uppstå, betecknades de långa stafvelserna med A, de korta med B. De grekiska noternas antal uppgick till 900, hälften för vokal- och hälften för instrumental-musik. Ville man skriva en sång med accompagnement, sattes först sångstämman, sedan instrumental-musiken och slutligen texten. Detta notsystem bestod af 15 hufvudtoner, hvilka dock af Påfven Gregorius den 1, som lefde i slutet af 6:te århundradet, förminskades till 7 och utmärktes med de 7 första bokstäfverna af Romerska alfabetet, hvarvid man betjenade sig af initial-bokstäfverna för första, af lilla alfabetet för andra och af dubbla bokstäfver för högsta oktaven.

Man ser af denna korta redogörelse för den notskrift, som i äldre tider begagnades, huru nödvändigt ett nytt och förenkladt notsystem skulle vara för musikens vidare utbildning. Detta insågs äfven mer och mer af alla tonkonstens idkare och var Guido Aretino, såsom vi redan nämnt, den förste, som åvägabragte någon egentlig reform i detta afseende, genom att på en notplan, bestående af fem linier, medelst punkter, skrifna på, mellan, ofvan och under dessa linier, beteckna de särskilda tonerna. Han gaf också dessa toner vissa benämningar, hemtade från begynnelsestafvelserna af en latinsk hymn, helgad åt Johannes Döparen, af följande lydelse:

Ut queant laxis Resonare fibris

Mira gestorum Famuli tuorum

Solve polluti Labii reatum

Sancte Joannes.

Hvilken i öfversättning han återgifvas sålunda:

På det dina tjenare med vidgade bröst må kunna besjunga dina gerningars under, så borttag, du, skulden från deras orena läppar, helige Johannes!

Många af våra läsare känna också troligen de italienska benämningarne *Ut* (eller *do*), *re*, *mi*, *fa*, *so*, *la*, *si*, på de i den dia-

toniska skalan förekommande toner, hvilka på musikspråket kallas den Guidoiska eller Aretinska Solmisationen. Guido tyckes dock endast hafva använt en följd af sex toner, *ut, re, mi, fa, so, la*; den sjunde tillkom senare för att fylla oktaven och benämndes *si* efter begynnelsebokstäfverna i sista raden af den ofvannämnda hymnen. Dessa namn för noterna begagnas än i Frankrike och i Italien, samt äfven ofta af sånglärare i andra länder; *do* är kanske likväl nu mer allmänt än *ut*.

Ifrågavarande notskrift påstås hafva blifvit förbättrad af Jean de Moeurs eller Meurs (Johannes de Murs), som omkring åren 1330—50 lär hafva börjat att förändra de dittills förut brukliga punkterna till hela, halfva och fjerdedels-noter för att sålunda bestämma deras valör. Uppfinningen att sönderdela noter med större valör i mindre, såsom en fjerdedel i 2 åttondedelar, tillskrifves Jean Mouton, Konung Frans den förstes kapellmästare. Rousseau föreslog användandet af siffror såsom nottecken, men dessa, ehuru stundom begagnade vid elementarundervisningen i sång, hafva ej kunnat uttränga den nu brukliga, ganska ändamålsenliga notbeteckningen.

I sammanhang härmed vilja vi nämna att de första tryckta noter, man känner, bära årtalet 1473. Vid tryckningen betjenade man sig då af träskifvor, i hvilka noterna voro inristade. Uppfinningen att trycka noter medelst rörliga typer härstammar från Ottaviano dei Petrucci från Fossombrone i Kyrkostaten; de första musikalier, som på detta sätt trycktes, utkommo i början af 16:de århundradet och ansågos på sin tid för mästestycken i typografiskt hänseende.

Innan vi afsluta denna korta uppsats, kunna vi ej neka oss nöjet att fästa våra läsares uppmärksamhet på ett par högst intressanta fakta, som nära ansluta sig till vårt ämne. Deribland först öfverensstämmelsen mellan skalans 7 grundtoner och prismans 7 färger. Vi veta redan, att om man tager ett prisma, d. v. s. ett stycke solidt glas med triangelformig bas och håller detta så, att det kan uppfånga en solstråle, sönderdelas denna deraf och bildar på väggen i ett mörkt rum ett s. k. solspektrum*), hvilket består af de 7 grundfärgerna, som visa sig i följande ordning: rödt, orange, gult, grönt, blått, indigo och violett. Bland dessa färger äro dock endast tre primitiva, nemligen den röda, den gula och den blå; de öfriga äro sammansatta, orange af rödt och gult; grönt af gult och blått; indigo och violett af blått och rödt i olika blandningar, hvarpå rödt åter börjar den nya serien af färger. Om vi nu återgå till skalans grundtoner och jemföra *c* med rödt, *d* med orange, *e* med gult, *f* med grönt, *g* med blått, *a* med indigo och *h* med

*) Se Tidskriftens 1:sta årgång, häft. 3, sid. 232.

violett, skola vi, märkvärdigt nog, finna att de tre primitiva färgerna correspondera med det primitiva eller *c*-durs ackordet, *c e g* hvartill man lägger den nya tonseriens första ton *c*.

Konstnären har vid antagandet af vissa tekniska termer, då han t. ex. talar om den egendomliga *färgen* i ett musikaliskt föredrag, eller om *färgtonen* i en målning, måhända omedvetet antydt detta mystiska samband mellan *Ton* och *Färg*; men, hvad skulle läsaren säga, om vi äro nog djerfva att framträda med det påståendet, att det äfven finns ett samband mellan *ton* och *form*; att tonen till och med kan framkalla synliga bilder — göra ett slags teckningstjenst, så fint och symmetriskt som någon mönsterritare? Ehuru vi kanske ej uttryckt oss nog grundligt och med nog vetenskapligt allvar, skall hvar och en, som sett så kallade *klangfigurer* lätt förstå hvad vi mena; icke desto mindre torde några ord till förklaring af detta slags ljudfenomen här vara på sin plats.

Tonen frambringas, såsom känt är, genom de uthållande och liktidiga vibrationerna af en ljudande kropp (en sträng, en metall- eller glasskifva m. fl.), hvilka genom motsvarande rörelser af luften, (s. k. ljudvågor) fortplantas tills de träffa örhinnan. Att luften eller något annat medium fordras för att fortplanta ljud, har man utrönt genom att i ett luft-tomt rum införa en ljudande kropp, t. ex. en speldosa eller ett slag-ur, då ljudet förstummats. Ljudets hastighet beror af det medium, hvarigenom det fortplantas, och man har i detta afseende gjort intressanta rön. I vätskor är hastigheten större än i luften, och i fasta kroppar stegras den ytterligare och blir, t. ex. i gjutjern 4 gånger så stor som i luften. En märkvärdig och viktig omständighet är, att ljudets hastighet är oberoende af alla dess öfriga egenskaper, *höjd, styrka, klang* etc, så att ljudet af ett kanonskott icke träffar örat tidigare än det af ett klockslag på samma afstånd. Tonens höjd beror uteslutande af vibrationshastigheten, så att ju flere svängningar den ljudande kroppen inom viss tid fullbordar, desto högre blir tonen och tvärtom. För att kunna uppmäta det till hvarje olika tonhöjd erforderliga *svängningstalet*, eller antalet vibrationer i sekunden, af den ljudande kroppen, uppfann man ett sinnrikt instrument, kalladt »*Akustiska Sirenen*.» Förmedelst detta instrument har man funnit att antalet vibrationer i sekunden måste vara minst 14 à 16, för att örat deraf skall erfara intrycket af en ton, äfvensom att tonen ej längre kan uppfattas, om detta antal öfverskrider 48 à 50 tusen. De inom musiken använda toner hålla sig dock inom en trängre rymd, i det att antalet vibrationer för den lägsta är 33, för den högsta 8,442. Alla mellan dessa båda punkter befintliga toner indelas i 9 grupper, hvilka vi kalla oktaver och

hvilkas toner, bildande den så kallade *Diatoniska skalan*, blifvit betecknade med bokstäfverna *c, d, e, f, g, a, h*. Med den ofvannämnda, så kallade »*Akustiska Sirenen*» uppmättes de erforderliga *Svängningstalen* för hvar och en af dessa 7 toner, och man bestämde så med matematisk noggrannhet förhållandet dem emellan. Inom hvarje oktav förhålla sig *Svängningstalen* sins emellan på samma sätt, men blifva för hvarje högre oktav dubbelt så stora, för hvarje lägre till hälften förminskade.

En sträng, som är fästad i båda ändar, kan anslås på flere sätt, antingen så, att den svänger med hela sin längd, eller så att den fördelar sig i flera, lika långa, hvar för sig vibrerande delar, mellan hvilka uppkomma stillastående punkter, som kallas *svängningsknutar* eller *noder*. Om man på ett afstånd från strängens ena fästpunkt af t. ex. $\frac{1}{4}$ af dess längd, lätt berör den med fingret och derpå, inom detta afstånd, sakta stryker den med en stråke, uppkomma på den öfriga strängen 2 sådana svängningsknutar på lika afstånd, hvarigenom strängen delas i 4 lika, hvar för sig vibrerande delar. Är afståndet mellan beröringspunkten och fästpunkten $\frac{1}{5}$ af strängens längd, så uppkomma 3 svängningsknutar och strängen delas i 5 lika långa delar, o. s. v. Anslås strängen så, att den ej kan dela sig i lika stora delar, utan det blir t. ex. $\frac{1}{2}$ öfver, går vibrationen tillbaka, fram och åter, likasom sökande de punkter, hvar emellan strängen kan delas i lika delar. Ju flere och kortare dessa delar äro, således äfven ju flere svängningsknutar, som uppkomma, desto högre ton ger naturligtvis strängen. Att svängningsknutarne verkligen äro stillastående visar sig, om man på de punkter af strängen der de skola uppkomma, upphänger små pappersremсор, hvilka då qvarhånga under vibrationerna, medan de, som upphängas öfverallt eljest på strängen, afkastas.

Ett analogt förhållande inträffar med glas- och metallskifvor, då de, i medelpunkten fästade på en fot, sakta strykas i kanten med en stråke. På samma sätt som strängen, fördelar sig äfven en dylik skifva i flera svängande delar, åtskiljda af stillastående så kallade *nodal-linier*, motsvarande strängens svängningsknutar. För att göra dessa *nodal-linier* åtskådliga, beströr man skifvan med fin sand, hvilken, då vibrationerna börja, äfven kommer i rörelse och kastas från de vibrerande delarne af skifvan till de hvilande eller längs *nodal-linierna*, bildande symmetriska konturer, hvilka man gifvit namn af *klang-figurer*. Se der förklaringen af vårt påstående att tonen kan göra teckningstjenst. *Klangfigurernas* form är beroende af skifvans form och elasticitet, samt vexlar allt efter som man, med lätt beröring af en eller flera punkter af skifvans kant, för-

ändrar dess vibrationssätt, och sålunda äfven dess ton *). Hvarje ton framkallar i allmänhet en särskild klangfigur och märkligt är att ju renare, skönare och mera bestämd tonen är, desto vackrare och mera symmetrisk blir dess klangfigur.

Genom att sålunda antyda beröringspunkterna mellan *Ton*, *Färg* och *Form* hafva vi endast velat gifva dem af våra läsare, hvilka, olärda likasom vi, sakna en grundligare vetenskaplig bildning, en svag antydning om det underbara samband, som herrskar inom naturen. Stundom mera anadt, än strängt bevisadt, synes dock detta samband utgöra den osynliga tråd, som, ledd af en högre hand, sammanhåller det hela; och derjemte uppenbarar det, kanske tydligare än allt annat, den beundransvärda harmoni, hvilken Skaparen tryckt som en prägel på alla sina verk. För den tanklöse betraktaren existerar likväl ej denna harmoni. Hans förstånd, som endast sysselsätter sig med tingens yta, förmår ej fatta deras innersta väsende. Men för den reflekterande människan har naturen tusende mysterier, hvilka, liksom af sig sjelfva, uppenbara sig för forskaren och äro lika många röster prisande den allmakt, den allvishet, hvilken ordnar och styr allt.

R. & S.

FÖTRÖSTAN.

När solen strålar ifrån fästet höga,
 Det eviga och rena ljusets bild,
 När lilla blomman blyg slår upp sitt öga
 Och ler emot mig, tjusande och mild,
 Oändlig salighet mig genombäfvar,
 Jag vet, jag känner djupt att Gud är när,
 Och tanken uppå englavingar sväfvar
 Hän till Allfader, som har barnen kär.

När nattsvart mörker gyllne skifvan höljer
 Och åskan dånar ifrån molnens bädd,
 När blixten hastigt dofva knallen följer,
 Och jorden skälfter, ångestfull och rädd,
 När jord och himmel, Herre, vittne bära
 Om menskors ringhet och Ditt majestät,
 Med lugn jag känner, att Du är mig nära,
 Och fruktar ej, ty jag Din kärlek vet.

När sommarvinden genom lunden susar
 Och vällykt sprids från vestans andedrägt,

*) Äfven på ytan af vattnet i ett fyllt vattenglas, hvars brädd af stråken blifvit satt i vibration, varseblifver man dylika figurer.

När bäcken, silfverklar och lekfull, brusar
 Och jorden syns med paradiset slägt,
 Din godhet kärlek i mitt hjerta tänder,
 Jag ville sluta skapelsen i famn,
 Jag knäpper hänryckt samman mina händer
 Och hviskar röd Ditt höga, dyra namn.

När stormens ande vildt kring rymden ryter
 Och för hans vingslag stupa ek och tall,
 När skyhög våg sig emot klippan bryter
 Och skummet kröner bränningarnes svall,
 Jag uti ödmjukhet mitt hufvud böjer,
 Jag känner att jag är en mask, ett grand —
 Men dock med tillförsigt min blick jag höjer,
 Mitt öde hvilar ju i Herrans hand.

När i min hydda gästa frid och lycka
 Och kärlek småler mot mig vid dess härd,
 När ömma vänner mina händer trycka
 Och jag är nöjd uti min lilla verld,
 Visst känner jag mitt rörda hjerta svälla
 Af tacksamhet mot Gifvar'n af allt godt,
 Men skulle dock en tår mitt öga fälla,
 Det är af smärta ej — af sällhet blott.

Men när de fly, de sälla ögonblicken,
 Och sorgen klappar uppå hyddans dörr,
 När nektarn uti malört byts, när blicken
 Ser endast natt, der den såg solljus förr,
 Jag utan knot den bittra kalken tömmer
 Om också tårar falla deruti,
 Ty till min tröst den sanningen jag gömmer:
 »En liten tid», se'n är all sorg förbi.

Så är jag lugn hur sig mitt öde vänder,
 I med- som motgång jag Guds finger ser;
 När natten sina tusen lampor tänder,
 När solen utur österns portar ler,
 När norrsken flamma öfver nordens dalar
 När uti södern månen glänser klar,
 I gyllne runskrift allt om Honom talar,
 Som är och blir densamma som Han var.

Om åren då och med dem sorger komma,
 Om vänner svika och om glädjen flyr!
 Den Gud, som kläder fältets minsta blomma,
 Och hvilkens nåd med hvarje morgon gryr,
 Som äfven ger åt sparfvarne sin föda,
 Förgäter sina återlösta ej.
 Fast tiden nog kan mina blommor döda —
 Min tro, mitt hopp, min kärlek ock? — O nej!
L. S.

SALIK SARDAR KHANS MAK. *)

(Österländsk saga.)

Solen går ned!

Brinnande purpur på molnen,
 Flytande guld vid himlens rand,
 Skimmervågor, viggas af färger,
 Glödande skyars fria lek,
 Hvad sägen J väl?

Viljen J väl

Herrligt berätta om dagen,
 Dagen, som klar uti vestern bor,
 Hatar dunklet, forskar i djupet?
 Viljen J locka längtan dit?
 Hvad viljen J mig?

Öster, du natt!

Slumrande rosor på bäddar
 Svällande, veka, söfver du.
 Sakta fladdrar dimmiga slöjan,
 Sagornas tärnors lätta drägt,
 I aningens laud.

Rosornas land,

Öster, du sagornas hembygd,
 Kulna, sorgsna Suomisångens
 Rika, varma, blomstrande syster,
 Dunkelt glödande Öster, du,
 Du lockar mig mer.

Sköna voro Ben Hamouns trädgårdar, sköna voro deras rosor,
 men skönast trädgårdarnas drottning, Ben Hamouns dotter. Innerst

*) Denna saga lärer för länge sedan stått att läsa i Finska Litteraturbladet, men då dess författarinna, den genom andra arbeten äfven här kända och värderade signaturen — a—g, godhetsfullt tillsänt oss manuskriptet, och sagan är föga eller intet känd i Sverige, hafva vi ej tvekat att införa densamma.

i trädgården stod på lätta pelare hennes palats; af doftande jasminer och fylliga rosor väfdes dess väggar, dess tak var ett hwalf, strålande af guld, af purpur och dyrbara stenar. Drottningens statsfruar voro unga, sköna tärnor i skära, hvita drägter, hennes hofjungfrur voro rosor, liljor och blommor utan tal. När hon hvilade på divanens svällande, perlesmyckade dynor, då susade trädgårdens vattenkonster sina mest smekande toner, och näktergalarne slog sina mildaste slag; men sväfvade hon åter omkring i sitt rike, i glädlig lek med sina tärnor, då drillade näktergalarne gällt med tusende tungor och glänsande fjärilar flögo med skiftande vingar, en ståtlig livvakt, omkring henne.

Kände Alhejdi glädjen? Ja, ty den var hennes beständiga gäst. Kände Alhejdi sorgen? Ja, ty hon hade sett en af sina leksystrar sjuk och sin käraste näktergal dö. Kände Alhejdi kärleken? Nej, hennes ögon hade aldrig skådat någon annan man, än hennes fader.

En morgon satt Alhejdi ensam i gräset vid en strålande springbrunn. Tankfull höll hon sin hand under en af dess finaste strålar, så att den återstudsade och spriddes omkring i tusende glittrande perlor i gräset, på blomstren, och smyckade hennes hår skönare än de diamanter, som vanligen fästade hennes dunkla lockar.

Hon hörde ett ovanligt buller, såg hastigt opp, och framför henne stod en ung man, hvilken med blixtrande ögon betraktade henne. Hon ville fly, men han qvarhöll henne. »Sköna Alhejdi,» sade han, »öknens son har trotsat döden för att se dig, men han ångrar det icke, dröj blott ett ögonblick, och han är mer än belönad.» Alhejdi ville fly, hon ville dröja, hon ville se ned, hon ville blicka i hans ögon. Hon dröjde det ena ögonblicket efter det andra. Snart hördes en af hennes leksystrar komma sjungande. »I morgon vid den tid, då solen går till hvila, sköna Alhejdi,» sade fremlingen och försvann, i det han betydelsefullt lade fingret på munnen.

Hvem var den fremmande? Hvad ville han? Hvarifrån kom han, huru hade han sluppit in?

Alhejdi låg hela dagen stum på sin divan. Aftonen kom och ännu stodo middagens doftande frukter orörda, ännu lågo hennes svällande lockar endast löst sammanfästade och utan smycken. Det blef morgon, redan vaknade blommor, och fjärilar, men ännu hade icke Alhejdi slumrat. Slutligen tillslöto sig dock hennes ögon behagligt och solen stod redan högt på himmelen, då hon vaknade.

Sköna tärnor, smycken i dag eder herrskarinna med dubbel omsorg. Hvarföre ville hon i dag vara så skön? Hvarföre smyckar hon sig? På hvem tänker hennes hjerta? Är det väl för sin

fader hon vill stråla, eller är det emedan den okände fremlingen skall se henne?

Solen sänker sig, den skall snart gå att slumra i vesterns sväl-lande molnbäddar. »Alhejdis väninnor, lemnen mig ensam! jag vill slumra en stund, låten ingen nalkas.»

Men Alhejdi slumrade icke. Skall Alhejdi gå till springbrunnen? Kommer han, den herrlige fremlingen? Hon måste dock varna honom, befalla honom att gå bort, han kunde ju eljest vänta henne länge och bli upptäckt. Det vore hans säkra död.

Alhejdi gick med dröjande steg mot brunnen. Der stod redan fremlingen med den blixtrande blicken, hög och herrlig.

»Alhejdi, skönaste, ljufvaste sol! Hvar finnes i verlden den, hvars skönhet ens skulle synas en stjerna invid din!»

»Fremling, vet du icke, att Ben Hamouns slafvar skulle döda dig, om de funne dig här. Skynda dig bort, jag ville se dig, blott för att varna dig.»

»Sköna Alhejdi, om än tusende dödar skulle hota mig, aldrig kan jag lemna dig. Dig måste jag ega, dig måste jag befria eller ock dö för dig. Alhejdi, du himmelska, hvad är du annat än en fånge, fast dina bojor äro förgyllda. Lefver du icke här instängd såsom en fången gazell, dold som en diamant i djupet af grufvan eller som en perla i musslan. Kom Alhejdi, kom, var fri. Blif min brud, blif Salik Sardar Khans brud, hans, som herrskar öfver de fria i landet vid öknens. Vet du, kan du ens ana, hvad frihet är! Vet du, hur hjertat klappar, då man ilar hastigare än vinden på pilsnabba fålen, som känner ryttarens vilja innan ens ett tecken tydt den för honom. Har du sett män i blodig kamp med öknens vilddjur, har du blifvit hyllad af de gränslösa rymdernas folk, af dem, som ega verlden, ty de ega sin häst, sitt spjut och sin dolk. Vill du ha perlor och kostliga smycken? Ett ord och du får dem, skulle de än hemtas ur Persiens konungs egen skattkammare. Vill du ha dyrbara oljor och rökelse? Karavanernas fege söner skola skatta dig sådant i mängd. Eller vill du ha sköna slafvinnor? Landets ädlaste döttrar skola bortföras för att tjena dig. Kom, Alhejdi, Salik Sadar Khan är de frias furste, han har försmått alla qvinnor och älskat endast bragder och fejdens ära; men Alhejdi har besegrat den starke. Vill du blifva slafvinna åt någon feg Schach, som knappt ser dig bland hundrade, eller vill du blifva den tappres älskade, hans ögons ljus, hans hjertas blod, hans lifs eld. Kom, Alhejdi, hörde du skottet, det var tecknet från mina trogna, som lika blixten slå ned på din faders hus. Blif ej förskräckt, du hulda, de få der intet skada, intet bortföra, endast fängsla uppmärksamheten

ditåt, på det ingen må tänka på att vakta dig. Kom, Alhejdi, min snabba fåle väntar dig här utanföre, snart äro vi ibland bergen, der en skara af mina tappre väntar oss; ögonblicket är vårt, ej mera. Skynda, kom, Alhejdi!» Och hastigt fattade han om den sköna flickans smärta lif och bar henne under skyndsamt språng ur trädgården öfver ett ställe, der muren syntes vara enkom nedrifven, ut öfver fältet. Der stod en frustande häst bunden. Salik kastade sig upp med sin sköna börda framför sig. Hon hade ej hunnit tänka, hon visste ej om hon borde ropa om hjälp. Nu flög det ädla djuret snabbare än en jagad fogel, lättare än gazellen. Det frustade eld ur vidgade näsborrar, det flög allt hastigare, dess hovar syntes ej vidröra marken. Alhejdis hjerta klappade af tjusning. Salik omfattade henne med den ena handen, den andra höll hästens tyglar. »Alhejdi; älskade, snart äro vi utan fara.»

»Salik, jag är trygg hos dig.»

Men hvem synes långt borta på fältet? Fyra ryttare synas, de störta framåt med vildt skri, de förfölja de flyende. Den eildige hästens blixtnabba fart minskas, den dubbla bördan är ovan, fast Alhejdi är lätt som det unga lammets finaste ull. Förföljarna hinna närmare, Salik omfattar Alhejdi ännu fastare, han har tyglarne i munnen och sitt spjut i handen. Höljdt af skum biter det ädla djuret i sitt betsel, blod flyter ur dess af sporrén sårade sida, men det flyger ej mer som ilen, det frustar, det anstränger sig — allt närmare hinna de förföljande.

»Salik, se mina väktare, de hinna oss, låt ej Alhejdi lefva, för att se dig dödas. Låt mig dö för din dolk, här vid din sida. Icke är det tungt att så dö.»

Snart syntes en af de förföljande framom de andra, men ännu på afstånd. Nu ljud en susning, nu flög en skugga öfver fältet, och tumlande rullade häst och ryttare i sanden. Den andra rytaren flög förbi honom, men redan trängde Saliks andra spjut i hästens bröst. Den stegrade sig frustande och föll med sin ryttare till marken. Nu hade också den tredje hunnit närmare; han lossade ett skott, men felade i farten och låg i detsamma sjelf för Saliks skott blodig i sanden, och hans häst flög med ohejdad fart tillbaka öfver fältet. Salik fattade sin andra pistol, den fjerde förföljaren tvekade ett ögonblick, Saliks säkra skott skulle träffa honom långt innan han kunde hoppas att träffa Salik med sitt. Han tvekade, men se, likt en brusande flod störtade sig en mängd krigare med vilda rop ur bergen. Jublande omgäfvade de Salik Sardar Khan och hans brud, och snart försvunno de alla ur de förföljandes åsyn.

Ben Hamouns slafvar hade åt olika håll förföljt de flyende, men de återvände utan Alhejdi. Och Ben Hamoun kastade sig på golvet i sitt hus och ref sitt hår och sitt skägg, och ropade den ena gången efter den andra; »Allah har tillåtit att röfware bortfört mitt lifs ära, mitt sköna smycke. Och redan nästa nymånad skulle hon blifvit intagen i Schachens, min herres, harem. Hvilken mäktig man skulle jag ej varit genom henne, huru ärad hade jag icke blifvit. Den skönaste hade hon varit af alla min herres qvinnor. Och nu är hon borta, borta utan hjälp.»

Stilla nalkades nu Alhejdis gamla amma till Ben Hamoun och sade: »Herre, ville du höra mitt ringa råd, så kunde du ännu återfå din dotter.»

»Du skulle hafva vaktat henne,» röt Ben Hamoun, »det hade varit bättre än att råda nu.»

»Åh!» sade amman! med sådan ton, som gamla tjenare bruka, »Allah bevare Ben Hamouns förstånd. Måste jag ej på er egen befallning lyda henne, som om hon varit Schachens mor, och bad hon mig icke alltid gå till moskéen för att göra min aftonbön. Huru skulle jag då just i dag glömma den. Men vore Ben Hamoun klok, så skulle han nu genast sända mig till sin slägtinge, den sköna Zayda, för att genom henne förmå Schachen, Allah låte aldrig hans skugga bli mindre, att sända folk för att förfölja röfvarerna.»

Detta råd behagade Ben Hamoun. Amman sändes med tvenne slafvar, som buro dyrbara skänker, bort till den sköna Zayda, en af Schachens favoritsultaninnor, och inom hela harem upphäufdes ett stort sorgeskri vid underrättelsen om att Alhejdi blifvit bortröfvad, och det just invid murarne af sjelfva hufvudstaden. Men när Schachen en stund derefter inträdde, störtade den sköna Zayda emot honom med utslaget hår, gråtande och ropande: »o, att jag skulle upplefva den dag, då jag skulle se en sådan skymf öfvergå min herre, hvars ära kringstrålar hela världen.»

Schachen-frågade hvad henne fattades, och hon svarade under häftiga tårar: »Skall det icke fylla mitt hjertas bågare med smärtans bittraste dryck, att se min herre och konung skymfas. Se, dessa röfware, som genomströfva vildmarken, hafva i dag vågat sig ända till portarne af din heliga stad, och hafva bortröfvat en af mina slägtingar, den sköna Alhejdi. Konung, kan du förlåta en sådan skymf, så låt aldrig ditt anlete lysa inom harems portar, ty dina qvinnor skola icke se dess ljus för tårar.» Och hon utgöt en flod af gråt.

På Schachens befallning inträdde uppsyningsmannen öfver harem, Hojar Baschi.

»Hvem var denna Alhejdi, som blifvit bortröfvad?» frågade konungen.

»O herre, den skönaste klenod. Din tjenare hade lyckats finna denna juvel ibland qvinnor, och hon var redan bestämd att pryda ditt harem. Hon var skön som den glänsande fullmånen, som den lysande morgonrodnaden. Hennes fader skulle blott behålla henne till nästa nymånad, för att bereda henne att värdigt emottaga sin lycka.»

Emellertid anlände Storvisiren, som Schachen låtit kalla: »Sadrazam,» tilltalade honom Schachen strängt: »oduglige tjenare, hvarföre underrättar du mig icke om huru man skymfar min hufvudstad? Röfvare våga sig ända till dess portar.»

Sadrazam kastade sig med pannan mot jorden och sade: »Allah är stor, konungens makt vare evinnerligen. Hvilken skulle väl i vishet och skarpsynthet kunna mäta sig med honom. Konungen täcktes låta sin nåd skina öfver sin ringaste slaf, som ätit stoft och sofvit med uppmärksamhetens öga, så att han försummat sin pligt.»

»Välän, jag vill gifva dig nåd, om du, innan morgonbönen förkunnas, har återhemtat flickan och förgjort den djerfve röfvaren och hela hans anhang. Endast hans hufvud kan friköpa ditt.»

På en sammetslik gräsmatta invid en källa hvilade Alhejdi. På litet afstånd slumrade en mörk krigartropp, knappt synlig i natten, hvar och en invid sin sadlade häst. Salik ensam vakade af männen.

»Alhejdi, älskade, i morgon hinna vi de mina. En stunds rast måste jag unna männen och äfven hästarne, de skulle ej uthärda eljest; huru skulle då du, ljufva, icke uttröttas. Hvarför vill du icke slumra? Och likväl nännas jag knappt be dig derom, jag finge ej då se dina ögons glans och höra din rösts ljufhet.»

»Jag kan ej, jag är så underlig i mitt sinne. Så många tankar tränga sig in på mig, och jag kan dock blott tänka ett, — att jag funnit dig.»

»Du saknar dina veka kuddar i ditt hem.»

»Aldrig har jag hvilat på kuddar, så veka som detta gräs!»

Hastigt spratt en af de sofvande männen upp, lade sitt öra tätt till jorden och lyssnade ett ögonblick. Salik blef uppmärksam.

Mannen steg fram till honom. »Salik Sardar Khan, hör du ej hästarnes hofvar? Har också du blifvit bedårad af en qvinna?»

Saliks öga sköt en blix i natten. »Abbas! dock, på dig vill jag icke vredgas.»

Nu lutade sig äfven Salik till marken. »Dessa hästar äro många, det är visserligen Schachens utskickade, som förfölja oss. Vi få ej blottställa Alhejdi.»

Han hvisslade, i ett ögonblick sutto männen till häst. »Till öknen, tyst och försigtigt som den lurande tigern, men snabbt som vingade fogeln.»

Ett susande for genom bergen, snabba skuggor skiftade öfver marken, — var det lätta moln, som skuggande flögo öfver fältet, var det en sakta nattvind, som fläktade? Men fästet är klart som en dunkelblå azur, intet blad röres på de trän, som omgifva källan der Alhejdi hvilat; och nu äro skuggorna försvunna och allt är stilla och tyst och dunkelt kring den lilla källan.

Men längre skrider natten, och den späda blomman, van blott vid lek och ljuf hvila efter leken, domnar och bleknar. Alhejdi vill icke att Salik skall varsna hennes trötthet, hon håller sig ännu uppe, men hon vacklar. Snabb som blixten är Salik af hästen. »Flygen, söken om det är möjligt att finna en källa. Vi rasta, om än tusende förfölja oss. Alhejdi, den minsta fläkt af blekhet på din kind, det minsta dunkel i ditt strålande öga sårar mitt hjerta värre, än någon af Schachens dolkar kan göra det.»

En källa var funnen i nejden. Salik bar Alhejdi dit på sina armar, och knäböjande invid henne, uppfriskade han henne med det svala vattnet.

Men förföljarena hade icke förlorat spåret. Vid synranden märktes en rad af blanka spjut.

»Bäfva icke, Alhejdi, vi skola segra för dig.»

»Till häst, till häst, stridom för Alhejdi! Död åt enhvar, som vill nalkas att störa hennes ro.»

Snabbt ilade ryttarskaran öfver fältet. Alhejdi qvarblef i bäfvan ensam vid källan. Tystnad rådde i öknen, men hastigt afbröts den af de stridandes gälla skri. Snart såg Alhejdi flyende skaror bortila, men mot källan nalkades några få män i sagta ridt. Hvem föra de emellan sig? Det är Salik Sardar Khan, som de föra sårad ur striden.

»Alhejdi, du är vår, vi hafva drifvit dem på flykten. Innan de hinna utsända nya förföljare, äro vi säkra, bland våra berg, hos de mina.»

Ännu en dags morgon grydde, och Salik låg på sitt smyckade läger i sitt eget tält. Hans sår mörkpade, febern brände hans blod.

Tigande och bekymrade vandrade hans män omkring, ty de sågo att såren voro dödliga.

Då trädde en gammal qvinna till tältets dörr. »Gifven rum för den visa, som mycket vet och förmår.» Hon stannade framför Alhejdi, som satt sörjande hos den sjuke. Den gamla sade långsamt med knappt hörbar röst: »I öknen, två timmars vandring härifrån, växer ett träd. Den balsam, som droppar, när en skön qvinna, vid middagens stund, bryter dess qvistar, helar genast jernets sår, men hon måste gå ensam den senare timmans väg.» Alhejdi reste sig hastigt. Hon smög sig sakta ur tältet. Den gamla följde henne.

»Följer du mig den första timman, visar du mig vägen?»

»Rädes icke den unga, späda rankan från de blomstrande trädgårdarne att ensam sväfva i öknen?»

»Moder, Salik är sjuk! skyndom, att jag må hinna till middagen uträtta mitt värf.»

Följande dagens morgon var inne, och i glädje helsade Alhejdi solen, ty Salik kände ingen smärta mer, och hans sår var nära heladt.

»O Alhejdi, min själ bäfvar vid tanken på, att du vågat dig ensam i öknen. Du, som är mig mera än lifvet, du hade kunnat råka ut för vilddjur.»

Månader voro förflutna; då trädde en dag Abbas in till Salik, rustad såsom till en längre färd.

»Nå, Abbas,» sade Salik vänligt, hvart ernar du dig utan att jag hört deraf, du, min trogne följeslagare, som ännu aldrig lemnat mig.»

»Jag går till Ispahan.»

»Du går i lejonets kula; blodet af Schachens män, som föllo i öknen, har knappt upphört att röka.»

»Lejonet skulle väl knappt hafva väntat till dess vi infunnit oss i hans kula, om icke anföraren för hans krigare berättat, det du ju vet, att de nedgjort oss alla, sedan vi förut hade dödat flickan, strdens orsak. Han älskade sitt hufvud, derföre flydde han ock för oss. Men om också ej så blifvit sagdt, icke var Salik Sardar Khan alltid så rädd att trotsa lejonet, om ock i hans kula.»

»Nå, hvad ernar du i Ispahan?»

»Handla.»

»Vid profeten, det skulle jag aldrig gissat. Du har alltid nera älskat spjutets än penningens handel. Men kanske vill du ock handla för mig. Jag har öfverflöd af hjordar och annat, som jag icke behöfver.»

»Jag har ernat be dig att få sälja allehanda onyttigt.»

»Säg, hvad du vill, du skall ega valet.»

»Din stridshingst, ditt spjut och din dolk.»

Salik drog ögonbrynen hastigt tillsammans, men snart klarnade åter hans blick och han sade: »Abbas, du är misnöjd med denna ovanliga ro af några månader? Men tro ej att jag derföre glömt att strida. Låtom oss göra ett ströftåg snart. Jag vill ordna allt.»

Abbas jublade högt, men tvärtystnade hastigt, lade händerna i kors öfver bröstet och bugade sig, sägande: »I den barmhertige och milde Gudens namn, ära vare verldens beherrskare. Jag är beredd att följa dig hvart du vill, mina tjenare kunna försälja mina hjordars ötverflöd.»

Alhejdi, varsnar du dammolnet der vid öknens rand, vet du hvad det bådard? Det är Salik och hans män, som återkomma från ströftåget. Alhejdi, som suttit på kullen och skådat utåt, stiger upp, hennes slöja fladdrar för vinden, handen skuggar de dunkelsvarta ögonen, blicken spejar. Det är han! »Jag kan redan igenkänna färgen på hans turban. Men hvarföre så långsamt? Längtar ej ditt hjerta efter Alhejdi? Har du förvärfvat skatter, och är deras vård dig kärare än att möta din älskade? Eller kanske sårad? Ha, balsamträdet i öknen, Salik, Salik, skynda dig! eld förtär mitt hjerta. Späda äro mina fötter, men de skola dock bära mig till ditt möte.»

Nu störtade kvinnor och barn med vilda rop mot de kommande. Alhejdi reste sig och stannade ett ögonblick. Fram flög nu ryttarskaran åtföljd af kvinnorna och barnen uder jubelskri, förbi stället der Alhejdi stod. Salik varsnade henne icke, och se, framför honom på hästen satt en kvinna. Så hade äfven Alhejdi en gång suttit och hvem var denna? Lågande glöd brann i Alhejdis anlete. Hon följde långsamt efter tåget och gick in i sin boning. Men der mötte hennes blick en sällsam syn. På en divan satt den unga kvinnan, som Salik nyss hemfört. Hon var hvit som dalens lilja. Endast på hennes kind låg ett matt sken af rosen. Hennes ljusa hår hade fallit i lockar kring de elfenhvita skuldrorna, och i hennes milda ögon, blå som himmelen, summo tårar. En sådan hade Persiens sköna dotter aldrig skådat.

Salik trädde mot Alhejdi. »Alhejdi, jag bringar dig en syster, vårda henne väl. Jag har tagit henne af köpmän, som bortförde henne för att säljas. De hade köpt henne af Turkar, som röfvat henne långt, långt härifrån. Ser du hon är skön, hennes fägring är lik månens i silfverklar natt. Du har ofta sagt, att du icke älskade våra kvinnor, att de voro så vilda. Nåväl, denna är mild och ljuf.

Dyrbara smycken och kosteliga tyger hemtar jag dessutom.»

»Salik, endast du återhemtar din kärlek, så är den mig öfver alla världens skatter.»

Den fremmande steg upp, gick mot Alhejdi och sade mågra ord på ett obekant språk, fattade hennes hand, tryckte den hjertligt, och såg med sina milda, blå ögon innerligt på Alhejdi. Alhejdi omfamnade henne vänligt, i det hon sade: »icke kan jag vredgas på dig, du ljuftva.»

Med hvarje dag slöt sig den sköna fremmande mer och mer till Alhejdi, och Alhejdi älskade henne; men hennes hjerta led allt djupare, ty hon såg huru Saliks blickar brunno allt varmare, då han såg på den fremmande, så sköna men alltid sorgsna flickan. Men Alhejdi dolde sin smärta i djupet af sitt bröst.

Då trädde en dag Salik till henne. »Alhejdi, min häst, min älskling är sårad, gå, Alhejdi, i öknen att hemta balsam för såret att det må läkas.»

Alhejdi såg ett ögonblick på Salik. »Salik | Sardar Khan, tigrar bo i öknen. Älskar du din häst, mera än mig?»

»Är Alhejdi barnsligt rädd? Vill du ej göra mig en glädje, icke rädda min häst, den som burit äfven dig hit.» Alhejdi gick.

Åter en dag inträdde Salik hos Alhejdi. På divanen lågo tvenne blommor, en ros och en lilja. Sardar lekte med blommorna och behöll liljan i handen, endast liljan.

»O Salik, förstör rosen, men kasta den icke ifrån dig, att ensam vissna; mindre tungt är att dö, än att lefva förgäten.»

Salik återtog rosen i sin hand och höll den tillsammans med liljan. »Alhejdi, mannens hjerta är en rosengård, det har rum för många blommor. Huru skulle du kunna begära, att jag ensam alltid skall älska en. Äfven kärleken är en blomma, begär ej att blomman skall vara oförgänglig som stenen, hon vore ej skön då. Men äfven Alhejdi är kär för Salik.»

Salik gick bort. I Alhejdis hjerta bodde natt.

Åter några dagar förflöto, och nu kallade ett bud Alhejdi till Salik Sardar Khan. Hon gick.

»Alhejdi, min älsklingshund blef farligt sårad af ett spjut under jagten. Intet annat än den balsam, hvars källa du känner, kan rädda den. Gå, att du må hinna dit innan middagens timme och vara hemma vid den tid, då jag med mina män återkommer från jagten.»

»O Salik, jag hörde rytandet af en tiger, då jag hemtade balsam för din häst.»

Salik svarade intet. Ännu stod hon ett ögonblick dröjande »Salik Sardar Khan gifver icke *en* befallning *två* gånger,» sade Salik långsamt. Alhejdi gick.

Hon hade ännu ej gått långt, då stod framför henne den gamla visa qvinnan, som bar i sin hand en liten, knappt fingerlång dolk. »Min själs dotter, den gamla kan ej ledsaga dig på färden. Salik Sardar Khan har bjudit mig komma, för att pryda hans nya ljusa brud. Här vill jag gifva äfven dig något att skänka henne. Alhejdi, tre dödar ligga på denna udd. Se dess tre kanter äro hvassa vidrör dem icke, minsta vidrörande sårar, och minsta sår ger död på ögonblicket!» Sakta som hon kommit, smög sig den gamla bort.

Alhejdis öga lågade, hon betraktade stålet. »Tre dödar! hal Alhejdi, ville du väl döda henne, den fromma, som gråter öfver Saliks makt, som hon ej kan emotstå? Ljusa, fremmande flicka, icke hatar Alhejdi dig.»

Men redan vandrade hon i öknen. Hett sken solen på sanden, glödande brände den Alhejdis fötter. Tänkte hon väl på svedan i sina fötter, tänkte hon på tigern, som lurande genomsmög öknen, eller tänkte hon på Salik Sardar Khans sköna brud, som nu stod i smyckad fägring, lik fullmånen mellan silfverglänsande skyar, och på Saliks brinnande blickar, hvilka, glömmande henne, nu blott berusade sig af den nya brudens skönhet.

Men på Alhejdi skåda blixtrande ögon, icke Saliks kärleksdruckna, nej, brinnande klot, som hvälfa sig i vilddjurets hufvud. Alhejdi, ser du ej öknarnes herre, hur han smyger sakta i dina fjät. Redan spänner han de krökta klorna, glänsande böja sig hans fläckiga sidor, han störtar på rofvet, och krossad och blödande ligger Alhejdi i sanden. Men hvem slog den starke, hvarför rullar sig öknarnes herre i sanden? En ryckning ännu och tigern ligger död vid sitt rof. Alhejdi hade icke glömt sin dolk.

Rop höres i öknen, lätt störtar en skara fram, det är Salik Sardar Khan, som återvänder hemåt med sina män, för att hemta sin sköna brud.

»Ha, en nyss dödad tiger. Alhejdi, det var värdigt Salik Sardar Khans maka. Men hon är sårad. Tagen vård om henne, jag rider hemåt. Jag vill sända slafvar att bära henne hem.»

Redan lyfte Saliks häst foten till språng, då bad Alhejdi med sakta röst: »Salik, innan du far, stig ned af din häst och gif mig din hand! om ej för annat,» tillade hon med ett besynnerligt leende, då Salik tycktes tveka, »så för att tacka mig för tigers hud.»

»Nå, hvarföre skulle jag icke ega tid dertill,» sade Salik, kastade sig af hästen och räckte henne handen, den hon fattade och

förde till sitt hjerta, i det hon sade: »Lef väl Salik! Välsignad vare Allah och Profeten, jag får dö hos dig. O Salik, tag ännu en gång min hand mellan dina båda och tryck den vänligt, som du brukade förr.»

Salik tog Alhejdis slutna hand och sade förströdd: »Icke äro dina sår så farliga. Snart skall du åter uppblomstra. Jag rider nu hem förut.»

Redan satt Salik på sin häst. Alhejdis hufvud sjönk tillbaka mot sanden, en enda droppe blod smög sig fram mellan den slutna handens fina fingrar, och då hästen, snabb som vinden, for bort öfver sanden, låg redan Salik Sardar Kahns sköna maka död vid sidan af öknarnes herre.

Hvilka äro de, som nalkas qvinnornas boning, hvad bära de! Bära de prydnader, eller blommor, eller skänker åt den sköna bruden på hennes bröllopsdag? Men hvarföre äro deras steg långsamma, deras blickar dystra, hvarför glädjas de icke? Ack, icke prydnader, icke skänker, icke blommor åt bruden föra de, de bära blott en vissnad blomma, den blomman som var den skönaste af alla.

Men se, ur qvinnornas boning störtar den fremmande, ljusa flickan. Rika prydnader lysa i hennes hår, men i hennes ögon glänsa tårar. Hon tyckes fly med fasa. Hon möter det sorgliga tåget. Hon stannar, hon bäfvar. »Alhejdi, död? Du älskliga, du mitt enda värn! Men se, hvad glimmar i din halfslutna hand, tack Alhejdi!»

Sakta löste hon dolken ur Alhejdis kalla hand; men hon dröjer ännu, hon tyckes tveka. Se hon knäböjer, hennes händer omsluta dolken, hon ber. På hennes faders språk gå orden öfver hennes läppar. »Fader, o fader, styrk ditt svigtande barn, att hon må tåligt lida, hvad Du ålägger henne. Detta lilla vapen skulle befria den svaga. O min Gud, o min Gud, styrk mig, att jag må tåligt och undergifvet säga: icke min vilja, utan Din.» Kämpande under bön, knöt hon ångestfullt sina händer omkring det förrädiska jernet, och mild, såsom blomman om aftonen sluter kalken och sänker sitt hufvud, nedsjönk den ljusa tärnan bleknad på gräsets bädd.

Salik Sardar Khan, störta ej så vild till rosens och liljans, de vissnades, läger! Rasa ej så! Hvi stöter du det lilla jernet i ditt bröst, det intränger ju knappt djupare än till hullet. Icke bortflyter en mans lif med några droppar blod, och endast *tre* dödar lågo ju dolda på dolkens udd. —

ELFVORNA.

Månen, i en källas vatten
 Speglande sin ljusa bild,
 Sprider tyst i sommarnatten
 Sina strålars glans, så mild:
 Vinden hviskar lätt i alen,
 Uti furan trasten slår,
 Och vid källans rand, i dalen,
 Doftande konvaljen står.

Blomman lätt sin stängel böjer,
 Emot silfvervågen ner,
 Tills sin egen bild hon röjer
 Och sin ljufva skönhet ser.
 Sången småningom förklingar,
 Sista tonen tystnat har;
 Sångaren på snabba vingar
 Hem till bo och maka far.

Hör, då prasslar det i lunden,
 Tysta steg i mossan gå!
 Vinden stannar, liksom bunden,
 Bäckens böljor stilla stå:
 Öfver daggbestänkta gräsen,
 Lätta, som en sommarfläkt,
 Sväfva underbara väsen,
 Skimrande i liljans dräkt.

Slöjor lätt i månens strimma,
 Ömsom nalkas, ömsom fly,
 Blanda sig med dalens dimma,
 Blanda sig med nattens sky;
 Och ur dimman blixtra klara,
 Blixtra mörka ögons glans:
 Luftiga gestalter fara
 Af och an i gläddig dans.

Tyst, så tyst, de sväfva alla,
 Ej ett enda ljud man hör,
 Ej ett enda löf hörs falla,
 Intet nattens stillhet stör:
 Det är elfvorna som dansa —
 Ser du ej det gula hår,
 Som med liljor de bekransa,
 Glimmande af daggens tår?

Standom lysa deras blickar
 Stilla, som en stjernas glans,
 När ett lockigt hufvud nickar
 Vänligt ur en blomsterkrans!

Som en silfverked sig slingrar
 Ring i ring — så dansen går;
 Och med lätta liljefingrar
 Deras drottning harpan slår.

Gossen, under strandens pilar
 Vid den klara bölja blå,
 Der i sommarnatt han hvilar,
 Märker granot de elfvor små.
 Fram han ilar, vill dem hinna,
 Ack, det synes ju så lätt!
 Lättare de dock försvinna
 På den månbelysta slätt.

Men han följer, vill ej stanna,
 Var dem ju så nära nyss,
 Rosenkind och liljepanna
 Bjödo sig ju åt hans kyss:
 Såg han ej de lockar rika
 Der i dimman, som försvann?
 Längre, längre bort de vika,
 Ifrigare följer han.

Redan ljusnar dagens strimma,
 Tjusad dock han ilar än;
 Nu han stannar: blott en dimma
 Är utaf hans syn igen.
 I detsamma dagen grydde,
 I detsamma natten dog;
 Snabbt de hulda elfvor flydde,
 Fjerran bort i furuskog.

Östern rodnade och glödde,
 Solen högt på himlen steg;
 Daggen sina perlor strödde,
 Rosen växte på hans väg:
 Gossen ej på rosor tänkte,
 Ej på morgonljusets flod,
 Men en tår i ögat blänkte,
 Der han kvar på ängen stod.

Mathilda.

NYTT PÅ VÅR BOKHYLLA.

Fänrik Ståls Sägner, af J. L. Runeberg; 2:dra delen. (Örebro 1860.)

Är *Fänrik Stål* kommen? Se der Julveckans mest brinnande fråga, och ett besök i en bokhandel, Julaftonen, hade varit tillräckligt för att öfvertyga oss, äfven om vi ej vetat det förut, att hvarje rekommendation af Runebergs arbeten, skulle vara öfverflödigt. Det är också endast vår mening att, på samma gång vi hembära den ädle skalden vår tacksägelse för det rena, oblandade nöje, den rika njutning, hans verk skänkt oss, yttra några ord till dem, som af luttet förtjusning

öfver den första delen af dessa sägner, ej vilja medgifva den andra samma värde. Vi skulle vilja fråga dem, om felet ligger hos dem, eller skalden; om de ej, i fall båda delarne utkommit samtidigt, skulle hafva emottagit dem med samma entusiasm. Vi vilja fråga dem, såsom en ung ästhetiker nyligen frågade sitt fåtaliga, men lifligt intresserade auditorium, om ej *Nr 15 Stolt*, försvarar sin plats bredvid *Molnets Broder*; båda namnlösa, hem- och fridlösa; den ene »såsom snö på nattens fötter, som man stampar af»; den andre, hvars enda namn och arvedel var — ett skällsord; båda förskjutna stufubarn af sitt land, och likväl, när detta land kom i fara, med glädje offerande lif och blod för att frälsa det. Om ej *Trosskusken* och *gamle Hurtig*, *Munter* och *Sven Dufva* täfla med hvarandra i den stora och svåra konsten att lyda och att dö för sitt land? om ej *v. Konow* och *Essen*, *Zidén* och »*gamle Lode*», han, som måste bedja »sin moders bö» innan han gick i striden, och flera andra, stå värdigt vid sidan af hvarandra? eller om *Adlercreutz* och *Landshöfdingen* ej kunna räkna sig jemngoda med *Sandels* och *Döbeln*? Och slutligen, ville vi fråga, om icke *Ramsay'ernas moder*, hon, som hvarje afton går att säga sitt fridfulla »godnatt!» åt de båda söner, som hennes modershjerta utan tvekan, utan afund, offrat åt den andra modern, fosterlandet, står lika hög och ädel, som den sörjande flickau, hvilken vid den fallne älskarens lik, sjunger:

»Ej med klagan skall ditt minne fräs,
Ej likt dens, som går och snart skall glömmas,
Så skall fosterlandet dig begråta,
Som en afton gråter dagg om sommar'n,
Full af glädje, ljus och lugn och sänger,
Och med famnen sträckt mot morgonrodnan.»

Och marketenterskan, *Lotta Svärd*, som harmas så djupt på den fege krigaren och låter honom höra sanningen med orden:

»Säg ej att din moder i grafven bor,
Att för henne gevär du ej tog.
Si! detta land är din gamla mor,
Det är denna mor du bedrog.»

Och då han begär en läskedryck, svarar:

»Vid gud, en droppa, för allt ditt guld
Jag gaf ej en sådan son!

Men deremot tröstande och muntrande tilltalar den tappre, i striden sårade, och skänker i åt honom, för intet, ett rundligt mått:

»Och det feltes ej stort, att till råga han fått
Två tårar till deribland.»

Vi fråga, om hon ej utgör ett värdigt motstycke till »*Torparflickan*» med sin rörande, och dock så hjeltemodiga klagan:

»Red mig en graf, o moder kär, min lefnadsdag är liden;
Den man, som fick mitt hjertas tro, har flytt med skam ur striden,
Har tänkt på mig, har tänkt på sig — — — etc.»

Oss synes det finnas blott ett svar på dessa frågor. Och om äfven första delen har några förträffliga stycken, sådana som *Vårt Land* och *Fänriken*, hvartill inga motstycken kunna uppletas i den andra; om man äfven måste medgifva, att ett par sänger i den senare, såsom *Soldatgossen* och *Den 5:te Juli* äro svagare än några i den första, så måste man å andra sidan erkänna, att den senare samlingen har tvenne stycken, hvar i sitt slag ööfverträffliga, och hvartill den första ej kan uppvisa värdiga motbilder. Vi mena *Fänrikens Marknadsresa* samt *Bröderna*, det senare kanske det märkligaste, åtminstone det mäktigaste och mest gripande af hela samlingen. Den är så kort denna sång, den tycks vara blott en droppe — men droppen af ett hjerteblod, utpressad af en kärlek och ett hat, båda lika gränslösa — kärleken till moderlandet, hatet till dess förrädare. Denna sång gör ett förfärligt, ett outplånligt intryck, som dock till en del mildras af det poetiskt försonliga tillägget af den sista versen:

»Det sägs, se'n brodern tröstlös vandrat, att
Den hårda brodern sina ögon täckte

Och utan sömn och utan hvila satt
 Och gret om qvällen, gret den långa natt
 Och gret än, som ett barn, när morgon bräckte.»

Det af alla kända, ehuru ur samlingen uteslutna stycket, *Sveaborg*, synes oss af alla sägnerna vara den enda, som uthärdar jemförelse med *Bröderna*. — Men vi hafva redan för länge sysselsatt oss med ämnen, som äro alla våra läsare väl bekanta, och sluta därför med den önskan att ingen måtte genom ensidighet eller förutfattad åsigt beröfva sig sjelf den rika njutning, som andra delen af Fänrik Ståls sägner skänker, om den rätt uppfattas i dess inre sammanhang med den föregående. Till slut några ord »ur Svenska hjertans djup:»

Heder och tack åt den ädle skalden!

Lifvet i gamla världen, af *Fredrika Bremer*; 1:sta och 2:dra delen. (Stockholm 1860.)

Vi skulle önska att uppmaningen till våra läsare att skaffa sig, och att läsa detta, en svensk författarinns värdefulla arbete, vore lika mycket en öfverlopsgerning, som rekommendationen af den Finske skaldens. Vi skulle önska det — icke så mycket för författarinns skull, ty hon skall förblifva densamma, om ock hennes egna landsmän vore de sista att erkänna hennes värde — men vi skulle önska det för dessa landsmäns, eller rättare landsmaninnors, egen skull; ty detta sista arbete af *Fredrika Bremer*, tvifvelsutan ett bland hennes allrabästa, ha vi hittills funnit vara mycket mera allmänt känt och värderadt af svenske män, än af svenska qvinnor, — dessa qvinnor, som vilja resa en ärestod åt den konung, som gaf dem myndighetsrätt, men som knappast haft ett ord till tack, men väl många af klander, ogillande, hån, åt den qvinna, som var den första att våga för dem begära detta privilegium och bevisa dess nödvändighet! Men . . . det är ej vår mening att bannas, utan snarare att vänligen övertala dem af våra läsarinns, hvilka ännu icke läst *Lifvet i gamla världen*, att icke längre förneka sig sjelfva detta stora nöje. — De innehålla så mycket, dessa tvenne tomer, att vi förgäves skulle söka att uppräknat allt. Naturskildringar, så lefvande, att man tycker sig med ens förflyttad till det land som beskrives; nationer och individer så karakteristiskt målade, att man tycker sig lika hemmastadd ibland dem, som författarinns sjelf; författare och deras verk, dels citerade, dels med så mycket intresse beskrifna, att det ingifver läsaren ett oemotståndligt begär att sjelf lära känna och studera dem. Derjemte finnes det knappast någon af mensklighetens stora frågor, som i detta arbete ej beröras och belysas, men, främst af alla, den, som i sig upptar allt öfrigt, den, som är af högsta vikt, »ty derutaf går lifvet.» Denna fråga, den religiösa, sedd mången gång ur ny och stor synpunkt, ger också boken sitt djupaste intresse, äfven för dem, som ej i allt dela författarinns åsichter. Vi hafva sällan läst någon bok, skriven af en qvinna, och *aldrig* någon af en svensk qvinna, som gifvit så vidgade åsichter öfver lifvet och menniskorna, som lyckats föra upp sin läsare till en så hög och fri synpunkt, och låtit honom se allting så i stort, utan att dock betydelsen af det lilla derjemte gått förlorad. Detta gäller i synnerhet om hela den första, samt förra hälften af den andra delen, kanske företrädesvis den sistnämnda, som innehåller den så högst intressanta framställningen af *Waldensernas* historia, skildringen af Italiens frihetssträfvan, af de båda patriotiska skriftställarne, *Gioberti* och *Balbo*, samt deras inflytande på folket, af *Catharina Ferucci* och hennes bemödanden för de italienska qvinnornas förädling; många lifliga och målade naturbeskrifningar från *Lago Maggiore* och *Waldenserdalarna*, från *Genua*, *Pisa*, *Florens* och *Rom*, samt slutligen hvad författarinns kallar »*Sin Behållning*.» Sista hälften af andra delen, synnerligast slutet, synes oss något aftaga i intresse. Dessa *Dagboksanteckningar* hafva, ända från första sidan, lyckats aflocka verkligheten ett så högt intresse och hafva just deruti så stort värde, att oss synes, de väl kunnat umbära det fiktionens appendix, som i slutet blifvit tillagdt. Men måhända är det blott vid jemförelsen med de storartade dimensionerna af bokens föregående skildringar, som denna sista synes oss liten. En bättre bok har sällan af en qvinna blifvit skriven, och vi hafva under dess läsande erfarit, icke blott en liflig tacksamhetskänsla för det nöje och intresse, den omedelbart skänkt oss, men äfven en känsla af glädje — af stolthet öfver att det är en svensk qvinna, som så tänker och så skrifer.

Vi hafva så länge uppehållit oss vid ofvannämnda tvenne arbeten, onekligen de betydelsefullaste inom den svenska skönlitteraturens senare alster, att vi blott i förbigående hinna nämna ännu ett par, som vi önskade rekommendera till våra läsare. Deribland

Litteratur och konst, studier af O. Eneroth; (Stockholm 1860;) en bok hvilken, jemte många andra intressanta uppsatser, belysande förhållandet mellan »*Vår tid och Poesien*», »*Industrien och Konsten*» m. fl. äfven innehåller en, för läsarinor särdeles tänkvärd, om *Den Svenska qvinnan i förhållande till bildande konst*.

Slutligen uppmana vi äfven våra läsare att göra bekantskap med ett i Sverige utkommet norskt arbete:

Inledning i Studiet af Danmarks Litteratur i vort Aarhundrede, af *L. Dietrichson*, (Upsala 1860;) hvilket erbjuder en intressant öfverblick öfver grannrikets litteratur, och inbjuder läsaren till en närmare bekantskap med författare-personligheter sådana som en *Öhlenschläger*, *Ingemann*, *Grundtvig*, *Heiberg*, *Hauch*, *Kirkegaard*, *Andersen*, *Winther*, *Paludan Müller*, jemte många andra, som svenska läsare, eller åtminstone läsarinor, alltför litet känna.

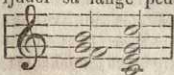
Reader.

MUSIKALISKT SMÅPRAT.

Vi sysselsatte oss en gång *) med respektive pianisters *händer*; låtom oss nu öfvergå till *fötterna*.

Se ej så förvånad ut, du unga pianist, som, utlärdd vid sexton år, går och galler som det musikaliska miraklet inom släkten; som drillar med en sådan »fermeté», som löper klaviaturen uteder med en så ohejdad djerfhet och skryter med precisionen af ett anslag, hvilket blott alltför kännbart träffar örhinnan, medan du dock aldrig lärt att vid pianot styra dina fötter. Skratta ej heller åt oss, du, hvars små ostyriga fingrar och barnsligt muntra sinne aldrig kunnat lämpa sig till någon annan takt än dansmusikens, och som låter foten, från galoppens första till dess sista takt, stadigt hvila på pedalen, så vida den ej, af pur danslust, utför några hastiga »*pas de basque*» i skydd af krinolinen. I trots af alla spefulla och förvånade miner vidhålla vi envist nödvändigheten af att en pianist äfven bör lära styra sina fötter.

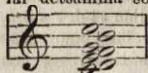
Ett rätt begagnande af pedalen är nemligen ingen bisak vid pianoundervisningen, men synes oss till viss grad utgöra måttstocken, hvarefter man kan bedömma både halten af den undervisning en pianist åtnjutit och den grad af musikalisk uppfattning och förstånd, som hon af naturen erhållit. Vi känna många — elever af olärda lärare eller kanske ännu oftare lärarinor — hvilka aldrig fått begrepp om betydelsen af de tecken, som hos de flesta kompositörer bestämma pedalens användning; och som eleven finner, att det ständiga pedaliseringet öfverskyler många fingrarnes snedsprång och ger det hela en viss *slående* effekt, håller hon oförskräckt pedalen, från styckets början till dess slut, utan att hennes, af naturen mindre fina, eller genom vanan förslöade, öra besväras af de i hvarandra ljudande, dissonerande tonerna. Andra lärare förklara väl pedaltecknens mekaniska betydelse, men utan att derför angifva den på harmoniens grunder hvilande orsaken, hvarför konsten att begagna pedalen blir en tom utanlexa, som glömmas så snart lektionerna upphöra, eller då möjligen eleven lägger noterna afsides för att spela ur minnet och ej mera ser de små tecknen för sina ögon. En god lärare deremot gör för sin elev begripligt att pedaltecknen stå i ett bestämt förhållande till styckets harmoniska behandling och förklarar henne, att hon måste lyfta foten från pedalen icke blott vid hvarje öfvergång från den ena tonarten till den andra, utan vid alla tonbrytningar, som inom samma tonart kunna förekomma, om hon icke vill framkalla idel missljud i stället för väljud. Han påminner henne, att pedalen är till, icke endast för att *förstärka*, men äfven för att *förlänga* tonen, hvilken fortfarande ljuder så länge pedalen är nedtryckt, och att när t. ex. tvenne ackorder, antag:

anslås, med foten hvilande på pedalen, så blir resultatet unge-

*) Se »*Råd till musikidkare*,» *Tidskriften* 1:sta årgången, 4:de häftet.

får detsamma som om pianisten slagit an ett ackord af detta vidunderliga utseende:

»O, hur falskt! hur skärande!» utropar säkert många läsare, fär-

diga att vid blotta åsynen af ett dylikt ackord föra händerna till öronen, men höras dock kanske dagligen plåga sin stackars omgifning och sina närboende gran- nar med dylik olåt.

Detta är ett bland de vanligaste af pedalens missbruk; men många sådana öfvas äfven, utan att frambringa en så i öronen skärande verkan som det ofvan- nämnda. Man hör t. ex. ofta pianisten med pedalen sammanbinda tvenne satser, dem kompositören likväl med ganska tydliga tecken skiljt från hvarandra; följden blir i det musikaliska föredraget detsamma som utlemnandet af komma och punkt vid uppläsandet af ett vackert poem. Mycket mera vore ännu att säga i detta ämne, men utrymmet är knappt och vi måste åtnöja oss med att hafva påpekat en blott alltför vanlig försummelse vid pianoundervisning, samt hänvisa i öfrigt till goda kompositörers arbeten, der ett noga aktgifvande på pedalteckningen snart skall göra pianisten förtrolig med principen för densamma. Att bland man blott hunnit så långt, sköter man sedan sin pedal lika säkert, antingen man har tecknen för ögonen eller ej. I allmänhet skulle vi vilja tillråda en viss sparsamhet vid pe- dalens användning, synnerligast vid inöfning af ny musik, men framför allt, att *da* den användes, det måtte ske med urskiljning och musikaliskt förstånd.

Här lemna vi emellertid pedalen — enligt alla konstens reglor — ty satsen är avslutad och det »musikaliska småpratet» öfvergår till en annan tonart.

»Ack, hvad skola vi nu spela? hvad skola vi välja vid nästa requisition från Lånbibliotheket? Hjelp oss, råd oss, välj oss något nytt och vackert!» Dylika ut- rop höra vi så ofta från vänner och väns vänner, att vi slutligen fallit på den idéen att begagna *Tidskrift för Hemmet* såsom språkrör, och dymedelst låta våra musi- kaliska orakelsvar, vissa gånger om året, på en gång nå dem alla. Det har sig dock ej så lätt som man tror att afge de der svaren. Att bland massan af *nya* kompositörer få rätt på de få *goda*, är ungefär lika svårt som att bland hopar af slagg uppsöka några få guldorn, som man anar eller hoppas skola ligga der för- borgade. Ett och annat hitta vi dock stundom, och äro villiga att med musikens vänner dela fyndet.

För att börja från början, ha vi för elever tvenne nya namn att nämna 1:o *Louis Köhler*, som skrifvit en mängd goda etyder, deribland op. 50 antaget af Conservatorierna i Leipzig m. fl. samt *Vorspielstücken* och *Sonatinen* så väl för för nybegynnare som mera försigkomna elever. 2:o *Th. Krausse*, hvars *Instruktion Sonaten*, op. 84, ätvenledes antagna i Leipziger-Conservatoriet, äro förträffliga och särdeles lämpliga såsom trappsteg till *Mozarts* och *Beethovens* sonater. Såsom musi- kaliskt *namn* kunna *Kuhes* småbitar användas, ehuru hans »*Dagperlör*» och hans »*Irrbloss*» ingalunda göra skäl för de romantiska namnen. Men vår tid är — äfven i musikaliskt huseende — de tomma titlarnes. Lemnom emellertid eleverna åt sitt öde och sina lärare och låtom oss uppsöka något att erbjuda den sjelfstän- diga pianisten. *Anton Krause* är en här föga känd kompositör, som vi ej nog kunna rekommendera. Hans tvenne häften »*Etüden zur Ausbildung des Trillers*, op. 2» korta, egendomliga, intagande och öfvande, äro för pianisten ungefär hvad *Conconis vocaliser* äro för sångaren, en verklig skatt. Man tröttnar aldrig att spela och att höra dem. Vanligen anser man konsten att drilla endast bestå deruti att inom en vis tidrymd sammantränga så många drillslag som möjligt, utan att fråga efter om t. ex. under en drill af $\frac{3}{4}$ takt, den första $\frac{1}{4}$ drillas sex slag, den andra fem och den tredje åtta. Man tänker ej på nödvändigheten att drillen blir jemn, endast man får den hastig. Annat lärer dock *Krause*, och vi kunna tryggt påstå att den som *rätt* spelar hans etyder också har blifvit mästare i konsten att drilla, på samma gång han lärt sig tio de vackraste, originellaste små stycken man vill höra. — Bland bildande musik intager *Stephen Hellers Etudes mélodiques*, op. 16, 4 häften, ett utmärkt rum. Skrifna just för att bilda det musikaliska föredraget, utgöra dessa etyder en samling högst originella melodier, än lekande naiva, än elegiska, än rytmiskt dansanta och än närmande sig folksångens art. De fordra ingen utomordentlig fingerfärdighet, men — hvad som kanske är mera sällsynt — en klar uppfattning, den finaste nyancering, samt karakter, färg och lif i föredraget. *Heller* är onekligen en bland de bästa nyare kompositörer, men

det är ej sagdt att han genast anslår, och vi vilja ej påstå att han alltid är lättfattlig. Oftast finner man kanske vid andra eller tredje genomspelandet mera, än man väntat sig vid det första — en i sanning sällsynt egenskap hos nyare kompositörer. Vi skola en annan gång närmare redogöra för hans skaplymne och hinna nu blott nämna några af hans mindre stycken, som äro väl värda att lära känna: En transcription af Mendelsohns »Auf Flügeln des Gesanges,» en Gondellied, samt en Saltarella öfver en melodi ur en af Mendelsohns symphonier, något fragmentarisk, men fängslande såsom det mesta vi hört af Heller.

»Men ack!» säga våra kära läsarinor, »gif oss några salongspieser, hvarmed vi kunna brillera på soupeerna och charmera den stora verlden!» Nå väl, tagen då hem Schulhoffs »Mazurkor,» Burgmüllers »Marche militaire,» Mulders »l'Oiseleur» och »la Cascade» samt slutligen ett par Waldscenen af Wallace »The song of the Village Maiden» samt »Music mummings in the Woods,» den senare svårast, men vackrast, och vi mena att J fått nog att välja af, tills J nästa gång fån höra något från

En gammal Pianist.

P. S. Älskvärda sångerskor, glömda ända hittills! För er skull, och för att ej ge démenti åt allmänna opinionen, som förklarar, att det ej finns någon fruntimmersskrift utan P. S. måste väl också vi beqväma oss att lemna rum för ett sådant, innehållande några vänliga råd äfven åt er, i fråga om valet af musikalien. Håven J bland Kückens många älskliga sånger, ännu ej påträffat hans »Stille Wasserrose,» så rekommendera vi den på det varmaste till alla — hvilka innehafva den stora och enkla konsten att sjunga från hjertat — till hjertat. Så sjungen, glömmen man aldrig den sången. Orden äro af Geibel och återfinnas bland de i detta häfte meddelade öfversättningarna, för dem som föredraga vårt musikaliska modersmål till sångspråk. Ett P. S. får ej vara för långt, och vi hinna blott nämna ännu ett par vackra, här föga kända kompositioner: Chopins *Polnische Liedern,» Der Krieger»* samt »Wünsche,» egendomliga och karakteristiska sånger, hvilka fordra en klar, rytmisk bestämdhet i föredraget. Ett par tryckfel, som insmugit sig i ackompagnementet — ett i den ena ritournellen minnas vi särskildt — rättas lätt af en musikalisk hand. Mera nästa gång.

VÅR PORTFÖLJ.

Af några upplysta och ädelsinnade män, nitälskande för den svenska qvinnans sociala och intellektuella lyftning, genom en mera tidsenlig uppfostning och grundligare bildning, har, vid flere riksdagar å rad, frågan om upprättande af ett seminarium på Statens bekostnad för bildande af skickliga lärarinnor, blifvit väckt, men gång efter annan uppskjuten. Samme män beslöto då, i samråd med några andra liktänkande, att, med ädelmodigt uppoffrande af tid och möda, organisera en så kallad »Lärokurs för fruntimmer,» för att på en gång pröfva behovet af och methoden för en grundligare och mera omfattande undervisning, än den, som de vanliga flickskolorna erbjuda. Resultatet af denna »lärokurs» måste utan tvifvel anses tillfredsställande. Lifvade af denna framgång, förnyade de, vid 1859—60 års riksdag, framställningarna i ämnet. Och sedan Kongl. Maj:t meddelat Rikets Ständer en fullständig utredning öfver kostnaderna för ett seminarium, för bildandet af dugliga lärarinnor, anslogo Rikets Ständer dertill en summa af 15,000 rdr rmt årligen, samt för en gång 5000 samma mynt, till bekostande af de för läroanstaltens första anordnande nödvändiga utgifterna.

För dem, som med oss glädja sig öfver detta första viktiga steg till en önskvärd förbättring af den svenska qvinnans skolbildning — ett steg, som vi hoppas en gång måtte tagas fullt ut, genom bildandet af goda läroanstalter på statens bekostnad och under dess kontroll, icke blott i hufvudstaden, utan ock i landsorterna, torde det vara af intresse att följa de anordningar, som redan blifvit tagna för verkställandet af det så länge fördröjda förslaget.

Till direktion för det blifvande seminariet har af Kongl. Maj:t blifvit utnämnda 3:ne allmänt aktade och ansedda personer: 1:o *Generaldirektör Huss* (såsom ordförande) hvars människokärlek och varma levande intresse för allt framåtskridande, äro alltför väl kända att här behöfva ens nämnas: 2:o *Herr Rektor Silljeström*, som sjelf först bragt frågan å bane och jemte *Professor Cedersköld* varit en bland dess ifrigaste förespråkare, samt genom bildandet af den ofvannämnda lärokursen ådagalagt sitt nit för dess framgång: 3:o *Herr Lektor Raabe*, en känd och aktad, samt om skolväsendet i allmänhet förtjent och erfaren man.

Till sekreterare samt kassaförvaltare har blifvit utsedd *Herr Magister M. Schück*, också en bland de välvilliga föreståndarne för »*Lärokursen*».

Till förestånderska har blifvit utnämnd *Demoiselle Elfving*, dotter till den utmärkte språkläraren af samma namn, och sjelf ansedd lärarinna för många af det uppväxande släktet, hvaribland äfven *Prinsessan Louise*. Ehuru man, måhända ej utan goda skäl, väntat ett annat val, och *kanske* skulle önskat en äldre och mera erfaren person till bestridande af denna plats, har man dock allt skäl att hoppas det bästa af den, som åtagit sig den ansvarsfulla platsen.

Våra läsare kunna här af finna att lyckliga val blifvit gjorda för läroanstaltens ändamålsenliga ledning och att vi således kunna hysa de bästa förhoppningar för dess framtid. Direktionen har redan gått i författning om hyrandet af en ljus och rymlig lokal, som tillträdes den nästkommande 1:sta April, för att under sommaren inredas och anordnas, hvarföre man kan vänta att redan till nästa höst få se läroanstalten öppnad.

The English Womans Journal är namnet på en i London utkommande månadsskrift, redigerad af tvenne damer, *Miss Bessie Rayner Parkes* och *miss Matilda M. Hays*. Den tog sin början 1858 och räknade då ett ringa antal prenumeranter, men kanske ej så få antagonister. Redaktionens utmärkte förmåga att uppfylla sina sjelffåtagna åligganden, det allvarliga nit, den insigt hvarmed de afhandlade frågorna om kvinnornas sociala ställning, hennes uppfostran, hennes verksamhet, hafva dock betryggat *Tidskriftens* existens, genom att bereda den en vidsträckt spridning, och den innehar nu, efter hvad vi erfarit, en särdeles aktad plats bland de många i England utkommande värderika journaler. Vi hafva med tillfredsställelse iakttagit, att den arbetar i samma riktning som *Tidskrift för Hemmet*, för hvars Redaktion den dock först nyligen blifvit känd, ehuru den har en mer skarpt prononserad tendens, i det den i synnerhet, ja, nästan utslutande, sysselsätter sig med frågor, som röra kvinnan. Den säger sig också hafva gjort till sin förnämsta uppgift »att söka samla och för allmänheten framlägga fakta och omdömen, rörande kvinnans industriella ställning», i hvilka bemödanden den äfven rönt varma sympathier och mötts af beredvilligt understöd från många liktänkande landsmäns sida.

Hvarje häfte innehåller vanligen en ledande artikel om kvinnans sociala ställning eller uppfostran, biografier af utmärkte kvinnor, berättelser om möten, hållna af välgörande och patriotiska sällskaper, sådana som *National association for the Promotion of social science*, *the Society för promoting the Employment of Women*, m. fl. samt referater af deras förhandlingar; dessutom smärre uppsatser i åtskilliga ämnen, poemer, notiser om välgörenhets-anstalter och utkommande böcker, korrespondens och dagens händelser. Denna månadsskrift är särdeles väl och omsorgsfullt redigerad, och vi skola göra oss ett nöje af att stundom meddela våra läsare några utdrag derur.

Det torde ej minska det intresse, som hvarje vän af kvinnans framåtskridande, så väl i moraliskt som intellektuellt och industriellt hänseende, bör känna för ett dylikt företag, då vi nämna att denna *Tidskrift* tryckes på det nyligen i London anlagda tryckeriet, *Victoria Press*, hvilket förestås af ett fruntimmer, *miss Emily Faithfull*, och sköts af kvinnliga arbetare. Detta tryckeri, hvarom våra läsare kanske redan sett någon notis i svenska tidningar, öppnades i Mars månad förlidet år, på bekostnad af några personer, hvilka nitälskade för beredandet af nya tillfällen till arbetsförtjenst för kvinnor. Resultatet af detta försök har utfallit särdeles gynnsamt, och tryckeriet, beläget i en ansedd och helsosam stadsdel, egde redan förlidet år sexton kvinnliga sätтарыbetare och fullt upp med arbete. Det har äfven blifvit hedradt med ett besök af *H. M. Drottning Victoria*, som då uttryckte sin tillfredsställelse öfver det nya arbetsfält, hvilket derigenom blifvit öppnad för kvinnlig industri.